

4
MONOGRAFIJE CPA

AJDOVŠČINA MESTNO JEDRO IN ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE CASTRA

TOMAŽ FABEC

4
MONOGRAFIJE CPA

AJDOVŠČINA
MESTNO JEDRO
IN ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE CASTRA

TOMAŽ FABEC

S PRISPEVKI: NATAŠA SVENŠEK,
BORUT TOŠKAN

MMXVII

Monografije CPA 4

Ajdovščina. Mestno jedro in arheološko najdišče Castra

avtor

Tomaž Fabec

lektoriranje angleškega prevoda

Philip Mason

s prispevki

Nataša Svenšek

Borut Toškan

oblikovanje in prelom

Andrejka Likar Kofol

izdajatelj

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Poljanska cesta 40, SI-1000 Ljubljana

<http://www.zvkds.si>

risbe

Teja Gerbec, Anđelka Fortuna Saje

uredniški odbor

Maja Janežič, glavna urednica

Barbara Nadbath, odgovorna urednica

Špela Karo, članica

Tadeja Mulh, članica

Nives Zupančič, oblikovalka zbirke in likovna urednica

Vanja Celin, tehnična urednica

fotografije

Tomaž Fabec, Nataša Svenšek, Vesna Tratnik, Dragutin

Valoh, Manca Vinazza

recenzentka

Irena Lazar

izris načrtov najdišča in struktur

Manca Vinazza, Januš Jerončič

Strokovna monografija

Vse edicije zbirke Monografije CPA so brezplačne.

Najdete jih na povezavah:

<http://www.zvkds.si/sl/kategorija-publikacije/e-knjige>

<https://www.dlib.si/>

lektoriranje slovenskega besedila

Nina Krajnc

© 2017 Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Vse pravice pridržane.

angleški prevod

Meta Osredkar

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=293423872

ISBN 978-961-6990-15-8 (epub)

ISBN 978-961-6990-16-5 (pdf)

Vsebina

5	1 Uvod
8	2 Metodologija in potek raziskav leta 2011
10	3 Sledovi rimskodobne in novoveške poselitve
20	4 Rimskodobni živalski ostanki Borut Toškan
30	5 Zaključek
32	6 Ajdovščina
34	7 Viri in literatura
36	8 Katalog stratigrafskih enot
41	9 Katalog gradiva Nataša Svenšek

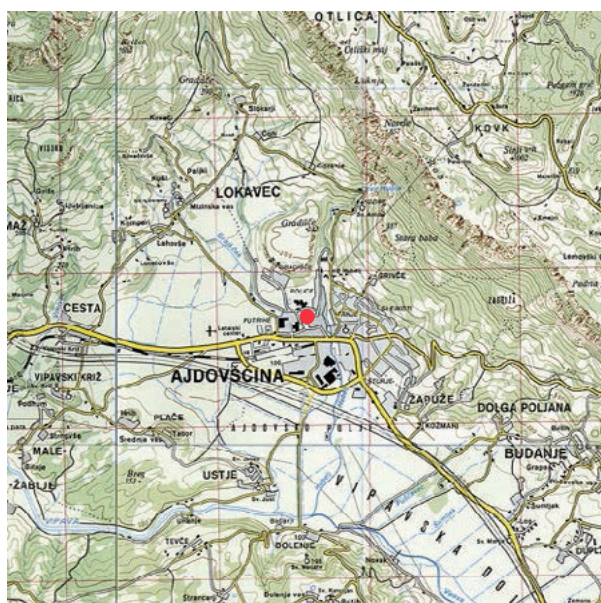
1 Uvod

Raziskano območje, stara Prosenova hiša na Šibeniški ulici št. 10 v Ajdovščini, leži v historičnem jedru mesta, znotraj obzidja rimskodobnega kastela. Kdaj je bila sezidana obstoječa stavba, ni znano. Po arhitekturnih značilnostih in glede na to, da jo najdemo na mapi Franciscejskega katastra iz leta 1821 (sl. 1–5),

lahko le domnevamo, da stoji že več stoletij. V Ajdovščini so arheološka spremljanja izkopov vseh vrst pokazala, da so se srednjeveške in tudi mlajše pozidave naslonile na rimskodobno podlago, ki so jo – za razliko od današnje – izkoristile sebi v prid. Tako se je pogosto zgodilo, da so nove zidove najraje postavili

Slika 1 Geografski položaj najdišča Ajdovščina na DMR 100; ©GURS.

Slika 2 Lokacija izkopavanja na geografski karti; M 1 : 100 000; vir: Atlas Slovenije, ©Mladinska knjiga Založba, d.o.o.

Slika 3 Območje izkopavanja na digitalnem ortofoto posnetku; M 1 : 10 000, podlaga DOF, list C220263C; ©GURS, ©DARS.

na trdne, s kamni grajene rimske temelje, ali pa so hišni tlak položili višje nad rimskodobne ruševine in se tako izognili morebitnim poplavam. Ne vedoč so na ta način pod nogami ohranili več kot dve tisočletji stare korenine kraja in njegovih ljudi, ki jih danes – v imenu gradbene statike pod taktirko gradbenega kapitala, ki nas vodi v prepričanju, da gradimo za večne čase – nespoštljivo in z lahkoto odstranjujemo. Arheološka podoba Ajdovščine je bila v zadnjih desetletjih pregledno predstavljena na več mestih,¹

¹ Osmuk *et al.* 1994; Svolfšak *et al.* 2013; Tratnik, Žerjal 2017.

Slika 4, 5 Območje izkopavanja na Franciscjskem katastru za Kranjsko iz leta 1824 (AS 179, G96_g_A01, A02, G97_g_A02, G113_g_A09, A190_g_A02, A05); M 1 : 10 000.

zato njena podrobnejša predstavitev na tem mestu ni potrebna. Kraj ima bogato preteklost, ki se glede na doslej znane vire² prične v času rimske države, najbrž v stoletju pred našim štetjem, ko je bil ta prostor del rimske Italije oziroma njene province *Gallia Cisalpina*. Naselbina je bila tako kot celotna Vipavska dolina del gospodarskega zaledja kolonije Akvileja in je – podobno kot nekatere druge vipavske naselbine – ležala ob prometnici, ki je severovzhodne province povezovala z Italijo. Kljub temu, da je njena rimskodobna poselitev izpričana z arheološkimi viri, med katerimi so ostanki grobišča, obzidja in bivalne arhitekture, o življenju v njej vemo presenetljivo malo.

Njen najvidnejši in najbolje ohranjen spomenik, obzidje s stolpi, potrjuje prepričanje, da je Ajdovščina tisto mesto, ki ga poznoantični viri omenjajo z imenom *Castra*. Po besedah arheologinje Nade Osmuk naj bi ga zgradili v 70. letih 3. stoletja,³ čeprav naj bi Herodijan⁴ omenjal trdnjavo že tri desetletja pred tem.⁵ Vojaški značaj je pridobila zlasti z vzpostavitvijo

Slika 6 Parceli št. 515 in 516, obe k. o. Ajdovščina, znotraj zavarovanega območja spomenika Ajdovščina – Arheološko najdišče Castra (E.ŠD 003).

obrambnega sistema na vzhodni meji Italije,⁶ ki je zaradi bojev za oblast in napadalcev z vzhoda za državo postajala vse bolj ogrožena. Prisotnost vojske je očitno spodbudila tudi novo gradnjo objektov, saj so sicer redke raziskane rimske stavbe znotraj obzidja pretežno datirane v 4. stoletje. Že konec tega stoletja pa je utrdba vsaj deloma izgubila vlogo osrednje točke zapornega sistema. Takrat namreč propadejo terme, kmalu nato pa se na ajdovskem pokopališču izven obzidja ne pokopava več. Njeno življenje se je sicer v zelo okrnjeni obliki nadaljevalo še v 5. stoletje.⁷

O naselbini in ljudeh, ki so v njej živeli že več kot tri stoletja pred militarizacijo,⁸ vemo še najmanj. Arhitekturni ostanki pod Cesto 5. maja in Gregorčičevo ulico dokazujejo, da je naselbina segala tudi na prostor, ki je pozneje ostal izven obzidja. Bržkone so tu delovale tudi kovaške delavnice, o čemer pričča velika količina najdene žindre. Morda jih smemo vezati na v antičnih virih omenjeno prepregališče (*mutatio*), kot na to nazadnje opozarjata N. Osmuk⁹

2 Osmuk 1997, 129.

3 Osmuk 1997, 122–129.

4 Herodijan 8. 2.

5 Degrassi 1954, 140.

6 T. i. *Clastra Alpium Iuliarum*; Šašel 1971; Horvat 1999.

7 Osmuk 1997, 122–129; Tratnik, Žerjal 2017.

8 Osmuk 1997; Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005.

9 Osmuk 2006, 8.

in V. Tratnik.¹⁰ *Mutatio Castra* bi tako lahko razumeli kot naselbino s preprežno postajo in z utrjenim obzidanim središčem, v katerem je bila najbrž nastanjena tudi vojaška posadka. Na podoben način so bila ob koncu 3. stoletja utrjena tudi mnoga druga severnoitalska mesta.¹¹

Ajdovščina je zaščiteni tudi kot arheološki spomenik lokalnega pomena¹² (*sl. 6*), zato je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo, pred odstranitvijo stare in gradnjo nove hiše na parcelah št. 515 in 516, k. o.

Ajdovščina, maja 2011 izvedel predhodne arheološke raziskave – spremljanje rušitve in sondiranje podlage.

Poleg tega, da smo z njimi potrdili, da je bila zahodna stena hiše postavljena na trdno obzidje Kastre, smo v sondah odkrili razmeroma dobro ohranjene rimsko-dobne ostanke.¹³ Delo je oteževala huda vročina. Teren se je med izkopavanjem izredno hitro sušil, zato so se barvne razlike tal hitro brisale. Močna svetloba je negativno vplivala tudi na kakovost fotografij.

10 Tratnik 2009; glej tudi Tratnik, Žerjal 2017.

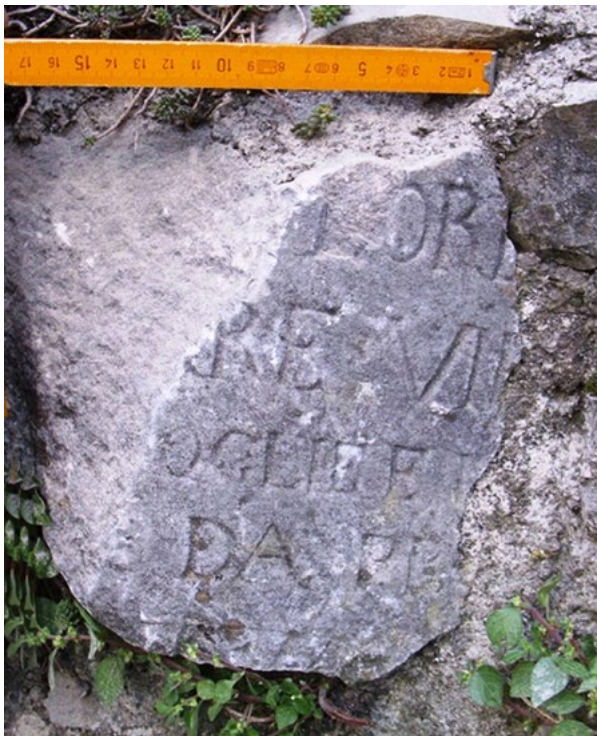
11 Tratnik, Žerjal 2017, 263.

12 *Ajdovščina – Arheološko najdišče Castra* (EŠD 3); odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov in naravnih znamenitosti na območju občine Ajdovščina (Uradno glasilo Gorica, št. 4/87–157, 9/98).

13 Fabec, Tratnik 2011.

2 Metodologija in potek raziskav leta 2011

Spomladi 2011 je bilo želji lastnikov, da porušijo staro hišo, ugodeno. Kamniti zidovi so se z lahkoto zrušili pod bagrsko roko, mi pa smo bili pozorni, da se ne bi posegalo v obzidje, na katero se je hiša naslanjala. Med kamenjem smo iskali morebitne spolije, ki bi jih lahko – kot se v dolgo poseljenih krajih pogosto dogaja – večji zidarji ponovno uporabili pri gradnji. Teh tokrat ni bilo, smo pa na notranji strani obzidja, izven območja posegov, a še vedno na parceli št. 516, k. o. Ajdovščina, dokumentirali približno 20 cm velik kos nagrobnika iz apnenca (sl. 7). Glede na posvetilo v italijanskem jeziku sodimo, da gre za del spomenika iz časa italijanske zasedbe Primorske. Ko smo odstranili ruševino hiše in dvignili njen betonski tlak, smo ugotovili, da je bil postavljen direktno na tla. Ročno

Slika 7 Kos nagrobnika s posvetilom v italijanščini, ki so ga uporabili pri rekonstrukciji obzidja Kastre (foto M. Vinařzga).

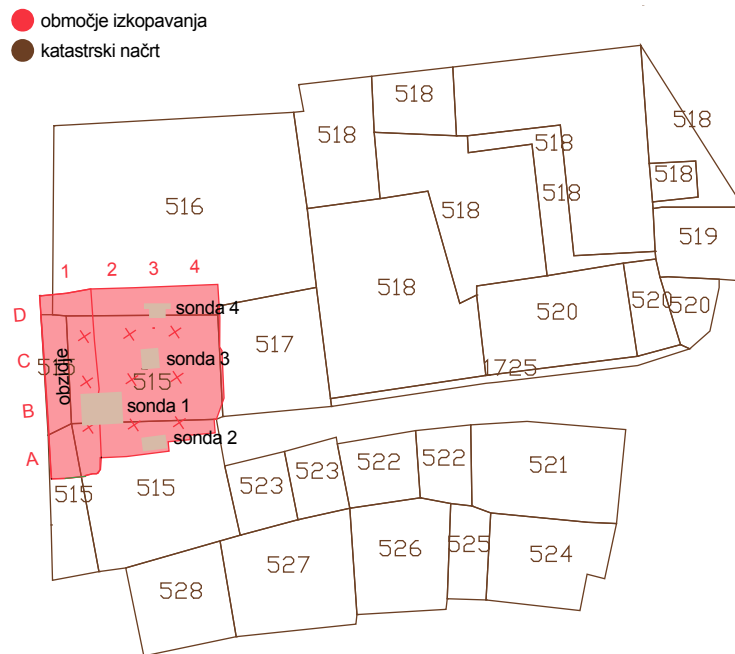
smo izkopali štiri 1×1 m velike sonde. V njih smo odkrili arheološke strukture in drobne najdbe.¹⁴

Za gradnjo novega objekta je bilo torej potrebno izvesti arheološka izkopavanja.

Arheološka izkopavanja so potekala v skladu z uveljavljeno metodologijo. Izkopišče je merilo približno 11×10 m in je ležalo tik ob vzhodni (notranji) strani zahodnega obzidja Kastre (sl. 8). Na vzhodu ga je zamejevala zahodna stena sosedove hiše, na severu je v pasu segalo približno meter čez južno mejo parcele št. 516, k. o. Ajdovščina, njegova južna meja pa je potekala približno po sredini parcele št. 515, k. o. Ajdovščina (sl. 9). Velikost izkopišča je bila določena na podlagi obsega predvidene novogradnje in infrastrukture zanjo, vendar smo jo v dogovoru z odgovorno konservatoriko ZVKDS OE Nova Gorica nekoliko prilagodili in se na ta način izognili obstoječi infrastrukturi. Izkazalo se je namreč, da so izkopi zanjo segali globoko v tla, pri čemer so bile morebitne arheološke ostaline že pred našim prihodom odstranjene.¹⁵

14 Fabec, Tratnik 2011. Drobne arheološke najdbe, odkrite med predhodnimi raziskavami in izkopavanji, so bile skupaj z arhivom najdišča oddane Goriškemu muzeju Kromberk.

15 Glej tudi Fabec, Tratnik 2011.

Slika 8 Območje raziskav (rdeče polje), lega kvadrantov in sond (z rdečo linijo) predhodnih raziskav na parcelah št. 516 in 515, obe k. o. Ajdovščina; M 1:500.

Slika 9 Pogled z juga na izkopišče. Levo ga je zamejevalo deloma rekonstruirano obzidje Kastre, desno pa hiša Šibeniška 11. Meje izkopišča so v grobem sovpadale z obsegom maja 2011 porušene stare hiše (foto T. Fabec).

3 Sledovi rimskodobne in novoveške poselitve

Kot so napovedale predhodne raziskave, smo med izkopavanji odkrili sledove rimskodobne in novoveške poselitve. Med rimskodobnimi sledovi so bili najbolj izstopajoči in najbolj ohranjeni ostanki obzidja Kastre¹⁶ (sl. 10). Ti še danes pretežno ohranjajo funkcijo pomembnega arhitekturnega elementa mesta in vplivajo na urbano strukturiranost kraja. Na območju naših raziskav so nanj postavili zahodni zid stare Prosenove hiše, deloma pa so njegov vrh zravnali z betonom in si tako uredili pot, ki je povezovala sprednje dvorišče z vrtom za njenim hrbtom (sl. 9). V obzidje nismo posegali, saj je odgovorna konservatorica zahtevala, da se ga nepoškodovanega vključi v načrtovano novogradnjo. Rimljani so ga na tem delu zgradili z 20 do 30 cm velikimi lomljenci, med katerimi je bil tudi kakšen prodnik. Kamenje je bilo vezano z apnenom malto, ki je svojo trdoto ohranila do danes. Temelj obzidja je bil plitvo vkopan v tla. Vkopu nismo mogli slediti, saj ga je ta v celoti zapolnjeval, vanj pa, kot rečeno, nismo posegali. Temelj smo od zidu ločili le po tem, da je bil grajen samo s kamenjem, brez veziva (sl. 11), na vrhu pa je bil izravnán z do 5 cm debelo plastjo apnene malte. Podoben način gradnje so arheologi dokumentirali že leta 1978, ko so izkopavali na območju južnega obzidja med stolpoma 12 in 13.¹⁷ Na našem izkopišču je bilo zunanje (zahodno) lice obzidja pred leti že raziskano in ponovno zazidano,¹⁸ na vzhodni strani (sl. 12) pa se lice skorajda ni ohranilo. Njegov ostanek smo zasledili le na severnem robu izkopišča, kjer smo odkrili linijo do 30 cm visokih ležčec položenih nepravilnih kamnitih kvadrov (sl. 13). Če predpostavljamo, da je rekonstruirano zunanje lice obzidja grajeno na mestu originalnega, potem lahko trdimo, da je bilo tu obzidje široko približno

3,4 m, v višino pa se je ohranilo do največ 2,8 m. Glede na terenska opažanja lahko sklepamo o tem, kako so ajdovsko obzidje gradili: najprej so postavili kamne zunanjih front – lice zidu, ki so bili večji in bolj oblikovani. Nato so zapolnili prostor med frontama tako, da so ga najprej izravnali s plastjo malte, nanjo nametali kamenje, ki so ga ponovno

Slika 10 V letih pred prvo svetovno vojno je obzidje pri Prosenovih („Casa Prosen“) fotografiral Alberto Puschi, ravnatelj tržaškega Museo civico d'antichità. (© Civici Musei di Storia ed Arte di Trieste, fondo Puschi, CMSA_F_003821).

Slika 11 Detajl temelja obzidja iz nametane kamnja brez veziva, s katerim je bil zapolnjen plitek vkop v geološko podlago (foto M. Vinazza).

16 Stratigrafška enota (odslej SE) 2.

17 Osmuk 1990, 183, 187.

18 Osmuk 1997, 119.

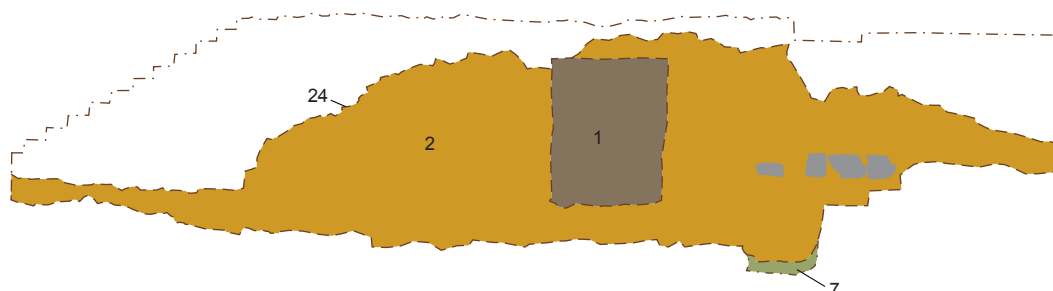
prekrili z novo plastjo malte, ta pa je bila ponovno prekrita s kamenjem (sl. 14).

Na notranji strani obzidja, približno 2 m stran, smo odkrili ostanke jarka (SE 30). Potekal je vzporedno z obzidjem in je bil globok do pol metra, širok pa

približno 1,5 m (sl. 15). Prvotno je bil najbrž globlji in večji, saj so ga na vrhu odstranili že med gradnjo stare Prosenove hiše. Na severnem profilu izkopišča, torej približno 1 m za severno steno hiše, je globina jarka merila do 0,6 m, njegova širina pa kar 2,6 m.

- SE 1 – ruševina stare Prosenove hiše
- SE 2 – obzidje
- SE 27 – (pleistocenski?) nanos, pedološka podlaga
- SE 24 – serija recentnih vkopov in uničenj
- kamen (lice zidu)

Slika 12 Vzhodna stran obzidja (SE 2) na parc. št. 515 in 516, obe k. o. Ajdovščina. Originalno lice zidu se je obrnilo le na enem mestu, saj je bilo drugje odstranjeno med poznejšimi posegi vanj. Vrh zidu je bil v prejšnjem stoletju izravnano z betonom, nanj je vodilo stopnišče (merska fotografija in merska risba (M 1:100) M. Vinazza).

Slika 13 V vrsto zloženi kamniti bloki na severnem delu izkopišča so edina sled vzhodnega lica rimskodobnega obzidja (foto M. Vinazza).

Slika 14 Na severnem delu useka za kamnito strukturo SE 25 je bila „plastovitost“ obzidja lepo vidna (foto M. Vinazza).

Jarek je bil zapolnjen z zemljo, s kamenjem ter kosi rimskih opek.¹⁹ V polnilu je bilo tudi več odlomkov rimskodobne lončenine, predvsem namiznega in shrambenega posodja. Kovinskega gradiva je bilo malo, največ je bilo železnih žabljev. Zanimiva je prisotnost kosov žlindre.²⁰ Veliko je bilo živalskih kosti. Vsaj deloma gre za ostanke razkosanih živali, saj so bile nekatere kosti cele in so ležale v anatomski legi (sl. 16), deloma pa gre gotovo za kuhinjski odpad, v katerem so bile tudi lupine morskih volekov in ostrig. Temna obarvanost polnila je bila posledica velike

Slika 15 Jarek SE 30 na vzhodni strani obzidja. Pogled z juga (foto T. Fabec).

količine oglja,²¹ v katerem smo odkrili tudi semena rastlin. Na podlagi najmlajših najdb, ki okvirno sodijo v 5.–6. stoletje ali celo še pozneje, domnevamo, da je bil jarek zasut vsaj stoletje po gradnji obzidja, morda pa še pozneje. Natančnejšo starost nasutja bi bilo možno ugotoviti z radiokarbonskimi analizami tistih živalskih ostankov, ki so ležali v anatomski legi in so bili torej ob zakopu še „sveži“.²²

Na severnem delu izkopnega polja, izven obsega porušene hiše, so bila z enakim materialom, kot smo ga izkopali v jarku, izravnana tudi tla vzhodno od nje. Ker nasutje na tem delu ni zapolnjevalo vkopa, temveč je ležalo nad pedološko podlago – depozitom

19 SE 23.

20 V skupni teži približno 150 g.

21 Z metodo flotiranja in mokrega sejanja smo v polnilu jarka odkrili približno 800 g suhega oglja.

22 Te raziskave zaradi objektivnih razlogov niso bile izvedene.

Slika 16 Del kadavra konja v polnilu jarka SE 30. Pogled s severa (foto T. Fabec).

ilovice,²³ smo ga obravnavali ločeno.²⁴ Kot rečeno se nasutje ni razlikovalo od polnila; dejstvo, da je bilo v njem manj lončenine in drugega drobnega gradiva, je lahko le posledica razlik v izvoru materiala.

Kakšno funkcijo je jarek imel in zakaj so ga zasuli ter teren izravnali, težko rečemo. Glede na čas zasutja, v 5.–6. stoletju ali celo še pozneje, ga težko vežemo na obzidje, kljub temu, da je potekal vzporedno z njim. Polnilo ni bilo plastovito; deli istih posod so ležali na različnih globinah. Sledov, ki bi dokazovali njegovo dolgotrajno in postopno zasipavanje, nismo odkrili. Zelo možno je torej, da gre za sled urejanja prostora v času zatona antične Kaste, o katerem pa vemo premalo, da bi ga lahko bolje razumeli.

Življenje v Ajdovščini se je nadaljevalo tudi po propadu rimske države, vendar ta poselitev na našem izkopišču ni pustila veliko sledov. V čas med rimsko in novoveško poselitvijo morda sodita kamnita struktura²⁵ ter usek²⁶ zanjo v obzidju (sl. 17). Domnevamo, da gre za ostanek suho grajenega zidu, od katerega se je ohranila le prva vrsta kamnov. Široka je bila približno 1,1 m, dolga pa do 3,2 m. Kamenje je dosegalo velikost 25 × 30 cm in nekaterih se je še držala apnena malta. Bila je enaka tisti, s katero je bilo zidano obzidje. S podobno malto, ki je bila tokrat zdrobljena, so

23 SE 27.

24 SE 20.

25 SE 25.

26 SE 26.

bili zapolnjeni tudi prostori med kamni. Morda so pri gradnji domnevnega zidu ponovno uporabili material, ki so ga pridobili med izkopom useka v obzidje. Zakaj so ga sezidali, nismo ugotovili.

Do velikih prostorskih posegov na raziskanih parcelah je prišlo v novem veku in sodobnem času. Hodni nivo tal je bil takrat znižan in izravnán, na njem je bila sezidana stara hiša. Na zahodni strani so njene temelje postavili na rimskodobno obzidje. Pred tem so ga na notranji strani deloma odstranili v dolžini novega zidu ter tako naredili skoraj do tal globok usek vanj. Notranji prostori hiše so bili prislonjeni na obzidje, ki so ga ometali in opleskali. Na severozahodnem vogalu je bil k obzidju prislonjen s kamenjem sezidan in na notranji strani ometan zbiralnik za greznico (sl. 18). Predvsem na zahodni in jugozahodni polovici izkopnega polja, na osrednjem delu parcele št. 515, k. o. Ajdoščina, je bilo izkopanih več jarkov za infrastrukturo (kanalizacijo, vodovod, elektriko; sl. 19). Vsi ti gradbeni posegi²⁷ so močno prizadeli spodaj ležeče arheološke strukture in jih v dobršni meri tudi uničili.

Drobne najdbe

Med zaščitnimi izkopavanji smo odkrili rimskodobno in novoveško drobno gradivo. Rimskodobne drobne najdbe so bile pomešane v materialu, s katerim so izravnali tla in zasuli jarek. Glede na to, da je njihova starost različna, najstarejše so bile namreč izdelane že v zadnjih stoletjih pred našim štetjem, najmlajše pa šele v 5.–6. stoletju našega štetja ali celo pozneje, je jasno, da so bili ti predmeti prvotno uporabljeni drugje in so se šele nato pojavili na odpadu. Da gre za rezidualne ostanke, ki so se ne namenoma znašli v nasutju in polnilu, potrjujejo tudi njihova velika fragmentarnost, prisotnost kosov zelo različnih zvrsti gradiva ter ne nazadnje tudi njihova pomešanost v tleh in med kamenjem.

Med najdbami je bilo, kot rečeno, največ kosov opek²⁸, predvsem tegul in – v nekoliko manjši meri

Slika 17 Usek SE 26 v obzidje, ki je služil za postavitev subo grajene strukture iz kamnov (foto T. Fabec).

Slika 18 Izpraznjene novoveške cisterne za greznico, ki je bila prislonjena na rimskodobno obzidje (foto T. Fabec).

Slika 19 Novoveška infrastruktura na južnem delu izkopišča (foto V. Tratnik).

27 SE 1, SE 22, SE 24, SE 28 in SE 9.

28 Skupna teža tega materiala je bila približno 370 kg.

Slika 20 Del odtisa žiga na teguli, kjer je presledek pred črko poudarjen s piko (foto N. Svenšek).

Slika 21 Odtis žiga proizvajalca na teguli s črkama LE (foto N. Svenšek).

– tudi imbreksov. Na štirih opekah sta se ohranili po dve črki žiga proizvajalca. Glede na razmik pred črkama, ki je v dveh primerih tudi poudarjen s piko, sklepam, da gre za prvi dve črki imena proizvajalca. Na kosih s piko (sl. 20) se je ime začelo s črko *A*, druga pa bi lahko bila črka *O*, *C*, *Q* ali *G*. Če se pri poskusu prepoznavanja izdelovalca teh opek omejimo le na prostor akvilejskega agra, lahko domnevamo, da gre morda za tegulo sužnja (ali osvobojenca?) družine Barbijev, čigar opeke z žigom *BARB·AGATOCL* so bile najdene predvsem v okolici Čedad. Druga možnost so opekarne v skupni lasti Kornelijev in Flavijcev, ki nosijo žig *CORN·AGA ET T·FL AGT* – *Corneli Agathopus et Titi Flavi Agtetus*. Prav tako ne moremo izključiti, da sta črki del žiga *C OPPI AGATHOPI*, s

katerim je opeke žigosal *Cains Oppius Agathopus*. V Istri je bila najdena opeka z žigom *M·ACIL·GL*, izdelek delavnice v lasti konzula Marija Akilija Glabrija.²⁹ Še najverjetneje pa je, da nobena od predlaganih rešitev ni prava in da zaradi slabe ohranjenosti žigov opek ne moremo z gotovostjo prisoditi kateri od poznanih delavnic. Na drugih dveh kosih tegul se je ime na žigu najbrž pričelo s črkama *LE* (sl. 21). Kateremu imenu sta pripadali, nismo odkrili. V enem primeru črkama sledi presledek, po katerem je opaziti odtis spodnjega dela ravne noge neke druge črke.

Med gradbenim materialom smo odkrili še odlomke pravokotnih tubulov za stensko ogrevanje prostorov (sl. 22), večji kos skoraj 7 cm debelega zidaka, drobce malte ter kose umazano belo, rdeče, svetlo oker in turkizno slikanega ometa (sl. 23). Te najdbe kažejo, da se je Ajdovščina v antiki ponašala s kakovostnimi in za bivanje udobnimi stavbami, na kar so ne nazadnje opozarjala že stara odkritja.³⁰ Kosi 1,6 cm debele plošče iz uvoženega marmorja (sl. 24) te ugotovitve dodatno potrjujejo.

Odlomki posodja³¹, ki po številčnosti sledijo gradbenemu materialu, pripadajo predvsem namizni keramiki. Med njo so tako finejše posodje, tera sigilata in keramika tankih sten kot tudi običajno posodje za pripravo, shranjevanje in serviranje hrane. Če je odlomek keramike s črnim premazom (**kat. št. 2**) najstarejša odkrita najdba naših izkopavanj – sodi namreč še v čas od 2. do začetka 1. stoletja pr. n. št.,³² sodi odlomek sklede afriške sigilate (**kat. št. 3**; D produkcija, oblika Hayes 69 ali 73) med najmlajše najdbe – v konec 4. ali prvo polovico 5. stoletja.³³ Od sigilatnega posodja sta se ohranili črepinji padske sigilate iz časa zadnjih desetletij 1. stoletja pr. n. št.

²⁹ Glej npr. Gregorutti 1888; Zaccaria, Gomezel 2000.

³⁰ Tu mislim predvsem na dele kamnitega pročelja z velikim vklesanim napisom javnega značaja, ki morda kaže na obstoj zgodnjeantičnega foruma (Petru 1972, 350; Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 49, sl. 11) ter na ostanke term (Osmuk 1997, 123–126).

³¹ Pri opredelitvi rimskodobne lončenine mi je nesebično pomagala dr. Tina Žerjal, ki se ji za pomoč tudi lepo zahvaljujem.

³² Žerjal 2013, 56.

³³ Pröttel 1996, 48–49.

do sredine 2. stoletja (**kat. št. 1, 4**).³⁴ Odlomek ustja z ostenjem krožnika vzhodne sigilate (**kat. št. 5**; B2 produkcija, zgodnja varianta oblike Hayes 60), ki se datira v drugo polovico 1. stoletja,³⁵ je bil najden v novoveškem nasutju³⁶ nad polnilom jarka.

Nekaj črepinj je pripadalo skodelici oblike Angera 2 ali 3 (**kat. št. 6**) ter kozarcema (**kat. št. 7, 8**) tankih sten. Oksidacijsko žgana kozarca – na enem (**kat. št. 8**) so ohranjene sledi temno rjavega premaza – sta morda izdelka srednjeitalskih delavnic, ali pa katere od delavnic na Jadranu ali v vzhodni Padski nižini, saj so ti zelo razširjeni na akvilejskem prostoru. Skodelica je žgana redukcijsko in je zato svetlo sive barve, zelo verjetno pa je bila originalno premazana s temno sivim do črnim premazom, ki se ni ohranil. Te pivske posode se pri nas datirajo v čas druge polovice 1. in prve polovice 2. stoletja.³⁷ Od namiznega posodja so se poleg črepinj tere sigilate in keramike tankih sten ohranili predvsem kosi skled (**kat. št. 9, 11**, morda tudi **10** in **12**). Odlomki bikonične sklede s trakastim ročajem so bili najdeni tudi v novoveškem nasutju³⁸ (**kat. št. 13**). Nekatero črepinje so morda pripadale vrčem ali loncem (**kat. št. 14, 15, 16**). Ostalim kosom namiznega posodja (**kat. št. 17, 18**) pa zaradi slabe ohranjenosti ne moremo določiti primarne oblike. Tudi med čiščenjem preseka na severnem robu izkopišča je bil najden odlomek namizne keramike, najbrž kos vrča ali lonca (**kat. št. 19**).

Nekaj črepinj je pripadalo posodam za pripravo hrane na ognju. Med njimi po ohranjenosti izstopa skoraj v celoti rekonstruiran lonec oblike Školarice KK22 (**kat. št. 20**)³⁹, ki je na ramenu okrašen s pasom glavničenja v obliki trikotnikov. Taki lonci so bili pri nas najpogosteje v uporabi v 1. in 2., mogoče še v 3. stoletju. Dodelava površin z metličanjem je bila pri kuhinjski keramiki priljubljena, tako da ne preseneča, da je tudi površina kosa ostenja drugega lonca, ki je imel ravno dno

34 Žerjal 2005, 266–270.

35 Vidrih Perko; Žbena Trkman 2005, 51; Žerjal 2005, 271–272.

36 SE 21.

37 Žerjal 2008, 78; 2013, 59–60.

38 SE 1.

39 Žerjal 2008, 171–172.

Slika 22 Kosi keramičnih tubulov z značilnimi kanelurami na zunanji površini (foto N. Svenšek).

Slika 23 Kosi ometa z ohranjenimi sledovi različnih barv (foto N. Svenšek).

Slika 24 Odlomki marmornatih plošč (foto N. Svenšek).

(**kat. št. 21**), okrašena s potegi metlice. Tretji kos kuhinjske posode – odlomek dna (**kat. št. 22**) – ni okrašen, enako so brez okrasa tudi trije kosi pokrovov kuhinjskih posod (**kat. št. 23, 24, 25**). Eden (**kat. št. 25**), ki je ožgan zaradi uporabe, je gotovo uvožen, saj gre za kos t. i. pompejanskega pekača. Take so v Kampaniji na jugu Italije izdelovali od sredine 1. stoletja pr. n. št. tja do 3. stoletja n. št.⁴⁰ Možno je, da sta tudi odlomek ročaja (**kat. št. 26**) ter kos dna (**kat. št. 27**) pripadala kateri od posod, ki so služile v kuhinji. Kosi amfor (**kat. št. 28–42**) so po številu najbolj zastopana zvrst odkritih črepinj. Največ (**kat. št. 28–33**) jih je pripadalo malim amforam Dr. 6B, ki so bile najbolj razširjene predvsem v 3. in 4. stoletju, čeprav so jih uporabljali že prej.⁴¹ Če so bile te amfore večnamenske, saj naj bi v njih prevažali npr. ribje omake, olje, vino in podobno, so bile večje oblike amfor Dr. 6B, kakršnim sta pripadala odlomek ostenja (**kat. št. 34**) ter odlomek ostenja z ročajem (**kat. št. 35**)⁴², namenjene predvsem prevažanju severno jadranskega, predvsem istrskega oljčnega olja. O trgovini z Jadranom najbrž govori tudi kos ročaja (**kat. št. 38**), ki je predvidoma pripadal amfori tipa Schörgendorfer 558. Napisi na takih amforah govorijo o tem, da so v njih pretežno prevažali v medu konzervirane oljke.⁴³ Druga možnost je, da je ročaj pripadal amfori z ravnim dnom, ki so jih izdelovali vsaj do sredine 3. stoletja. V takih amforah so prevažali predvsem vino lokalne ali regionalne proizvodnje, saj niso bile primerne za daljši prevoz. Temu namenu pa so dobro služile vinske amfore Dr. 6A, ki jim pripada odlomek zatiča (**kat. št. 39**). Izdelovali naj bi jih od konca 1. stoletja pr. n. št. tja do sredine 1. stoletja n. št.⁴⁴ Priljubljenost ribjih specialitet bi pri Ajdovcih lahko dokazoval odlomek ostenja z ročajem „severnoitalške amforice“ oblike Aquincum 78 ali Grado I (**kat. št. 40**). V njih naj bi namreč prevažali predvsem ribje omake *muria*, *liquamen* in *garum*, ki so jih pridelovali

na jadranski obali Italije, pa tudi v Istri in na dalmatinski obali.⁴⁵

Kos ustja sljudastega vrča ali amfore Late roman 3 (**kat. št. 41**) pripada vzhodno sredozemski keramični proizvodnji od konca 4. do konca 6. stoletja. Prav v tem poznem obdobju naj bi njihova razširjenost dosegla vrhunec, zato je možno, da je to najmlajša „rimska“ najdba teh izkopavanj. V takih posodah se je dostavljalo cenjeno vino po celem Sredozemlju.⁴⁶ Odlomek ročaja (**kat. št. 42**) pa je morda kos amfore, ki je bila izdelana v severni Afriki na koncu 4. ali v 5. stoletju. Iz ostenja afriške amfore je izdelan tudi pokrovček (**kat. št. 43**). Po velikosti ustreza grlom amfor, ki so pogoste od konca 4. stoletja dalje – amforam oblike Keay 26.⁴⁷ Drugi domnevni čep (**kat. št. 44**) ni bil izdelan iz reciklirane črepinje, temveč – namenoma – na lončarskem vretenu. Opredelitev kot *amforisk* podpira njegova faktura, ki ustreza amforam oblike Dressel 6B. Po velikosti – njegov premer meri 8 cm – prav tako ustreza grlu amfor tega tipa, tako da je možno, da je zapiral katero od takih amfor. Njegova nogica, ki je razmeroma slabo dodelana, zaradi česar posodica na njej ne stoji stabilno, bi lahko služila kot držaj. Amforiski so dokaj redke najdbe in ni povsem jasno, čemu so dodatno služili.⁴⁸ Možno je, da so te posodice po odprtju amfore uporabljali tudi za serviranje (kot merica) ali pokušnjo njene vsebine. Morda pa predmeta ne gre vezati na transportno posodje, saj so v rimskem času podobne posodice uporabljali tudi kot balzamarije.⁴⁹ Med keramičnim gradivom gre omeniti še odlomek (**kat. št. 45**), ki je verjetno del oljenke. Žal je tako majhen in slabo ohranjen, da ga ni mogoče natančneje opredeliti.

V polnilu jarka se je ohranilo tudi nekaj steklovine. Predvidoma najstarejša je črepinja v kalupu izdelane skodelice oblike Isings 3 s pokončnimi rebri na ostenju (**kat. št. 46**). Uporaba takih skodelic je bila še posebej razširjena proti koncu 1. stoletja pr. n. št. in

40 Žerjal 2008, 159–161; 2013, 69.

41 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005; Žerjal 2013, 73.

42 Premešan kontekst, SE 1 in SE 23.

43 Žerjal 2008, 131–132.

44 Žerjal 2008, 120–121.

45 Žerjal 2008, 131–132.

46 Žerjal 2008, 150.

47 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 55–57; Žerjal 2008, 141–142.

48 Disantarosa 2009, 134–135; Pavolini 1980.

49 Schmid 2014.

v prvi polovici stoletja, ki mu je sledilo.⁵⁰ Odlomek iz prozornega stekla (**kat. št. 47**) je najbrž pripadal kroglasti skodelici oblike Isings 12, ki so bile najbolj razširjene v drugi in tretji četrtini 1. stoletja.⁵¹ Nekoliko mlajši, najbrž iz časa od polovice 1. do konca 2. stoletja, so trije ročaji iz modrikastega stekla. Dva sta na straneh profilirana z odebelitvijo. Eden od njiju (**kat. št. 48**) bi morda lahko pripadal vrču, drugi (**kat. št. 49**) steklenici. Skoraj zagotovo je steklenici pripadal tudi kos gosto narebrenega ročaja (**kat. št. 50**). S takimi so bile namreč običajno opremljene predvsem kvadratne steklenice (oblika Isings 50b).⁵² Nekako v istem času je bila najbrž izdelana tudi skodelica z izvihanim in zataljenim ustjem (oblika Isings 42a),⁵³ od katere se je ohranila le manjša črepinja (**kat. št. 51**). Odlomek klekastega ustja (**kat. št. 52**) je morda pripadal kelihu ali modiolu (lat. *modiolus*) iz časa druge polovice 1. ali začetka 2. stoletja.⁵⁴ V 2. in 3. stoletju so bile široko v uporabi cilindrične čaše z odebeljenim ustjem (oblika Isings 85).⁵⁵ V polnilu jarka se je ohranil kos take čaše iz blede zelenkastega stekla (**kat. št. 53**). Tudi kos prstanastega dna iz olivno zelenega stekla (**kat. št. 54**), verjetno del skodelice ali čaše, najbrž sodi v ta čas.⁵⁶ Izkopali smo tudi odlomek ostenja posodice z brušenimi pasovi, izdelanimi s pomočjo vrtečega se kamnitega ali kovinskega koleščka, ki je bil priljubljen in enostaven način krašenja posod od 1. do 4. stoletja.⁵⁷

Med kovinskimi predmeti je bilo največ kovanih železnih žebeljev (**kat. št. 55–68**). Glede na velikost so morda služili za pribijanje gradbenega lesa. Ostalo železje (**kat. št. 69–72**) je tako slabo ohranjeno, da predmetov nismo mogli prepoznati. So se pa razmeroma dobro ohranile bronaste najdbe: šivanki z ušesom (**kat. št. 73, 74**), obroček (**kat. št. 75**) in gumb (**kat. št. 77**), ki se je v polnilu znašel veliko pozneje od ostalih najdb, saj je pripadal uniformi katerega od

vojakov, ki so se tu mudili v zadnjih stoletjih. Zanimiva je najdba razlomljenega skalpela (**kat. št. 76**). Medicinski pripomoček je bil enako kot današnji skalpeli sestavljen iz držala in rezila.⁵⁸ Rezilo je bilo železno in se ni ohranilo, držalo pa je bilo bronasto. Na koncu je bilo oblikovano v koničasto lopatico, ki je bila prav tako namenjena kirurškim posegom.

V novoveških plasteh smo odkrili več drobnih najdb, ki so tja zašle predvsem kot odpad oziroma so bile pomešane v nasutih. Poleg številnih kosti domačih živali in kuhinjskih smeti je bilo največ črepinj posodja iz časa druge polovice 19. in prvih desetletij 20. stoletja.⁵⁹ V njih se zrcali tisto prehodno obdobje slovenskega podeželja, ko so se kuhinjske navade in kultura prehranjevanja globoko spremenili. Val novosti, ki je sto let pred tem zajel predvsem mesta, je namreč takrat postopoma z železno in emajlirano posodo prišel tudi na podeželje. Povrh vsega se je tedaj začela spreminjati tudi kuhinjska tehnologija: kuhanje na odprtih ognjiščih in v pečeh so zamenjali „sodobni“ štedilniki. Lončarsko tržišče se je močno skrčilo, uporaba keramičnega posodja, predvsem kuhinjskega, je v desetletjih pred 20. stoletjem strmo padla.⁶⁰

Ta prehod je v izkopanem gradivu najbolj opazen pri namiznem posodju, kjer se poleg tradicionalnih keramičnih posod vse bolj uveljavljajo nove oblike iz modernih materialov. Do tedaj so hrano servirali predvsem v skledah in latvicah, iz katerih so jedli. Bile so različnih velikosti in oblik (**kat. št. 78–84**) in običajno loščene le v notranjosti. Lošč je bil najpogosteje rumeno-rjavo ali zelenkasto obarvan. V okrasni namen so bile nekatere oblike in poškopljene z raznobarnimi lošči (**kat. št. 81, 83**). Običajna je tudi črna risba brez lošča na loščeni površini (**kat. št. 78**) ali risba z enobarvnim loščem na drugobarvni loščeni podlagi (**kat. št. 79**).

Uporaba loščenih keramičnih skled, iz katerih je običajno hrano skupaj zajemala cela družina, se je obdržala še v prvih desetletjih 20. stoletja.⁶¹ Še pred tem

50 Lazar 2003, 37–41; Mandruzzato 2006.

51 Lazar 2003, 87.

52 Lazar 2003, 149–150

53 Lazar 2003, 73–74; Mandruzzato, Marcante 2005, 27

54 Lazar 2003, 106–107, 111.

55 Lazar 2003, 104.

56 Lazar 2003, 141–142; Buora 2005, 193.

57 Lazar 2003, 61.

58 Glej npr. Riha 1986, 81–82.

59 Predstavljen je le izbor gradiva.

60 Bogataj 1989, 22–23.

61 Makarovič 1981, 221–235.

pa se je tudi na podeželju začelo postopno uveljavljati beloprsteno posodje, ki je bilo kot nadomestilo dragocenemu porcelanu v uporabi pri meščanih vsaj od 19. stoletja dalje.⁶² Beloprstena keramika je bila še posebej primerna za serijsko proizvodnjo, zato so bili ti izdelki cenovno zelo ugodni. Med prednostmi je bila tudi barva črepa, ki je enaka na površini in v globini, torej je pri beloprstelih izdelkih krušenje veliko manj moteče.⁶³ Beloprsteno posodje je tako kmalu izpodrinilo staro keramiko in s tem tudi močno vplivalo na navade ob mizi. Hrano se je vse bolj streglo in uživalo s krožnikov (**kat. št. 85–90**), posamično, na mizah pa so se pojavljale nove oblike skled (**kat. št. 91**) in skodele (**kat. št. 92–95, 101**). Hrano so servirali tudi na pladnjih, v omačnicah in jušnikih (**kat. št. 96**, verjetno tudi **97, 98**). Novim trendom so najbrž poskušali slediti tudi domači lončarji. Ti so verjetno začeli izdelovati tudi nove oblike posodja, npr. krožnike (**kat. št. 99, 100**).

Beloprsteno posodje je nadomeščalo porcelanasto, zato ga ni posnemalo le po obliki, temveč tudi po okrasu. Ena od značilnosti je tako uporaba orientalskih likovnih vzorcev, ki so krasili porcelan. Najbolj razširjen je bil t. i. vrbov vzorec.⁶⁴ Med izkopanim gradivom ga srečujemo na več odlomkih krožnikov; eden (**kat. št. 87**) je imel na dnu odtisnjeno značko „3 M&JS 20“, ki dokazuje, da je bil izdelan v tovarni Moritz&Johann Sonnenberg v Nemškem dolu, ki je delovala od leta 1872 do leta 1922, ko se je združila s keramično industrijo v Libojah.⁶⁵ Na obodu je posodje z vrbovim motivom krasilo značilno geometrijsko – rastlinsko okrasje (**kat. št. 88, 89**). Ta dekoracija ni bila izdelana ročno, temveč serijsko s transfornim tiskom, tako da se jo je z lahkoto posnemalo. To je vplivalo ne le na končno ceno izdelka, ampak tudi na splošno razširjenost enakih vzorcev. Med raznolikimi dekoracijami, izdelanimi s transfornim tiskom, srečamo tudi številne druge motive in prizore. Pogosta sta veduta z morjem in barkami ter arhitekturo (veduta

62 Kos 2005, 13.

63 Kos 2005, 8–9, 13.

64 Gre za upodobitev ene od (evropskih) legend o dveh nesrečnih kitajskih zaljubljenih, manirsko orientalske krajine, ki so jo oblikovali v Angliji in je postala zelo priljubljena po celi Evropi.

65 Kos 2005, 14–15.

Slika 25 Izbor odkrite novoveške steklovine (foto N. Svenšek).

Benetk), ki jo srečamo na odlomku ene skodele (**kat. št. 95**), ali pa prizor oseb ob čajni mizici (**kat. št. 101**) na kosu druge skodele. Zelo podobna primerka skodel, ki sta bila v Kopru v uporabi na začetku 20. stoletja, hrani tamkajšnji Pokrajinski muzej; prva je bila izdelana na prehodu v 20. stoletje v obratu William Smith & Co v Angliji, druga pa na sredini 19. stoletja v Franciji v tovarni Utzschneider.⁶⁶ Te „evropske“ prizore so običajno dopolnjevale cvetlične bordure. Najdemo jih tako na notranji strani omenjenih skodel kot tudi na kosu oboda krožnika (**kat. št. 102**). Okras, izdelan s transfornim tiskom, je bil običajno enobarven. S tega vidika nekoliko izstopajo odlomki skodelice, ki jo na zunanji strani krasijo zeleni, rjavi in rumeni stilizirani rastlinski vzorci (**kat. št. 93**). Na notranji strani, pod robom ustja, je imela skodelica tiskan preplet trtnih mladik z grozdi, listjem in viticami. Beloprst so krasili tudi ročno. Običajno gre za preproste vzorce, kakršen je bil npr. t. i. dunajski obrobek – s kobaltno modro barvo naslikan ornament, sestavljen iz polkrožnih črt in pik (**kat. št. 101**), ali pa motiv girland, ki je bil pred nanosom lošča ročno odtisnjen na belo podlago (**kat. št. 94**). Krožniki so imeli pogosto valovit rob, ki je bil včasih obarvan zeleno in reliefno obrobjen (**kat. št. 86**).

Od kuhinjskega posodja so se ohranili predvsem odlomki kozic in loncev. Do uveljavitve štedilnikov,

66 Novak Pucer 2011, 77, 111.

ko se je še kuhalo na odprtem ognju, je bila uporaba običajno trinožnih kozic zelo razširjena. Številno črepovje teh posod (**kat. št. 103–108**) z enim ali dvema ročajema (**kat. št. 108**) zato ne preseneča. Ne preseneča tudi veliko število odlomkov najrazličnejših oblik loncev, v katerih se je hrano kuhalo ali shranjevalo (**kat. št. 109–124**). Na notranji strani so bili obvezno loščeni, najpogosteje pa je njihovo zunanost prekrival tudi zelen ali rumeno-rjav lošč. Ti lonci so nadomestili lonce brez lošča (**kat. št. 125**), kakršne se je uporabljalo ves srednji vek in so služili kuhanju za ljudi in živali. Posodje za kuho in shranjevanje so lahko pokrivali s keramičnimi pokrovi, ki so bili običajno loščeni (**kat. št. 126**). Uporaba lošča ja bila zelo pogosta tudi na vrčih (**kat. št. 127, 128**).

V drugi polovici 19. stoletja so se nekatere vrste porcelana slabše kakovosti tako pocenile, da so si jih lahko privoščili skoraj vsi sloji prebivalstva. Kljub temu se je porcelan na podeželju uveljavil nekoliko pozneje, v prvih desetletjih 20. stoletja. Iz tega stekleno trdega, odpornega, neporoznega in „vedno svetlečega“ materiala izdelani krožniki (**kat. št. 129**) in skodelice (**kat. št. 130**) so pred-

vidoma takrat prišli tudi v Ajdovščino. Poleg njih pa še drugi uporabni in okrasni predmeti (**kat. št. 131, 132**), na primer stenski kropilnik (**kat. št. 133**). Cena porcelana je bila takrat že tako nizka, da se je kozmetične in druge izdelke prodajalo v porcelanastih posodicah, katerih odlomek smo odkrili tudi med našimi izkopavanji (**kat. št. 134**).

Pocenitev dobrin zaradi industrializacije je zaobjela marsikateri izdelek. Tako se je močno pocenilo tudi steklo, kar se na našem najdišču zrcali v številnih odlomkih steklovine. Prednjačijo črepinje steklenic raznoraznih oblik in velikosti (*sl. 25*), ki kažejo, da je bila njihova uporaba v prvih desetletjih prejšnjega stoletja že splošno razširjena. Odkriti kosi ravnih okenskih šip, kakršne so začeli industrijsko izdelovati na začetku 20. stoletja, sodijo v podoben kontekst. Enako velja za ostanke kovinskih predmetov, med katerimi je bilo še največ železnih žebeljev – žičnikov. Ne nazadnje pa gre med odkritim gradivom omeniti še odlomek keramične pipe (**kat. št. 135**) ter kos zelene loščene pečnice z rastlinskim reliefnim okrasom (**kat. št. 136**), ki sta najbrž prav tako odraz novih časov na podeželju.

4 Rimskodobni živalski ostanki

Borut Toškan

Arheozoološko gradivo, ki je bilo pridobljeno med izkopavanji v historičnem mestnem jedru Ajdovščine v letu 2011, vključuje več sto kostnih in zobnih najdb. Pretežni del (tj. 770) jih lahko povežemo z antično poselitvijo, žal pa jih ne moremo ožje časovno opredeliti, saj so bile pobrane iz neplastovitih depozitov z arheološkimi najdbami iz časa od 2. stoletja pr. n. št. pa vse do 6. stoletja n. št. Novo pridobljeni podatki o vlogi živalstva v življenju rimskodobne Ajdovščine so zaradi tega resda dokaj splošni, a v luči pičlosti doslej objavljenih tovrstnih študij vseeno dragoceni.

Material in metode

Živalski ostanki rimskodobne starosti izvirajo iz le dveh stratigrafskih enot, ki povrhu vsega predstavljata rezultat iste izravnave prostora. Večina jih je ležala v polnilu jarka SE 30 (tj. SE 23) (*sl.* 15), dobrih pet odstotkov pa v površinskem nasutju SE 20. Slednje je bilo sicer dokumentirano le na manjšem, severovzhodnem delu izkopnega polja (glej Katalog stratigrafskih enot, SE 23). Med izkopavanji so bili zobje in kosti pobirani ročno, je pa bilo kasneje celotno polnilo jarka SE 30 tudi presejano (velikost odprtín na sitih: 1 mm). Pregledovanje pri tem pridobljene frakcije sedimenta je dalo približno tretjino vseh zbranih živalskih ostankov, predvsem seveda manjših kosti in zob ter kostnih/zobnih drobcev, ki jih z ročnim pobiranjem ni mogoče zadovoljivo zajeti⁶⁷ (glej tudi *sl.* 32, 33).

Taksonomski opredelitvi so bili podvrženi ostanki vseh skeletnih elementov z izjemo reber. Ta so bila sicer zastopana s 37 odlomki, ki so večinoma pripadala živalim velikostne skupine malih prežvekovalcev. Pri poskusu razlikovanja med najdbami ovce in koze,

domačega in divjega prašiča ter zajca in kunca so bili uporabljeni nekateri specializirani določevalni ključji.⁶⁸ Količina ostankov je bila zaradi narave gradiva izražena le kot število določenih primerkov (NISP; *Number of Identified Specimens*), vendar na način, da so bili različni odlomki iste kosti obravnavani kot ena sama najdba (tj. NISP = 1). Zajemanje metričnih podatkov je sledilo v stroki uveljavljenim smernicam,⁶⁹ kar velja tudi za postopek ocenjevanja starosti posameznih živali ob zakolu oz. poginu.⁷⁰ Pri proučevanju zastopnosti različnih anatomskih delov živalskega trupa so bili posamezni skeletni elementi na podlagi količine in domnevne kakovosti pripadajočega mesa razdeljeni v tri kategorije:⁷¹ kategorija A (vključuje ostanke nosačev, okretačev ter drugih vratnih, prsnih in križnih vretenc, lopatic, nadlahtnic, medenic in stegenic), kategorija B (obsega ostanke lobanj, spodnjih čeljustnic, koželjnic, golenic in piščali) ter kategorija C (vključuje ostanke zgornjih čeljustnic, zob, dlančnic, stopalnic, zapestnih kosti, skočnic, petnic in ostalih nartnih kosti ter prstnic). Pri statistični analizi so bili uporabljeni neparametrični testi, saj preučevani vzorci niso izkazovali normalne porazdelitve.

Taksonomija

Izmed 770 živalskih ostankov rimskodobne starosti jih je bilo mogoče taksonomsko opredeliti 179 (tj. 23,2 %). Večinoma (N = 155) gre za kosti in zobe sesalcev, 23 je v celoti ali delno ohranjenih lupin in hišic mehkužcev, s kračnico domače kokoši

⁶⁷ Toškan 2015.

⁶⁸ Npr. Boessneck *et al.* 1964; Popović 1977; Kryštufek 1991; Zeder, Pilaar 2010.

⁶⁹ Von den Driesch 1976.

⁷⁰ Silver 1972; Rolett, Chiu 1994.

⁷¹ Uerpmann 1973.

Takson	SE 20	SE 23	SKUPAJ	
	NISP	NISP	NISP	% NISP
<i>Bos taurus</i>	9	70	79	51,1
<i>Equus caballus</i>	1	38	39	25,2
<i>Bos/Equus</i>	–	3	3	1,9
<i>Sus</i> sp.	5	16	21	13,5
Caprinae	3	9	12	7,7
<i>Lepus europaeus</i>	–	1	1	0,6
SKUPAJ	18	137	155	100,0

Slika 26 Zastopanost sesalcev v rimskodobnem gradivu iz Ajdoščine (izkopavanja v letu 2011). Količina ostankov je podana kot število določenih primerkov (NISP).

(*Gallus domesticus*) pa so v gradivu zastopani tudi ptiči (sl. 26, 29). Večina kostnih najdb je fragmentiranih. Ob dveh dolgih kosteh konja so bili namreč nepoškodovani zgolj še posamezni primerki nartric, sezamoidnih kosti, prstnic in izoliranih zob. Kostna substanca je v večini primerov kompaktna in dobro ohranjena. Izjemo predstavljajo posamezni ekvidni ostanki, ki so zelo krušljivi. Prav zaradi tega so nekatere konjske dolge kosti med izkopavanji preprosto razpadle.

Vrstna pestrost analiziranega gradiva je primerljiva s stanjem na večini sočasnih najdišč v regiji, seveda upošteva razlike v bogastvu najdb.⁷² Enako velja tudi za nabor in deleže zastopanosti posameznih taksonov, ki kažejo na prevlado ekonomsko zanimivih domačih živali, v prvi vrsti domačega goveda (*Bos taurus*). Vloga divjadi je pričakovano skromna.⁷³ V tem smislu je tako še najbolj neobičajen sorazmerno visok delež konja (*Equus caballus*). Ta namreč s kar četrtnim deležem vseh taksonomsko opredeljenih ostankov predstavlja celó drugi najbolje zastopan takson, čeprav je treba poudariti, da razlika do tretjevrščenega prašiča meje statistične značilnosti ne presega ($\chi^2 = 2,76$; stop. prostosti: 1; $p = 0,096$). Načeloma bi katera od analiziranih ekvidnih najdb sicer lahko pripadala tudi muli, ven-

72 Npr. Riedel 1993; Bartosiewicz 1986; Boschini 2013, 87; Toškan, Dirjec 2011, 305; 2012, 140.

73 Prim. Toškan 2013, 42; za izjemi glej npr. Svobljak 1985, 226–227 in Boschini 2013, 87.

Takson	Σ ostankov	Zanesljivo določenih	Pogojno določenih
<i>Sus domesticus</i>	21	6	2
<i>Sus scrofa</i>		–	1

Slika 27 Število prašičjih ostankov v rimskodobnem gradivu iz Ajdoščine (izkopavanja v letu 2011), ki jih je bilo mogoče bodisi pogojno bodisi z zanesljivostjo opredeliti za domačega prašiča (*Sus domesticus*) ali divjega prašiča (*Sus scrofa*).

dar pa lahko vsaj za boljše ohranjene primerke to možnost z gotovostjo ovržemo.⁷⁴

Poleg konja in domačega goveda je z več kot deset odstotnim deležem taksonomsko opredeljenih ostankov v analiziranem gradivu zastopan le še rod prašičev (*Sus* sp.). Večinoma gre seveda za ostanke domačega prašiča (*Sus domesticus*), odlomek sorazmerno robustne golenice iz kv. D3 (SE 23) pa bi utegnil pripadati njegovemu divjemu zarodniku (*Sus scrofa*) (sl. 27). Drobnici (Caprinae) je bilo pripisanih dvanajst najdb, izmed katerih so bile do nivoja vrste določene le tri. Koza (*Capra hircus*) je bila zastopana z odlomkom lobanje in petnico, ovca (*Ovis aries*) pa s skočnico.

Najskromneje zastopana sesalska vrsta je poljski zajec (*Lepus europaeus*), ki mu je bil pripisan zgolj odlomek zgornje čeljustnice s tretjim in četrtim ličnikom desnega zobnega niza (sl. 28). Opredelitev najdbe temelji na odnosu med širino notranjih nosnic in dolžino trdega neba. Pri zajcu je namreč trdo nebo krajše od širine sapišča, medtem ko je pri kuncu (*Oryctolagus cuniculus*) to razmerje obratno.⁷⁵ Zaradi ne povsem zanesljive opredelitve enega od prašičjih ostankov za divjega prašiča (sl. 27) ostaja tako zajec edina z gotovostjo potrjena lovna žival v celotnem vzorcu.

Med ostanki mehkužcev prevladujejo morske vrste (sl. 29). Prisotnost čokatega voleka (*Hexaplex trunculus*), bodičastega voleka (*Bolinus brandaris*) in ostrige (Ostreidae) lahko bržčas razložimo z njihovo kulinarčno vrednostjo, čeprav sta prva dva sicer znana tudi po uporabi v procesu pridobivanja škrlatne in vijolične barve.⁷⁶ Med užitne mehkužce sodi tudi

74 Prim. Peters 1998.

75 Kryštufek 1991, 113–114.

76 Koren 2005.

Slika 28 Ostanek zgornje čeljustnice rimskodobnega zajca (*Lepus europaeus*) iz Ajdovščine (izkopavanja v letu 2011; sredina). Za primerjavo je prikazan izsek istega skeletnega elementa pri recentnem primerku zajca (zgoraj) in kunca (*Oryctolagus cuniculus*; spodaj). Obrazložitev simbolov: 1 – širina notranjih nosnic; 2 – dolžina trdnega neba (foto D. Valoh).

kopenski veliki vrtni polž (*Helix pomatia*). Ker se jeseni zarine v zemljo, kjer prezimi, bi se načeloma njegova navezava na proučevani arheološki kontekst utegnila zdeti vprašljiva. Vendar pa rezultati analize porazdelitve najdb v prostoru te dvome zavračajo. Praktično vsi (N = 22) najdeni ostanki mehkužcev

Takson	NISP
Ostreidae	10
<i>Bolinus brandaris</i>	7
<i>Hexaplex trunculus</i>	3
<i>Helix pomatia</i>	3
<i>Gallus domesticus</i>	1

Slika 29 Zastopanost mehkužcev in ptičev v rimskodobnem gradivu iz Ajdovščine (izkopavanja v letu 2011). Količina ostankov je podana kot število določenih primerkov (NISP).

– vključno s tistimi velikega vrtnega polža – namreč izvirajo iz istega kvadranta (tj. B3, SE 23). Verjetnost, da bi se kaj takega zgodilo zaradi naključnega pogina hibernirajočih polžev na tem (in zgolj na tem) delu izkopišča, se zdi zanemarljivo majhna.

Starostna struktura in velikost živali

Starostna struktura posameznih populacij domačih živali je lahko v veliko pomoč pri odkrivanju obrisov živinorejske politike nekdanjih skupnosti, predvsem v smislu ugotavljanja pomena primarnega (tj. meso) in posameznih sekundarnih proizvodov reje (npr. moč, mleko, runo). Žal je v primeru tukaj obravnavanega gradiva nabor ustreznih najdb za sestavo reprezentativnih starostnih struktur premajhen, dodatno težavo pa predstavlja tudi skromna časovna ločljivost analiziranega gradiva. Pičli razpoložljivi podatki sicer povsem pričakovano nakazujejo, da je utegnila biti reja goveda, konj in bržčas tudi drobnice v prvi vrsti usmerjena v izkoriščanje posameznih sekundarnih proizvodov, reja prašičev pa v maksimiranje iztržka mesa. Med ostanki prvih je namreč delež mladih živali s še nezraščena epifizo in diafizo dolgih kosti skromen, medtem ko je pri prašiču vtis obraten (sl. 30). Pri slednjem je bil torej zakol bržčas osredinjen na še nedorasle primerke,⁷⁷ ker je pri starejših živalih

⁷⁷ Skladna s tem je ugotovljena stopnja obrabe žvekalne površine edinega v celoti ohranjenega prašičjega spodnjega meljaka (M₃) v vzorcu. Pripadal je namreč subadultni živali, ki je bila zaklana pri starosti med 10/14 in 18/26 meseci (Rolett, Chiu 1994).

Takson	Starost	Epifiza	
		Nezraščena	Zraščena
	0–1	–	–
	1–2	–	5
	2–3	–	6
	3–	1	3
	<i>B. taurus</i>	Σ	1
	0–1	–	1
	1–2	–	3
	2–3	–	–
	3–	–	6
	<i>E. caballus</i>	Σ	0
	0–1	1	1
	1–2	–	–
	2–3	–	–
	3–	1	–
	<i>Sus sp.</i>	Σ	2
	0–1	–	–
	1–2	–	1
	2–3	–	–
	3–	–	–
	Caprinae	Σ	0

Slika 30 Število kosti goveda (*B. taurus*), konja (*E. caballus*), prašiča (*S. domesticus*) in drobnice (*Caprinae*) iz Ajdoščine (izkopavanja v letu 2011) z nezraščanima epi- in diafizo po starostnih skupinah. Posamežno skupino sestavljajo skeletni elementi, ki popolnoma osificirajo pri isti ontogenetski starosti (tj. v prvem, drugem, tretjem ali po tretjem letu življenja). Podatke o časovnem poteku zraščanja epi- in diafiz podaja A. Silver (Silver 1972).

prirastek mesa na enoto vložene kmetovalčevega dela manj ugoden. Pri drugih domestikatih je bil zakol pomaknjen v kasnejše življenjsko obdobje, saj do znatnejšega upada mlečnosti (govedo, drobnica), fizične moči (govedo, konj) in kvalitete runa (ovca) prihaja šele pri starejših odraslih živalih. Dragocen vir podatkov o nekdanjih živinorejskih praksah so lahko tudi ocene o telesni velikosti domestikativ. V našem primeru so v tem smislu zanimive predvsem ugotovitve glede obeh najbolj zastopanih vrst, tj. goveda in konja. Pri slednjem je bilo za dve živali mogoče oceniti celo plečno višino. Kot vhodni

podatek sta bili v ta namen uporabljeni izmerjeni vrednosti za največjo dolžino golenice iz kv. D3 in stopalnice iz kv. B3 (obe SE 23), ki predstavljata edini v celoti ohranjeni dolgi kosti v celotnem gradivu. Po pomnožitvi z ustreznim Mayevim koeficientom⁷⁸ je bila plečna višina obeh obravnavanih konj ocenjena na 140 oziroma 142 cm. Vrednosti se umeščata nekoliko nad povprečje za sočasne primerke iste vrste iz tega dela Evrope,⁷⁹ pri čemer pa še vedno zaostajata za vrednostmi pri tedanjih t. i. vojaških konjih.⁸⁰ Skladna s primerjalnimi podatki z Balkana je tudi gracilnost obeh obravnavanih dolgih kosti (s/ 38).⁸¹

Metrična analiza govejih najdb (s/ 38) je pokazala prepričljivo prevlado vzrejno zahtevnega velikega goveda napredne rimske pasme, ki se je v tem prostoru pojavilo z romanizacijo. Ugotovitev je pričakovana in skladna s stanjem na drugih sočasnih najdiščih v regiji.⁸² Po drugi strani so bile v analiziranem gradivu z (najmanj) enim ostankom zastopane tudi nizkorasle forme te živali (s/ 31), ki so predstavljale temelj tukajšnje govedoreje v času pred prihodom Rimljanov. Takšno primitivno govedo je ostalo v skromnem številu lokalno prisotno tudi v času razcveta rimske države,⁸³ ob korenitih spremembah v poselitveni sliki v poznoantičnem času pa je s krčenjem obsega govedoreje znova stopilo v ospredje. Poenostavitev živinorejskih praks v tem politično in varnostno nestabilnem času se je kazala tudi z vzponom reje drobnice, prašiča in perutnine.⁸⁴ V Vipavski dolini je omenjeni proces popolni razmah domnevno doživel z določenim zamikom, tj. ne pred drugo polovico 5. stoletja,⁸⁵ se je pa v okviru višinskih postojank v širši regiji to utegnulo zgoditi že vsaj nekaj desetletij pred tem.⁸⁶

78 May 1985.

79 Npr. Bökönyi 1984, 58; Riedel 1994, 54–55; Johnstone 2004, 273, tab. 6.26.

80 Bökönyi 1974, 263.

81 Prim. Johnstone 2004, 326, 352–358.

82 Boschin, Toškan 2012, 393–394.

83 Boschin 2013, 87.

84 Toškan 2013, 44–45.

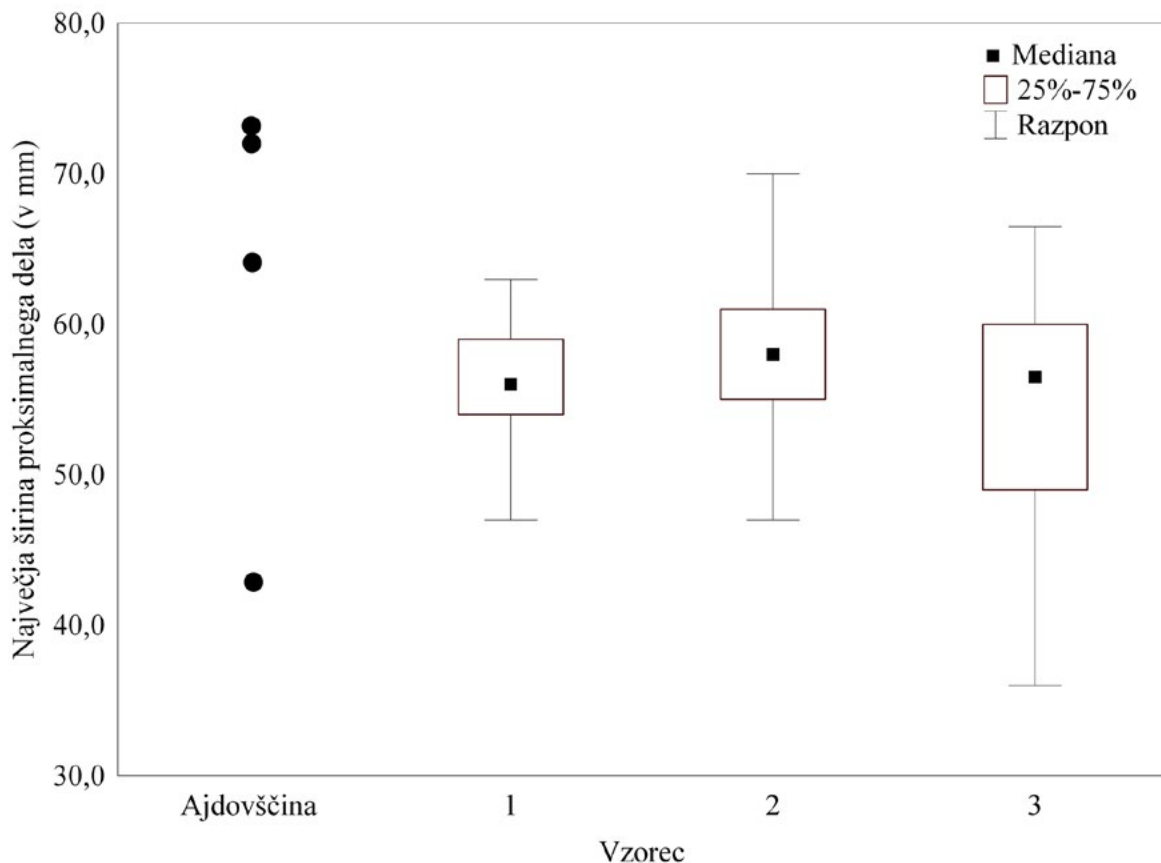
85 Riedel 1993; Toškan, Dirjec 2012, 149.

86 Toškan, Dirjec 2011, 315–317.

Zastopanost skeletnih elementov

Podatki o zastopanosti posameznih skeletnih elementov so pokazali na sicer pričakovano prevlado ostankov iz najmanj mesnatih delov živali (tj. kategorija C), ki pa vsaj v primeru drobnice in prašiča niti ni tako zelo izrazita (sl. 32). Ker je bilo polnilo SE 23 v celoti presejano in torej obravnavani arheozo-

ološki vzorec domnevno vključuje tudi večino v sedimentu prisotnih ostankov manjših skeletnih elementov (tj. izolirani zobje, zapestne, gleženjske in sezamoidne kosti, prstnice) (sl. 33), naj predstavljeni rezultati ne bi odražali načina vzorčenja kosti in zob na terenu. Za interpretacijo ugotovitev o zastopanosti posameznih skeletnih elementov je to seveda zelo dobrodošlo.

Slika 31 Največja širina proksimalnega dela dlančnic rimskodobnega goveda iz Ajdovščine (izkopavanja v letu 2011) v primerjavi z vrednostmi pri primerkih železnodobne starosti (vzorec 1), tistih iz časa med 1. in 4. stoletjem n. št. (vzorec 2) ter iz pozne antike (vzorec 3). Vir podatkov: Bökönyi 1994 (vzorec 1) ter lastni neobjavljeni podatki (vzorca 2 in 3).

Takson	Cranium	Maxilla*	Mandibula	Dentes*	Vertebrae	Scapula	Humerus	Radius	Ulna	Metacarpalia*	Pebrus	Femur	Tibia	Tarsalia*	Metatarsalia*	Indet. meta-podia*	Ossa sesamoidea*	Phalanges*
<i>B. taurus</i>	3	1	6	13	8	4	1	2	2	6	1	3	4	7	7	3	2	6
<i>E. caballus</i>	–	–	–	1	–	2	–	–	–	2	–	3	4	10	6	–	3	8
<i>Bos/Equus</i>	–	–	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–
<i>Sus</i> sp.	1	2	2	7	–	1	3	–	–	–	–	1	1	2	–	–	–	1
Caprinae	1	–	–	3	–	1	1	–	1	–	1	–	2	2	–	–	–	–
<i>L. europaeus</i>	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Slika 32 Zastopanost različnih skeletnih elementov po posameznih taksonih v rimskodobnem gradivu iz Ajdovščine (izkopavanja v letu 2011). Podatki za elemente iz najmanj mesnatih delov trupa (kategorija C sensu Uerpmann 1973) so označeni z zvezdico.

Takson	Cranium	Maxilla*	Dentes*	Humerus	Metacarpalia*	Tarsalia*	Metatarsalia*	Indet. metapodia*	Ossa sesamoidea*	Phalanges*
<i>B. taurus</i>	–	–	–	–	–	–	1	1	1	–
<i>E. caballus</i>	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–
<i>Bos/Equus</i>	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–
<i>Sus</i> sp.	1	–	–	–	–	2	–	–	–	2
Caprinae	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–
<i>L. europaeus</i>	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–

Slika 33 Zastopanost različnih skeletnih elementov po posameznih taksonih v tistem delu rimskodobnega gradiva iz Ajdoščine (izkopavanja v letu 2011), ki je bil pobran iz presejanih frakcij sedimenta. Podatki za elemente iz najmanj mesnatih delov trupa (kategorija C sensu Uerpmann 1973) so označeni z zvezdico.

Slika 34 Izolirani goveji zobje in pripadajoč odlomek čeljustnice (foto T. Fabec).

Delež ostankov iz najmanj mesnatih delov trupa je sicer najnižji pri prašiču (42 %), nekoliko višji pri drobnici in govedu (57 %) ter najvišji pri konju (77 %). Pri tem razlika med konjem in govedom celo presega mejo statistične značilnosti ($\alpha = 0,05$), kar seveda v še toliko večji meri velja za tisto med konjem in prašičem. Neznačilna je tako zgolj razlika med deležema konja in drobnice, kar pa gre pripisati predvsem preskromnemu številu ostankov ovce in kože ($NISP_{\text{Caprinae}} = 12$). Ti rezultati bi utegnili pričati o različnem izvoru ekvidnih ostankov v primerjavi z ostanki drugih treh taksonov, s čimer se ujema tudi odkritje posameznih konjskih kosti v približni anatomski legi (glej spodaj). Česa podobnega namreč pri drobnici, prašiču in govedu izkopavalci niso odkrili, razen morda v primeru

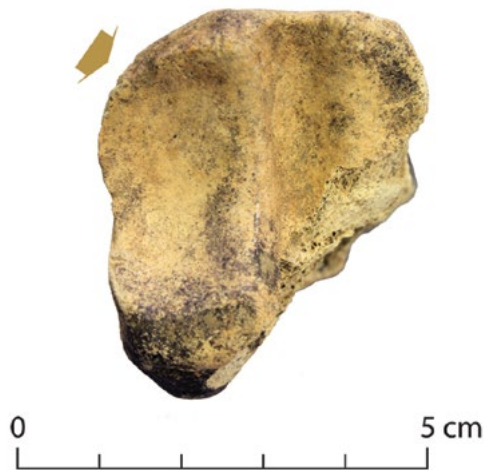
posameznih skupkov izoliranih zob (glej npr. *sl.* 34), kar pa je treba pripisati povsem običajnemu hitrejšemu razpadanju krhkejših čeljustnic po prekritju s sedimentom.

Razprava

Sestava favnističnega zbira z območja raziskav v historičnem mestnem jedru Ajdoščine v letu 2011 kaže na pomembno vlogo govedoreje v lokalni ekonomiji ter na (kvantitativno) skromen pomen lova (*sl.* 26). Pri tem sorazmerno visok delež ostankov odraslih goved priča o prednostnem izkoriščanju drugotnih proizvodov reje. To bi utegnili potrjevati tudi nekoliko razširjena proksimalna sklepna površina ene izmed govejih prstnic, saj nastanku takšnih deformacij pogosto botruje prav dlje časa trajajoča preobremenitev skeleta zaradi intenzivnega dela na polju, v transportu ipd. (*sl.* 35).⁸⁷ Navedene ugotovitve so skladne z izsledki arheozooloških raziskav drugih najdišč iz časa od 1. stoletja pr. n. št. do 4. stoletja n. št. v tem prostoru, medtem ko konteksti poznoantične starosti izkazujejo očiten premik k vzrejno manj zahtevnim drobnici, prašiču in perutnini.⁸⁸ Ali oziroma kdaj je do podobnih diahronih sprememb prišlo v Ajdoščini, je na podlagi tukaj obravnavanega gradiva nemogoče reči, saj je časovna ločljivost analiziranih

⁸⁷ Prim. Bartosiewicz *et al.* 1997.

⁸⁸ Boschini 2011; Toškan 2013.

Slika 35 Proksimalna sklepna površina prve prstnice domačega goveda iz SE 23 (kv. C3) z razširitvijo na anteriolateralnem robu (foto D. Valoh). Prim. Bartosiewicz et al. 1997, sl. 31.2.

arheoloških kontekstov za kaj takšnega preskromna. Glede na visok delež govejih kosti in zob bi sicer lahko sklepali, da živalski ostanki večinoma izvirajo iz časa do sredine (konca?) 5. stoletja in da torej predtirajo že omenjeno poznoantično krčenje obsega govedoreje.⁸⁹ Poleg tega v analiziranem vzorcu številčno močno prednjačijo ostanki napredne rimske pasme goveda (sl. 31, 38), ki naj bi ga med poenostavitvijo živinorejskih praks v času pozne antike sorazmerno hitro nadomestile nizkorasle tradicionalne lokalne forme te živali.⁹⁰

Ne glede na utemeljenost ponujene časovne opredelitve živalskih ostankov iz Ajdovščine pa je sicer treba poudariti, da gre pri najdbah iz SE 20 in SE 23 večinoma za rezidualne ostanke, ki so se v polnilu oziroma nasutju znašli nenamensko. Kot je prepričljivo pokazala analiza arheoloških drobnih najdb, so bili namreč tam najdeni predmeti prvotno uporabljeni drugje in so se na tem mestu pojavili šele ob izravnavi terena. To pa seveda obenem pomeni, da tudi eventualna pravilna opredelitev arheološke starosti živalskih najdb ne more pomembneje prispevati k datiranju same izvedbe izravnalnih del na tem območju. Na podlagi izsledkov analize arheoloških ostalin, ki ta dogodek postavljajo v 6. stoletje ali celo pozneje, gre

Slika 36 Del konjskega kadavra v polnilu SE 23 (foto T. Fabec).

tu sicer bržčas za sled urejanja prostora v času zatona antične Kaste.

Posebno obravnavo si v tem smislu zaslužijo tisti ostanki konj, ki so ležali v anatomski legi (glej npr. sl. 36). Za razliko od (vsaj) pretežnega dela drugih živalskih najdb, ki so bile v jarek prenesene skupaj z izravnalnim materialom (zemljino), predstavljajo omenjene konjske kosti namreč, kot vse kaže, ostanek neodvisno zavrženih delov svežih kadavrov. Skladna s tem je zgoraj že izpostavljena krhljivost posameznih ekvidnih najdb, ki jo je mogoče razložiti s specifičnim sedimentnim mikrookoljem zaradi dekompozicije obdajajočih mehkih tkiv⁹¹. Sicer pa odlaganje trupel kulinarično nezanimivih živalskih vrst v obcestne kanale in odpadne jarke v tedanjem času tako ali tako ni bilo neobičajno⁹². Ravno v takšni praksi bi utegnil tičati tudi razlog za to, da so med konjskimi ostanki večinoma zastopani skeletni elementi iz najmanj mesnatih delov trupa. Te so namreč v primeru goveda, drobnice in prašiča v veliki meri izločali že v klavnicah med primarnim razkosavanjem trupov, zaradi česar je njihov delež v gospodinjstvih odpadkih skromnejši (sl. 32 in nanjo nanašajoče se besedilo).

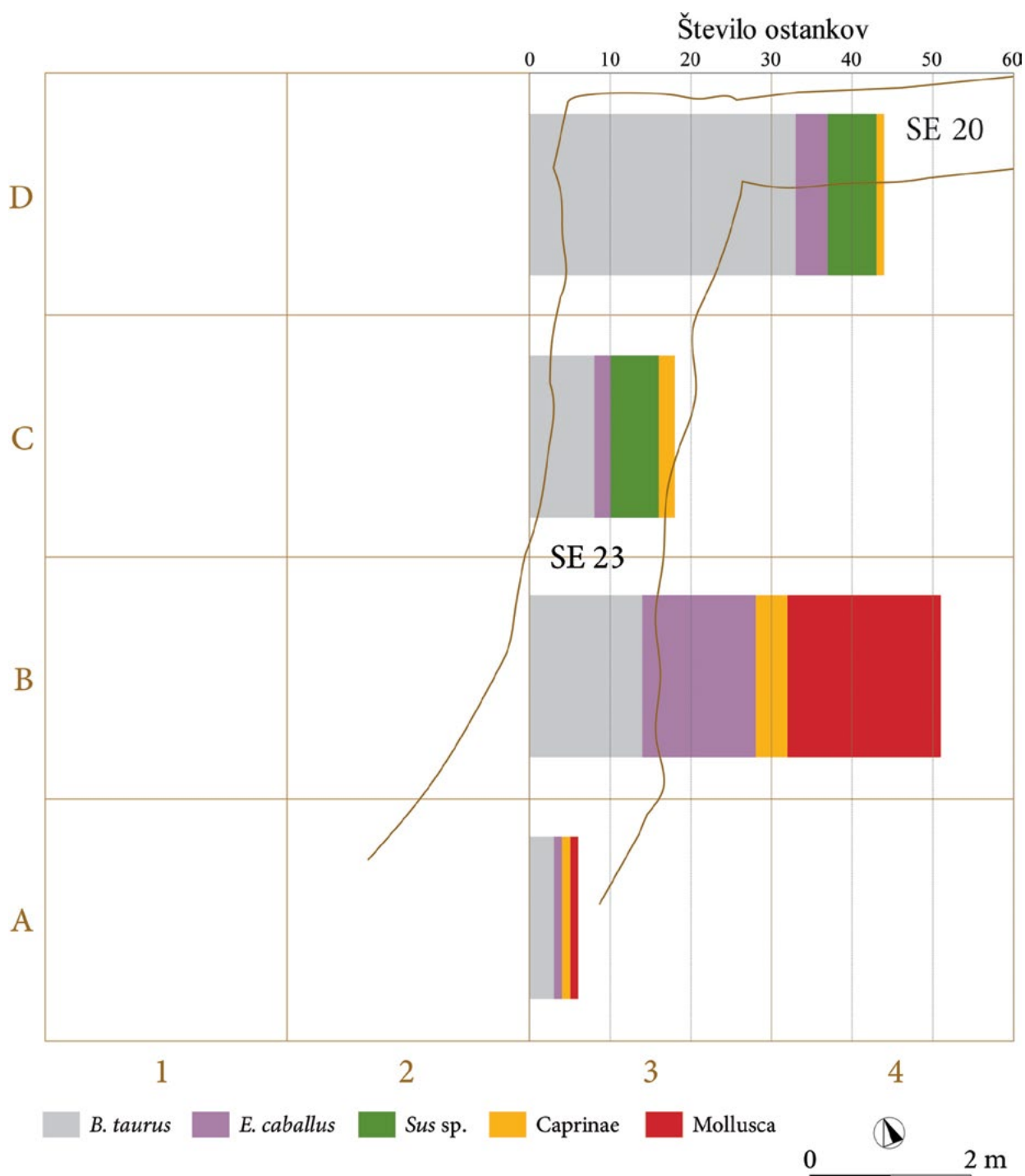
Za interpretacijo konjskih najdb iz jarka SE 30 je pomembna tudi ugotovitev, da polnilo ni bilo plastovito in da so bili deli istih posod najdeni na

89 Glej npr. Toškan 2012, 149 in tam navedena literatura.

90 Toškan 2013, 45–47.

91 Lazarevici, Mešter 1995.

92 Npr. Bartosiewicz 2008, 184; Toškan, Dirjec 2011, 308; Toškan 2013, 57–58; 2017.

Slika 37 Zastopanost živalskih taksionov v polnilu SE 23 po posameznih kvadrantih. Podatki za SE 20 so podani na sl. 24.

različnih globinah. To namreč dokazuje, da zasipavanje ni potekalo postopoma skozi daljše časovno obdobje, pač pa da je šlo za enkratni dogodek. Iz tega sledi, da so bili konjski kadavri oziroma njihovi deli bržčas vsi odloženi v času izravnave terena, zaradi česar bi potencialno lahko pomagali pri datiranju omenjenega dogodka. Bi se pa pri tem morali nasloniti na ^{14}C datume, saj je potencial

morfoloških in metričnih lastnosti konjskih kosti za kaj takšnega preskromen. Drugače kot je bilo to ugotovljeno za govedo (glej zgoraj), naj namreč velike družbene spremembe v času pozne antike na plečno višino konj ne bi imele večjega vpliva, vsaj ne na tukaj obravnavanem območju.⁹³ Znatno

⁹³ Stork, von den Driesch 1987, 463–465; Riedel 1994, 23; Toškan, Dirjec 2011, 348–350.

stanovitnost v tem času izkazuje tudi morfologija posameznih skeletnih elementov.⁹⁴

Lokacija, s katere je bil izravnalni material prenesen na raziskano območje, ni poznana, vendar bržčas ni bila oddaljena.⁹⁵ Polnilo jarka je sicer poleg zemlje, kamenja in živalskih ostankov vsebovalo tudi kose rimskih opek, odlomke lončenine (predvsem namiznega in hrambnega posodja), velike količine oglja, semena, posamezne kose žlindre ter maloštevilno kovinsko gradivo (glej Katalog stratigrafskih enot). Na podlagi nabora živalskih ostankov (vključno z mehkužci) ter prisotnosti zasekanin in urezov na nekaterih kostnih odlomkih je mogoče sklepati, da je bil material vsaj deloma pobran s kuhinjskega odpada, eventualno tudi z odpada sekundarnega razkosavanja živalskih trupov⁹⁶. Med zasipanjem so se kosti v skladu s pričakovanji razmeroma enakomerno porazdelile po jarku. Z izjemo že omenjenega skupka mehkužcev v kvadrantu B3 (SE 23) namreč drugih taksonomsko, anatomsko, starostno ali kako drugače opredeljenih koncentracij živalskih kosti in zob ni bilo zaznati (sl. 37; glej tudi sl. 26). Morda bi bilo s tem v zvezi treba omeniti domnevno odsotnost prašičjih najdb v kvadrantih A3 in B3, ki pa je le navidezna. Na sl. 37 je namreč prikazana zgolj prostorska porazdelitev ročno pobranih ostankov, saj presejani vzorci sedimenta niso bili vedno opremljeni s podatki o mikrolokaciji njihovega odvzema. Pri tem pa za najmanj enega od takšnih vzorcev vendarle vemo, da je vseboval tudi posamezne kosti prašiča (sl. 33) in je bil pobran ravno na območju kvadrantov A3 in B3.

Sklep

Predstavljena arheozoološka analiza je ena redkih, ki obravnava živalske ostanke iz rimskodobne Ajdovščine. Prav zaradi tega so njeni izsledki dragoceni, čeprav je zavoljo skromne časovne ločljivosti gradiva povednost dobljenih rezultatov omejena. Za čas pred nastopom pozne antike je bilo denimo mogoče potrditi pomembno vlogo govedoreje, pri čemer je bilo v ospredju izkoriščanje moči teh živali ter bržčas tudi mleka. Po drugi strani pičlost ostankov divjadi priča o (kvantitativno) skromnem pomenu lova. Metrični podatki (sl. 38) so pokazali prevlado ostankov velikega rimskega goveda, čeprav so bile z najmanj eno najdbo v vzorcu zastopane tudi nizkorasle tradicionalne lokalne forme tega domestikata. Prav tako so s podatki iz sočasnih najdišč v širši regiji skladne ocene o plečni višini konj. Pri tem rezultati analize porazdelitve živalskih ostankov v prostoru ter tisti o zastopanosti skeletnih elementov iz različnih anatomskih regij trupa nakazujejo, da predstavlja vsaj del najdenih konjskih kosti ostanek v jarek odvrženih (delov) svežih kadavrov.

94 Johnstone 2004, 352–358.

95 Fabec, osebna komunikacija.

96 Glej npr. Dirjec *et al.* 2012, 37–38 in tam navedena literatura.

Takson	Sk. element	Dimenzija	Mere (v mm)			
		SD	37,5			
	<i>Humerus</i>	Bd	75,0			
	<i>Radius</i>	SD	39,5			
		Bp	28,5	–	64,0	72,0
		Dp	42,5	–	34,0	40,0
	<i>Metacarpus</i>	SD	–	35,5	–	–
		SD	42,0			
		Bd	64,5			
	<i>Tibia</i>	Dd	50,5			
		GLl	66,0	65,0	67,0	
		GLm	59,5	57,0	61,0	
		Dl	35,5	36,0	38,0	
		Dm	35,5	36,0	38,5	
	<i>Astragalus</i>	Bd	44,5	41,0	44,0	
	<i>Metatarsus</i>	Bp	47,5	45,5	52,0	
<i>B. taurus</i>	<i>Phalanx 2</i>	GL	38,0			
	<i>Femur</i>	DC	57,0			
		Bp	101,0	–	94,0	
		SD	43,5	41,0	41,0	
		Bd	78,0	71,0	–	
		Dd	50,5	46,0	–	
	<i>Tibia</i>	GL	355,0	–	–	
		BFd	51,5	54,5		
		LmT	61,0	–		
		GB	66,0	64,5		
	<i>Astragalus</i>	GH	58,5	59,5		
		GL	118,0	–	110,5	
	<i>Calcaneus</i>	GB	55,0	50,0	50,5	
		Bp	59,0	51,5		
		Dp	44,5	46,0		
		SD	30,5	33,5		
		DD	–	28,0		
		Bd	47,5	50,0		
		Td	39,0	39,0		
	<i>Metatarsus</i>	GL	–	271,0		
		Bp	59,0	55,5	55,5	54,5
		Dp	40,5	–	–	–
		SD	35,0	–	–	–
		Bd	43,0	46,5	47,0	–
<i>E. caballus</i>	<i>Phalanx 1</i>	GL	–	48,0	46,0	–
		Širina M ¹	11,5	–	–	–
		Širina M ²	13,5	16,0	–	–
	<i>Dentes sup.</i>	Širina M ³	–	–	19,0	15,5
	<i>Dentes inf.</i>	Širina M ₃	15,5			
		SD	12,5			
	<i>Humerus</i>	Bd	43,0			
<i>Sus sp.</i>	<i>Tibia*</i>	SD	24,5			
			17,5			
			27,0			
<i>Caprinae</i>	<i>Tibia</i>	SD	22,0			

Slika 38 Metrični podatki izmerljivih ostankov sesalcev rimskodobne starosti iz Ajdovščine (izkopavanja v letu 2011). Podatki za posamezen skeletni element, ki so podani v istem stolpcu, se nanašajo na isto kost / zob. Opredelitev posameznih dimenzij podaja von den Driesch 1976.

5 Zaključek

Ajdovščina je kraj z dolgo zgodovino, vendar zaradi različnih okoliščin, ki niso bile v prid njenemu odkrivanju, o njej vemo presenetljivo malo. Podatki, ki smo jih pridobili z arheološkimi raziskavami, so zato kljub njihovi skromnosti dovolj dragoceni, da jih lahko predstavimo in jim damo besedo.

Verena Vidrih Perko in Beatrice Žbona Trkman⁹⁷ sta si pred skoraj desetletjem postavili vprašanje o začetkih in kontinuiteti poselitve Ajdovščine. Spraševali sta se, ali lahko analiza poznoantične keramike doda kaj novega k datiranju konca te postojanke. Njena analiza je pokazala na pojav zgodnje imperialne lončenine; najstarejše prepoznano posodje naj bi bilo namreč značilno za čas druge polovice 1. stoletja. Keramične najdbe so prepričljivo odražale kontinuiteto poselitve vse do poznorimskega obdobja, ki je zastopano s številnimi afriškimi importi, značilnimi za čas poznega 4. in 5.–6. stoletja⁹⁸. Rezultati naših izkopavanj tako sliko v grobem potrjujejo in jo mestoma le dopolnjujejo. Najprej gre izpostaviti odkritje sicer majhnega, a vendar jasno prepoznavnega odlomka posodice s črnim premazom, kakršne so bile v uporabi veliko pred flavijskim obdobjem. V čas pred vladavino Flavijcev sodi tudi produkcija odkrite padske sigilate in amfor Dressel 6A. Možno je torej, da se zametki poselitve kraja pričnejo še pred nastopom Vespazijana v drugi polovici 1. stoletja. Tako razlago podpira tudi datacija najstarejšega od sedmih znanih rimskih nagrobnikov v Ajdovščini. Po mnenju Marjete Šašel Kos sodi v čas druge polovice 1. stoletja pr. n. š.⁹⁹ Ugotovitev Vidrih Perkove in Žbona Trkmanove, da je poznorimsko gradivo najštevilčnejše, pa v našem primeru ne velja: prevladujejo najdbe iz časa druge polovice 1. do začetkov 3. stoletja. Količina

naših najdb je vsekakor statistično neizpovedna, zato je morda ta razlika naključna.

O trgovini, s katero so v Ajdovščino prispele dobrine iz številnih koncev Sredozemlja, je bilo že govora¹⁰⁰ in naši rezultati to sliko le potrjujejo. Nekateri Ajdovci so uživali tudi ob eksotični hrani in cenjeni pijači. Postregli so si tudi s porcijami kopenskih in morskih polžev, teknila jim je mlada svinjina, goveje meso in meso drobnice pa so si privoščili šele, ko so živali izkoristili za delo, mleko, runo ali druge rejske dobrine. Konj je imel med rejskimi živalmi poseben status, saj njegovega mesa predvidoma niso jedli. Divjačino so najbrž uživali le izjemoma. Njihove družine so si privoščile razmeroma visoko bivalno raven: domovi so imeli centralno kurjavo s stenskim ogrevanjem, kraje so jih slikane stene in obloge iz uvoženega marmorja. Morda je njihovemu bogastvu botrovala tudi trgovina z železom. Kosi žlindre, ki so bili v zadnjih letih odkriti na različnih delih mesta,¹⁰¹ tudi med našimi izkopavanji, kažejo, da je bila Ajdovščina aktivno vključena v trgovino z železom, ki jo je poganjala bližnja Akvileja.¹⁰²

Morebitnih sledov, ki bi jasno spregovorili o življenju Ajdovščine po izteku rimskega obdobja, nismo odkrili. Morda je to posledica poznejših gradbenih posegov, ki so jih v celoti izbrisali. Ali pa je to stvar šibke poselitve, ki se je obdržala vsaj do novega veka, ko je lahko njen trgovsko-obrtni utrip ponovno oživel¹⁰³ in dal kraju nove priložnosti za razvoj.

Do velikih prostorskih posegov je na prostoru, ki so ga zaobjele naše raziskave, prišlo prav v novem veku in sodobnem času. Tla so bila takrat znižana in izravnana, nanje so postavili „prvo“ hišo. Pri tem

97 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 49.

98 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 58.

99 Osmuk 1997, 129.

100 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 49–62.

101 Tratnik 2012; Tratnik, Žerjal 2017.

102 Panciera 1957; Brusin 1972.

103 Plesničar 1997, 30–35, 88–91.

so se prilagodili poznoantičnemu obzidju, na katerega so prislonili zahodno steno hiše. V nadaljevanju so jo po potrebi obnavljali in posodabljali ter tako izboljševali bivalne pogoje. V tleh so ostali odpadki, predvsem kosi odrabljenega posodja. Te najdbe odražajo tisto prehodno obdobje slovenskega podeželja, ko so se kuhinjske navade in kultura prehranjevanja globoko spremenili. Kuhanje na odprtih ognjiščih in v pečeh so zamenjali „sodobni“ štedilniki,

uporaba „stare“ lončenine je v desetletjih pred 20. stoletjem strmo padla. Nadomestile so jo industrijsko izdelane kovinske posode, posode iz novih keramičnih materialov in – nekoliko pozneje – porcelana. Pocenitev dobrin zaradi industrializacije je prinesla v hiše vse več novih izdelkov iz različnih materialov, ki so – sicer v drugačni obliki in močno spremenjenih okoliščinah – stoletje pozneje postali eden od znakov potrošniške družbe.

6 Ajdovščina

Despite being a place with a long history, Ajdovščina is surprisingly little known, due to various adverse circumstances. The data acquired through our archaeological surveys are therefore, despite their scarceness, valuable enough to be presented here.

Almost a decade ago Verena Vidrih Perko and Beatriče Žbona Trkman¹⁰⁴ posited the question of the foundation and continuity of settlement in Ajdovščina. They considered whether an analysis of Late Roman pottery could add new data regarding the date of the end of this fortress. Their analysis indicated the presence of Early Imperial period pottery; the earliest identifiable vessels being typical of the second half of the 1st century. The pottery finds convincingly reflected settlement continuity up until the Late Roman period, which is represented by numerous North African imports, typical of the late 4th and 5th–6th centuries.¹⁰⁵ The results of the excavations considered here generally confirm and on occasion supplement this picture. Emphasis should be placed primarily on the discovery of a small yet clearly recognizable fragment of a small black-slipped vessel of the type , that was in use long before the Flavian period. Likewise, the production of the excavated North Italian terra sigillata and Dressel 6A type amphorae is dated to the period before establishment of the Flavian dynasty. It is therefore possible that the origins of the settlement on this site even date back to the time prior to the accession of Vespasian in AD 69. This interpretation is further supported by the dating of the earliest of the seven known Roman tombstones from Ajdovščina. According to Marjeta Šašel Kos, it dates to the second half of the 1st century BC.¹⁰⁶ The conclusions of Vidrih Perko and

Žbona Trkman that Late Roman material is the most commonly represented fails to hold in the case under discussion. The assemblage is dominated by material that dates to between the second half of the 1st century and the beginning of the 3rd century. However, the number of finds is statistically insignificant and the discrepancy merely might be due to coincidence.

Trade, which brought goods from many Mediterranean regions to Ajdovščina, has already been studied¹⁰⁷ and the results from this site only confirm the existing picture. Some inhabitants of Ajdovščina enjoyed exotic food and highly valued vintages. They dined on snails and marine molluscs, and enjoyed sucking pig, whilst beef, sheep, and goats were only consumed after the animals had been used as beasts of burden, for milk, wool, or other secondary animal products. Horses held a special position among domestic animals and horse meat was apparently not consumed. Game was most likely eaten only exceptionally. Their families could afford a relatively high standard of living: their homes were equipped with central heating systems with heated walls, the walls were painted and clad with imported marble. Their wealth might have been founded on iron production. In recent years, pieces of slag have been discovered at various locations within the town,¹⁰⁸ the excavations under consideration being no exception. These finds indicate that Ajdovščina played an active role in the iron trade, which was stimulated by nearby Aquileia.¹⁰⁹ No traces of occupation have been discovered in Ajdovščina after the end of the Roman Period. This might be due to destruction by later construction work. Alternatively, this could be a consequence of the fact that settlement was sparse until at least the

104 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 49.

105 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 58.

106 Osmuk 1997, 129.

107 Vidrih Perko, Žbona Trkman 2005, 49–62.

108 Tratnik 2012; Tratnik, Žerjal 2017.

109 Panciera 1957; Brusin 1972.

beginning of the Early Modern period, which saw a revival in trade and craft production,¹¹⁰ resulting in new opportunities for the development of the town. The excavated area underwent major spatial interventions in the early modern period and during the recent past. The ground level was lowered and levelled and the “first” house was built on it. The west wall of the house butted the Late Roman town wall. The house was later rebuilt and renovated several times, according to need, in order to improve the living conditions. Waste, mainly comprising potsherds, accumulated on the floors. These finds reflect a transitional period in the Slovene countryside, which saw radical changes in food preparation

and consumption. Cooking on open hearths and in ovens was replaced by “modern” stoves, and the use of “old” pottery decreased drastically in the decades prior to the beginning of the 20th century. Earthenware was replaced by industrially produced metal cooking pots, by vessels from new ceramic materials, and, later, by porcelain and china. A consequence of lower prices for goods due to industrialization was an increase in the number of new products from various materials in houses. A century later, these products, in different form and in much altered circumstances, have become one of the indicators of the consumer society.

110 Plesničar 1997, 30–35, 88–91.

7 Viri in literatura

- Franciscejski kataster za Kranjsko, Arhiv Republike Slovenije. www.arhin.gor.si
- BARTOSIEWICZ, L. 1986, Roman period animal remains from Most na Soči. – *Arheološki vestnik* 37, 287–296.
- BARTOSIEWICZ, L. 2008, Animal bones from excavations at Mrzlo Polje and Ivančna Gorica (Roman road). – V: D. Svobljak (ur.), *Mrzlo Polje pri Ivančni Gorici*, Arheologija na avtocestah Slovenije 5, Ljubljana, 181–185.
- BARTOSIEWICZ, L., W. VAN NEER in A. LENTACKER 1997, Draught cattle: their osteological identification and history. – *Annalen Zoologische Wissenschaften* 281, Tervuren.
- BOESSNECK, J., H. H. MÜLLER in M. TEICHERT 1964, Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis aries* LINNÉ) und Ziege (*Capra hircus* LINNÉ). – *Kühn-Archiv* 78 (1–2), 1–129.
- BOGATAJ, J. 1989, *Domače obrti na Slovenskem*. – Ljubljana.
- BÖKÖNYI, S. 1974, *History of domestic mammals in Central and Eastern Europe*. – Budapest.
- BÖKÖNYI, S. 1984, *Animal husbandry and hunting in Tác-Gorsium. The vertebrate fauna of a Roman town in Pannonia*. – Budapest.
- BÖKÖNYI, S. 1994, Analiza živalskih kosti. – V: S. Gabrovec, *Stična I. Naselbinska izkopavanja*, Katalogi in monografije 28, Ljubljana, 190–213.
- BOSCHIN, F. 2011, Short considerations on the bird remains. – V: Z. Modrijan in T. Milavec, *Poznoantična utrjena naselbina Tonovcov grad pri Kobaridu, Najdbe*, Opera Institutu Archaeologici Sloveniae 24, Ljubljana, 389–394.
- BOSCHIN, F. 2013, Živalski ostanki. – V: T. Fabec in T. Žerjal (ur.), *Odstira Bukovica: življenje ob cesti Akvileja – Emona v rimskem času*, Odstiranja 3, Bukovica, 85–88.
- BOSCHIN, F. in B. TOŠKAN 2012, Changes in cattle body size in Slovenja from the Iron Age to the Early Middle Ages. – V: J. De Grossi Mazzorin, D. Saccà in C. Tozzi (ur.), 60 convegno nazionale di archeozoologia, Parco dell'Orecchiella, 21.–24. 05. 2009, *Atti del 60 convegno nazionale di archeozoologia*, Lecce, 393–395.
- BRUSIN, G. 1972, Aspetti della vita economica e sociale di Aquileia. – *Antichità Altoadriatiche* 1, 15–22.
- BUORA, M. 2005, *Vetri Antichi del Museo Archeologico di Udine*. – Corpus delle collezioni del vetro in Friuli Venezia Giulia 1, Trieste.
- DEGRASSI, A. 1954, *Il Confine Nord-Orientale dell'Italia Romana*. – Dissertationes Bernenses I/6, Berne.
- DIRJEC, J., T. TOMAZO RAVNIK, M. TOPLIČANEC in B. TOŠKAN 2012, Zaščitna arheološka izkopavanja na lokaciji SNG Opera (Ljubljana). – V: I. Lazar in B. Županek (ur.), *Emona – med Akvilejo in Panonijo*, Koper, 27–47.
- DISANTAROSA, G. 2009, Le anfore: indicatori archeologici di produzione, delle rotte commerciali e del reimpiego nel mondo antico. – *Classica at Christiana* 7/1, 119–232.
- DRIESCH, A. von den 1976, A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites. – *Peabody Museum Bulletin* 1, 1–136.
- FABEC, T. in V. TRATNIK 2011, *Poročilo o opravljenih predhodnih arheoloških raziskavah na območju predvidene gradnje stanovanjske hiše Prosen, parceli št. 515 in 516, k.o. Ajdovščina*. – ZVKDS, Center za preventivno arheologijo, Nova Gorica (neobjavljeno poročilo).
- GREGORUTTI, C. 1888, Le marche di fabbrica dei laterizi di Aquileia. – *Archeografo Triestino* 14, II, Trieste, 345–367.
- HORVAT, J. 1999, Rimska provincialna arheologija v Sloveniji po letu 1965: poselitvena slika in drobna materialna kultura. – *Arheološki vestnik* 50, 215–257.
- JOHNSTONE, C.J. 2004, *A biometric study of equids in the Roman world*. – Neobjavljeno doktorsko delo, Oddelek za arheologijo, Univerza v Yorku, York.
- KOREN, Z. C. 2005, The first optimal all-murex all-natural purple dyeing in the Eastern Mediterranean in a millennium and a half. – *Dyes in history and archaeology* 20, 136–149.
- KOS, M. 2005, *Beloprstena keramika na Slovenskem*. – Ljubljana.
- KRYŠTUFEK, B. 1991, *Sesalci Slovenije*. – Ljubljana.
- LAZAR, I. 2003, Rimsko steklo Slovenije. – *Opera Institutu Archaeologici Sloveniae* 7, Ljubljana.
- LAZAREVICI, Gh. in M. MEȘTER 1995, Săpături și prospectări în necropolele tumulare din zona Cheilor Turzii, 1992–1994. – V: *Cercetări arheologice în aria nord – Thracă*, Bucurest, 86–105.
- MAKAROVIČ, G. 1981, *Slovenska ljudska umetnost*. – Ljubljana.
- MAY, E. 1985, Widerristhöhe und Längnochenmaße bei Pferden – ein immer noch aktuelles Problem. – *Zeitschrift für Säugetierkunde* 50, 368–382.
- MANDRUZZATO, L. in L. MARCANTE 2005, *Vetri antichi del Museo archeologico nazionale di Aquileia. Il vasellame da mensa*. – Corpus delle collezioni del vetro in Friuli Venezia Giulia, 2.

- MANDRUZZATO, L. 2006, Coppe di forma Isings 3 ad Aquileia: varianti tipologiche e decorative, dati numerici. – *Quaderni Friulani di Archeologia* 16, 35–45.
- NOVAK PUCER, T. 2011, *Pripovedovanje keramike. Namizno posodje 18. in 19. stoletja*. – Pokrajinski muzej Koper, Koper.
- OSMUK, N. 1990, Obzidje rimske utrdbe Castra v Ajdovščini. – *Arheološki vestnik* 41, 183–198.
- OSMUK, N. 1997, Ajdovščina – Castra. Stanje arheoloških raziskav (1994). – *Arheološki vestnik* 48, 119–130.
- OSMUK, N. 2006, Ajdovščina. – *Varstvo spomenikov* 42, 8.
- OSMUK, N., D. SVOLJŠAK in B. ŽBONA TRKMAN 1994, *Ajdovščina – Castra*. – Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, Zbirka vodnikov 183, Ljubljana.
- PANCIERA, S. 1957, *Vita economica di Aquileia in età romana*. – Roma.
- PAVOLINI, C. 1980, Appunti sui „vasetti ovoidi e piriformi“ di Ostia. – *Mélanges de l'École française de Rome. Antiquité* 92–2, 993–1020.
- PETERS, J. 1998, *Römische Tierhaltung und Tierzucht*. – Passauer Universitätschriften zur Archäologie 5, Rahden.
- PETRU, P. 1972, Novejše arheološke raziskave Claustra Alpium Iuliarum in kasnoantičnih utrd v Sloveniji. – *Arheološki vestnik* 23, 343–366.
- PLESNIČAR, P. 1997, *Ajdovščina. Pogled v njeno preteklost*. – Nova Gorica.
- POPOVIĆ, S. 1977, Morphological properties and differences of the bones of the trunk and extremities in wild and domestic swine. – *Acta veterinaria* 27(2), Beograd, 89–99.
- PRÖTTEL, P. M. 1996, *Mediterrane Feinkeramikimporte des 2. bis 7. Jahrhunderts n. Chr. im Oberen Adria-raum und in Slowenien*. – Kölner Studien zur Archäologie der Römischen Provinzen 2, Köln.
- RIEDEL, A. 1993, Tierknochenfunde aus den Ausgrabungen im Bereich des Schlosses von Udine (Friaul). – *Aquileia Nostra* 64, 70–106.
- RIEDEL, A. 1994, Archaeozoological investigations in North-eastern Italy: the exploitation of animals since the Neolithic. – *Preistoria Alpina* 30, 43–94.
- RIHA, E. 1986, Römische Toiletgerät und medizinische Instrumente aus August und kaiseraugst. – *Forschungen in Augst* 6.
- ROLETT, B. V. in M. Y. CHIU 1994, Age estimation of prehistoric pigs (*Sus scrofa*) by molar eruption and attrition. – *Journal of Archaeological Science* 21, 377–386.
- SCHMID, D. 2014, Balsamarien aus Kerarnik aus Augusta Raurica. – *Rei Cretariae Romanae Fautores, Acta* 43, 801–806.
- SILVER, A. 1972, The aging of domestic animals. – V: D. Brothwell in E. Higgs (ur.), *Science in archaeology. A survey of progress and research*, London, 293–302.
- STORK, M. in A. von den DRIESCH 1987, Tierknochenfunde aus Invillino-Ibligo in Friaul/Italien. – V: V. Bierbrauer (ur.), *Invillino-Ibligo in Friaul. Text*, Münchener Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 33, München, 453–484.
- SVOLJŠAK, D. 1985, Sv. Pavel nad Vrtovinom. Rezultati sondiranj leta 1966. – *Arheološki vestnik* 36, 195–236.
- SVOLJŠAK, D., B. ŽBONA TRKMAN, B. BARBARA in N. OSMUK 2013, *Fluvio Frigido - Castra - Florinus - Ajdovščina: vodnik in katalog stalne arheološke razstave Goriškega muzeja na Prešernovi 24 v Ajdovščini*. – Nova Gorica.
- ŠAŠEL, J. 1971, *Claustra Alpium Iuliarum*, Fontes I. – Katalogi in monografije 5, Ljubljana.
- TOŠKAN, B. 2013, Domače govedo v romaniziranem jugovzhodnoalpskem prostoru: arheozoološki pogled. – *Kerla* 15(1), 35–71.
- TOŠKAN, B. 2015, Sejati ali ne sejati, to je tu vprašanje. O pomenu drobnih živalskih najdb v arheo(zoo)logiji. – *Arheo* 32, 65–81.
- TOŠKAN, B. 2017, Pometeno pod preprogo: zbir živalskih ostankov na pragu rimske kolonije Emone. – V: B. Županek, *Emona MM*, Ljubljana, 145–158.
- TOŠKAN, B. in J. DIRJEC 2011, Sesalska makrofavna. – V: Z. Modrijan in T. Milavec, *Poznoantična utrjena naselbina Tonovcov grad pri Kobaridu, Najdbe*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 24, Ljubljana, 303–388.
- TOŠKAN, B. in J. DIRJEC 2012, Sesalska makrofavna z območja rimskodobne poselitve na Grubljah pri Vipavi. – *Arheološki vestnik* 63, 139–157.
- TRATNIK, V. 2009, Ajdovščina. – *Varstvo spomenikov* 44, 15–17.
- TRATNIK, V. 2012, Rimskodobni ajdovski kovači. – *Ajdovske novice* 14, 12.
- TRATNIK, V. in T. ŽERJAL 2017, Ajdovščina (Castra) – poselitve zunaj obzidja. – *Arheološki vestnik* 68, 245–294.
- UERPMANN, H. P. 1973, Animal bone finds and economic archaeology: A critical study of „oste archaeological“ method. – *World archaeology* 4/3, 307–322.
- VIDRIH PERKO, V. in B. ŽBONA TRKMAN 2005, Trgovina in gospodarstvo v Vipavski dolini in Goriških Brdih v rimski dobi. – *Goriški letnik* 30–31, 17–71.
- ZACCARIA, C. in C. GOMEZEL 2000, Aspetti della produzione e circolazione dei laterizi nell'area adriatica settentrionale tra II secolo a.C. e II secolo d. C. – V: *La brigue antique et médiévale. Production et commercialisation. Collection de l'École française de Rome* 272, 285–310.
- ZEDER, M. A. in S. E. PILAAR 2010, Assessing the reliability of criteria used to identify mandibles and mandibular teeth in sheep, Ovis, and goats, Capra. – *Journal of archaeological sciences* 37, 225–242.
- ŽERJAL, T. 2005, Sigilata s Školarice pri Spodnjih Škofijah. – *Arheološki vestnik* 56, 263–292.
- ŽERJAL, T. 2008, Rimska vila rustika v luči drobnih najdb: primer najdišča Školarice pri Spodnjih Škofijah. – Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana (neobjavljeno).
- ŽERJAL, T. 2013, Najdbe – keramika. – V: T. Fabec in T. Žerjal (ur.), *Odstirna Bukovica, življenje ob cesti Akvileja – Emona v rimskem času, Odstiranja* 3, 53–75.

8 Katalog stratigrafskih enot

Osnovno stratigrafsko sekvenco lahko razdelimo na pet faz, in sicer: I. pedološka osnova, II. rimskodobna poselitev, III. domnevno srednjeveška poselitev ter IV. novoveška in V. recentna poselitev. Med izkopavanji smo poskušali stratigrafsko sekvenco nasloniti na tisto, ki smo jo določili med predhodnimi raziskavami, zaradi česar smo ugotovljene stratigrafske enote začeli dokumentirati s številko 20. Obdržali smo le tiste oznake, za katere je bila korelacija med enotami nesporna (SE 1, SE 2, SE 7).

Faza I

SE 27 (= SE 7)

Svetlo olivno rjava (2,5Y 5/3), zelo skeletna plast močno korodiranega, zaobljenega grušča (z mokasto oblogo) z glinasto matriko, ki se je zaradi skeletnosti jasno ločila od okolice. Velikost skeleta je nihala približno med 0,5 in 3 cm. Depozit je bil neplastovit. Mestoma je bil delež glinene komponente lahko večji od skeleta.

Interpretacija: (pleistocenski?) nanos.

SE 6

Do 30cm debela plast glinenega melja svetlo olivno zelene barve (2,5Y 5/4). Je malo skeletna (do 5% grušča). Prepoznali smo jo le v sondi 1 (S profil), ki je bila izkopana med predhodnimi raziskavami (Fabec, Tratnik 2011). Interpretacija: domnevni AB talni horizont.

Faza II

SE 2

Zid iz lomljencev, redkih prodnikov in klesancev, velikih do 40 cm, ki so bili trdno vezani s kvalitetno apneno malto. Potekal je v smeri sever–jug. Vzhodno lice se je ohranilo le z eno linijo kamnov na severni strani izkopišča, zahodno lice pa je bilo rekonstruirano v 80. letih prejšnjega stoletja. Temelj zidu (glej sliko) je bil vkopan v geološko podlago (SE 27 oz. SE 7) in je bil globok do 0,5 m. Grajen je bil iz kamnov različnih velikosti brez malte. Temelj je prekrivala do 10 cm debela plast apnene malte, na kateri je bil postavljen zid z maltnim vezivom. Zid je bil širok priližno 3,2 m, v višino je bil ohranjen do največ 2,8 m. Vzhodni del zidu je bil večkrat poškodovan, nazadnje med gradnjo novoveškega objekta (SE 26, SE 24).

Interpretacija: rimskodobno obzidje Kastre.

- SE 2 – obzidje
 - temelj obzidja
 - SE 27 – (pleistocenski?) nanos, pedološka podlaga
- M 1:20

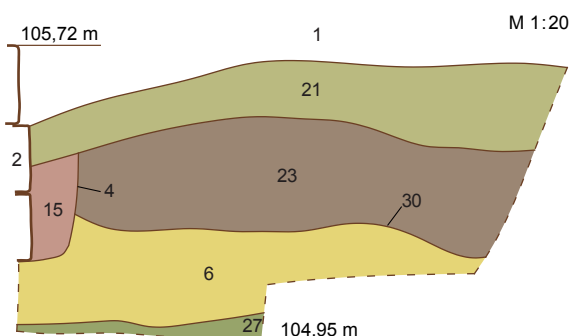
SE 4

Vkop z nejasnimi mejami vzdolž obzidja. Globok je bil do približno 0,5 m. Prepoznali smo ga le v sondi 1 (S profil), ki je bila izkopana med predhodnimi raziskavami (Fabec, Tratnik 2011).

Interpretacija: vkop za temelje rimskodobnega obzidja.

- SE 1 – ruševine stare Prosenove hiše in ostanki novoveške komunalne infrastrukture
- SE 2 – obzidje
- SE 21 – novoveško nasutje, izravnava tal
- SE 4 – vkop za temelje obzidja
- SE 23 – polnilo jarka SE 30
- SE 6 – domnevni AB talni horizont
- SE 27 – (pleistocenski?) nanos, pedološka podlaga
- SE 15 – polnilo vkopa SE 4

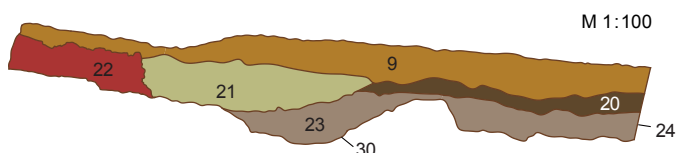

SE 20, kv. D4

Plast zelo temno sivo-rjave barve (10 Y 3/2), sestavljena iz glinastega melja z večjim deležem kamenja (30 %) različnih velikosti (prevladuje kamenje velikosti 5 × 5 cm). SE 20 se je ohranila le na severu izkopnega polja na parceli 516, k. o. Ajdovščina, na vrtu, izven obsega porušenega novoveškega objekta. Bila je zelo podobna polnilu SE 23, tako da meje med plastema ni bilo možno jasno definirati. Plasti se deloma razlikujeta po sestavi. V SE 20 je bilo manj najdb, med katerimi prevladujejo rimskodoben gradbeni material (27 kg), manjše število živalskih kosti in nekaj odlomkov rimskodobne lončenine.

Interpretacija: nasutje.

- SE 9 – novoveška nasutja za vrt
- SE 20 – nasutje
- SE 21 – novoveško nasutje, izravnava tal
- SE 22 – cisterna za greznico
- SE 23 – polnilo jarka SE 30
- SE 24 – serija recentnih vkopov in uničenj
- SE 30 – jarek

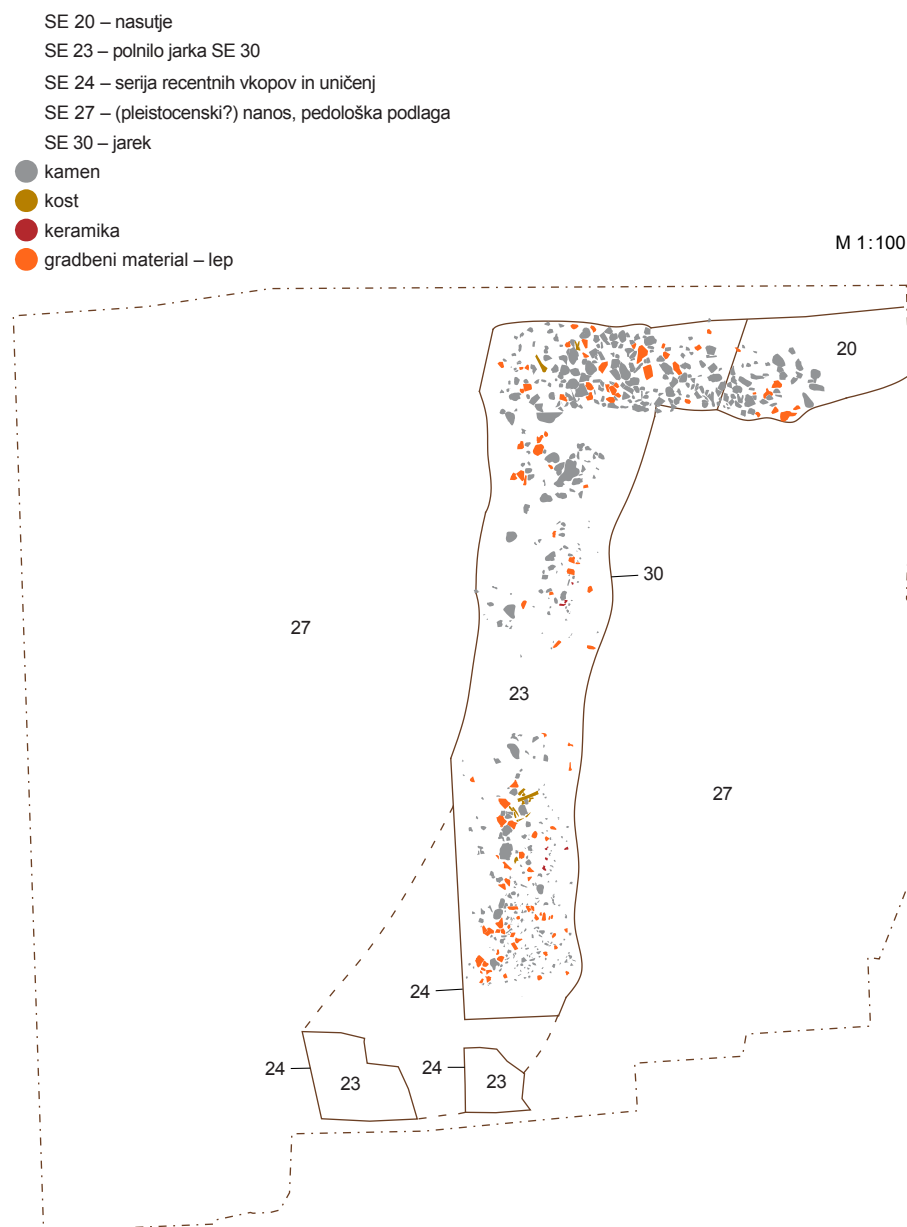

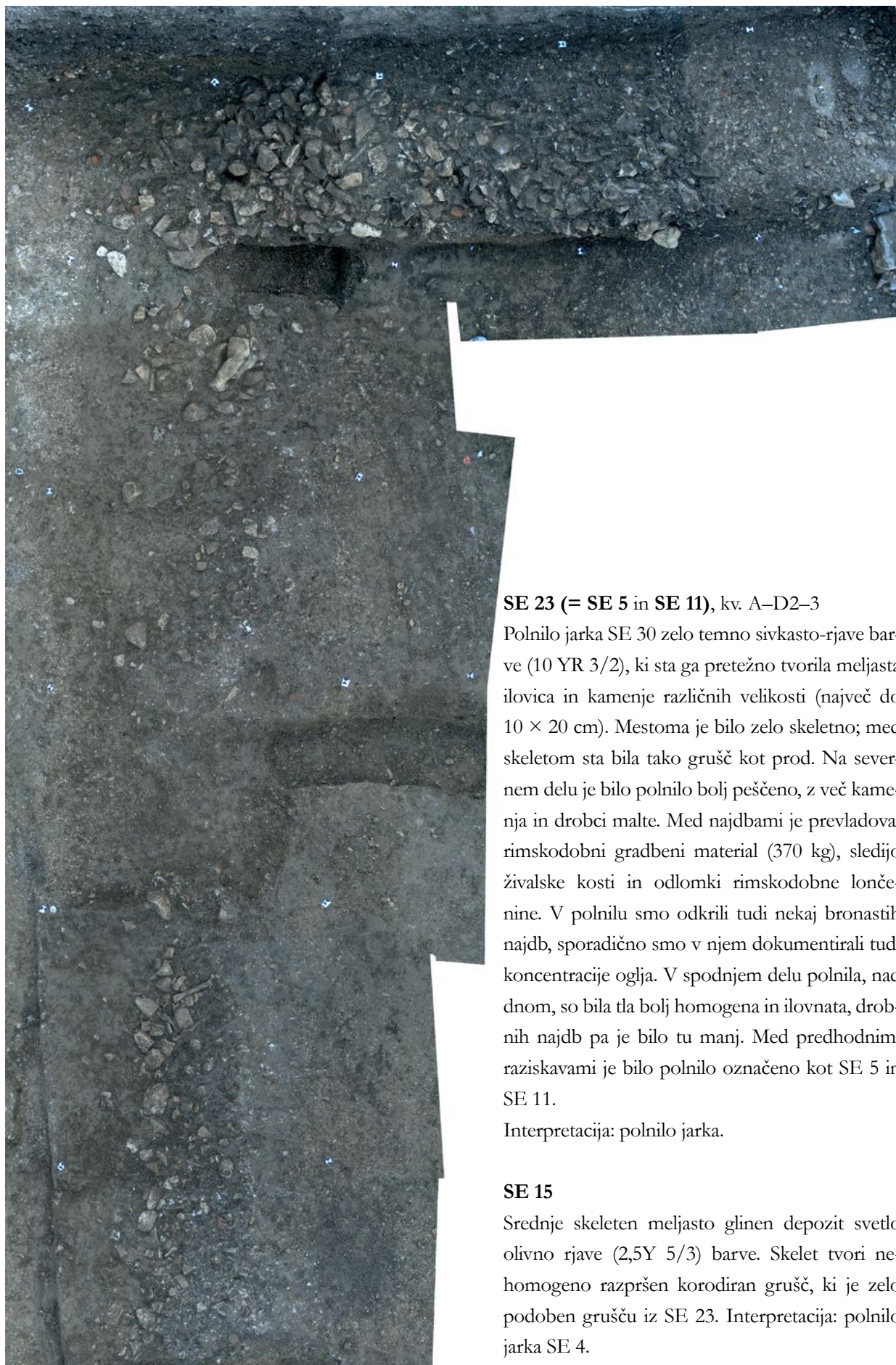
SE 30 (= SE 12)

Jarek, vkopan v geološko podlago. Potekal je vzporedno z obzidjem SE 2 preko izkopnega polja v liniji sever–jug. Na severu se je nadaljeval v profil na parceli št. 515, k. o. Ajdovščina, na južnem delu izkopišča pa so ga uničili novoveški vkopi za komunalno infrastrukturo (SE 24). Jarek „banjastega“ preseka je

bil globok do 0,5 m in širok do največ 2,50 m na severnem profilu izkopnega polja. Med predhodnimi arheološkimi raziskavami je bila ta SE označena kot SE 12.

Interpretacija: jarek.

SE 23 (= SE 5 in SE 11), kv. A–D2–3

Polnilo jarka SE 30 zelo temno sivkasto-rjave barve (10 YR 3/2), ki sta ga pretežno tvorila meljasta ilovica in kamenje različnih velikosti (največ do 10 × 20 cm). Mestoma je bilo zelo skeletno; med skeletom sta bila tako grušč kot prod. Na severnem delu je bilo polnilo bolj peščeno, z več kamenja in drobci malte. Med najdbami je prevladoval rimskodobni gradbeni material (370 kg), sledijo živalske kosti in odlomki rimskodobne lončnine. V polnilu smo odkrili tudi nekaj bronastih najdb, sporadično smo v njem dokumentirali tudi koncentracije oglja. V spodnjem delu polnila, nad dnom, so bila tla bolj homogena in ilovnata, drobnih najdb pa je bilo tu manj. Med predhodnimi raziskavami je bilo polnilo označeno kot SE 5 in SE 11.

Interpretacija: polnilo jarka.

SE 15

Srednje skeleten meljasto glineni depozit svetlo olivno rjave (2,5Y 5/3) barve. Skelet tvori nehomogeno razpršen korodiran grušč, ki je zelo podoben grušču iz SE 23. Interpretacija: polnilo jarka SE 4.

Faza III

SE 26

Usek za zidano strukturo SE 25 v rimskodobnem obzidju, ki dosega nivo maltne izravnave nad temeljem obzidja. V dolžino je meril do 3,25 m, v širino pa 1,1 m. Interpretacija: usek v obzidje za strukturo SE 25.

SE 25

Struktura iz zloženih kamnov na useku v rimskodobno obzidje. Ohranjena je v dolžini 3,2 m in širini 1,1 m. Struktura je imela na zunanjih robovih (na vzhodni in zahodni strani) iz večjih kamnov izdelano lice. Notranjost je bila sestavljena iz nametanega manjšega kamenja. Prostor med kamenjem je bil zapolnjen z zdrobljeno malto, ki je bila enaka tisti iz obzidja SE 2. Sledovi iste malte so se ohranili tudi na nekaterih kamnih, zaradi česar domnevamo, da gre za ponovno uporabljen material iz rimskodobnega obzidja. Interpretacija: zid.

Faza IV

SE 1

Do 20 cm debela sivo-rjava plast zdrobljene malte, kamenja, grušča in peska ter ostanki novoveške komunalne infrastrukture, kot so železne vodovodne cevi in betonske cevi za kanalizacijo, ki so potekale pod staro Prosenovo hišo.

Interpretacija: ostanek ruševine stare Prosenove hiše in novoveške komunalne infrastrukture. Odstranjena deloma strojno ob rušenju objekta, deloma ročno ob arheoloških raziskavah.

SE 9 (= SE 10)

Plast temno rjave (10YR 3/3), malo skeletne (grušč) humusne prsti. Vsebovala je posamezne novoveške najdbe (odlomke steklenic, lončenine, živalski kosti, kose gradbenega materiala). Ohranjena je le v severnem delu izkopnega polja, na vrtu, izven obsega nekdanjega objekta (parc. št. 516, k. o. Ajdovščina). Med predhodnimi raziskavami je bil del te plasti označen kot SE 10.

Interpretacija: novoveška nasutja za vrt.

SE 21 (= SE 3), kv. D2, D3

Svetlo olivno rjava (2,5Y 5/4) plast glinenega melja. Plast je neenotna, mestoma bolj skeletna, mestoma pa bolj homogen glinen melj, skoraj brez skeleta. Plast je prekrivala jarek z rimskodobnimi najdbami (SE 23/30) in je segala do rimskodobnega obzidja (SE 2) ter strukture SE 25. Najdbe v plasti: posamezne novoveške najdbe in odlomek rimskodobne lončenine v kvadrantu D3. Med predhodnimi raziskavami je bila ta plast označena kot SE 3.

Interpretacija: nasutje, izravnava tal.

SE 22

Ostanek prizidka nekdanje hiše na severni strani, cisterna za greznico. Do objekta je vodila kanalizacijska cev (del SE 1 v vkopu SE 24). V večji meri je bil objekt odstranjen med strojnim rušenjem. Objekt sega izven obsega novogradnje. Severno steno in del betonskega tlaka smo dokumentirali v severnem profilu izkopnega polja. Zahodna stena objekta je bila naslonjena neposredno na rimskodobno obzidje, po odstranitvi betonske malte pa smo uspeli dokumentirati tudi eno linijo kamnov vzhodnega lica obzidja, ki je na tej parceli ohranjena samo na tem mestu.

SE 24 (= SE 28 in SE 29)

Serijski vkopovi in uničenji, ki so vezani na gradbena dela maja 2011. Gre za porušen objekt na parceli 515, k. o. Ajdovščina. Ta SE zajema tudi vse vkope za komunalno infrastrukturo pod nekdanjim objektom. Med drugim so ti posegi poškodovali in deloma uničili celoten vzhodni del rimskodobnega obzidja, na vzhodnem delu raziskane parcele pa so bili z vkopi za gradnjo omenjenega objekta odstranjeni vsi depoziti do geološke podlage.

9 Katalog gradiva

Nataša Svenšek

Pri opisu fakture keramike je velikost in pogostost dodatkov povzeta po standardih Z. Modrijan in T. Milavec (2011, 63).¹¹¹

Uporabljene okrajšave:

dl.	dolžina
inv. št.	inventarna številka
kv.	kvadrant
ohr.	ohranjen/-a
PN	posebna najdba
pr.	premer
š.	širina
TJ	testni jarek
vel.	velikost
v.	višina
rek.	rekonstruiran/-a

111 Velikost delcev: na podlagi ocene velikosti zrnec je določenih pet razredov: do 0,25 mm zelo fina; 0,26–0,50 mm fina; 0,51–1,0 mm drobna; 1,1–2,0 mm groba; nad 2,0 mm zelo groba. Pogostost delcev: gre za povprečno število zrnec dodatka na cm² v jedru. Določeni so štirje razredi: brez vidnih primesi; redka (do 5 zrnec/cm²); zmer-na (5–10 zrnec/cm²); obilna (nad 10 zrnec/cm²).

1 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek ostenja padske sigilate, izdelan je iz zelo fino-zrnate lončarske mase, žgan je oksidacijsko, gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6), rdeč premaz (2.5 YR 4/8) je ohranjen na obeh površinah. Vel. 2,8 × 1,2 cm.

2 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek ostenja in ustja posode, izdelan je iz zelo fino-zrnate lončarske mase, žgan je oksidacijsko, gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6), črn premaz (7.5 YR 2,5/1) je ohranjen na notranji strani, zunanja stran ni ohranjena. Vel. 1,9 × 1,4 cm.

3 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja skodelice, afriška sigilata D, oblika Hayes 69 ali 73, iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Na vrhu roba ustja sta dve kaneluri. Gladka površina je svetlo rdeče barve (2.5 YR 6/8). Premaz ni ohranjen. Žgana oksidacijsko. Vel. 3,1 × 1,0 cm.

4 kv. D4, SE 20

Odlomek dna z ostenjem posode, padska sigilata, iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/6), premazana z rdečo barvo (2.5 YR 5/8) in prekrita s sigo. Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 3,8 × 2,0 cm.

5 kv. D3, SE 21

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, vzhodna sigilata B2, zgodnja varianta oblike Hayes 60 iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je oranžno-rdeče barve (oziroma 5YR 6/8), premazana z rdečo barvo (2.5 YR 5/8). Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 20,0 cm, v. 3,0 cm.

6 kv. B3, SE 11 = SE 23

4 odlomki ustja in ostenja severnoitalske keramike tankih sten, skodelica oblike Angera 2 ali 3. Gladka površina je na notranji strani sive barve (10 YR 5/1), zunanja površina je svetlo sive barve (5Y 7/1). Premaz je spran. Žgana je bila redukcijsko. Pr. u. 8,4 cm, v. 3,0 cm.

7 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek oksidacijsko žgane keramike tankih sten, kozarca. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/2). Vel. 2,1 × 3,6 cm.

8 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja z ostenjem oksidacijsko žgane keramike tankih sten, kozarca. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (7.5 YR 7/6), premaz je slabo ohranjen, verjetno rjave do temno rjave barve. Pr. u. 7,4 cm, v. 1,3 cm.

9 sonda 3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja in ostenja skledice z ročajem, namizna keramika. Izdelana je na lončarskem vretenu iz fine lončarske mase. Gladka površina je na zunanji strani rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/6), na notranji strani pa je rumenkasto-rdeče barve (5 YR 5/8); na zunanji strani ročaja je okrašena s kanelurami. Skleda je žgana nepopolno oksidacijsko. Vel. 20,8 × 6,5 cm.

10 kv. D3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja posode – morda skledice ali lonca, namizna keramika. Izdelana je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6). Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 13,2 cm, v. 1,9 cm.

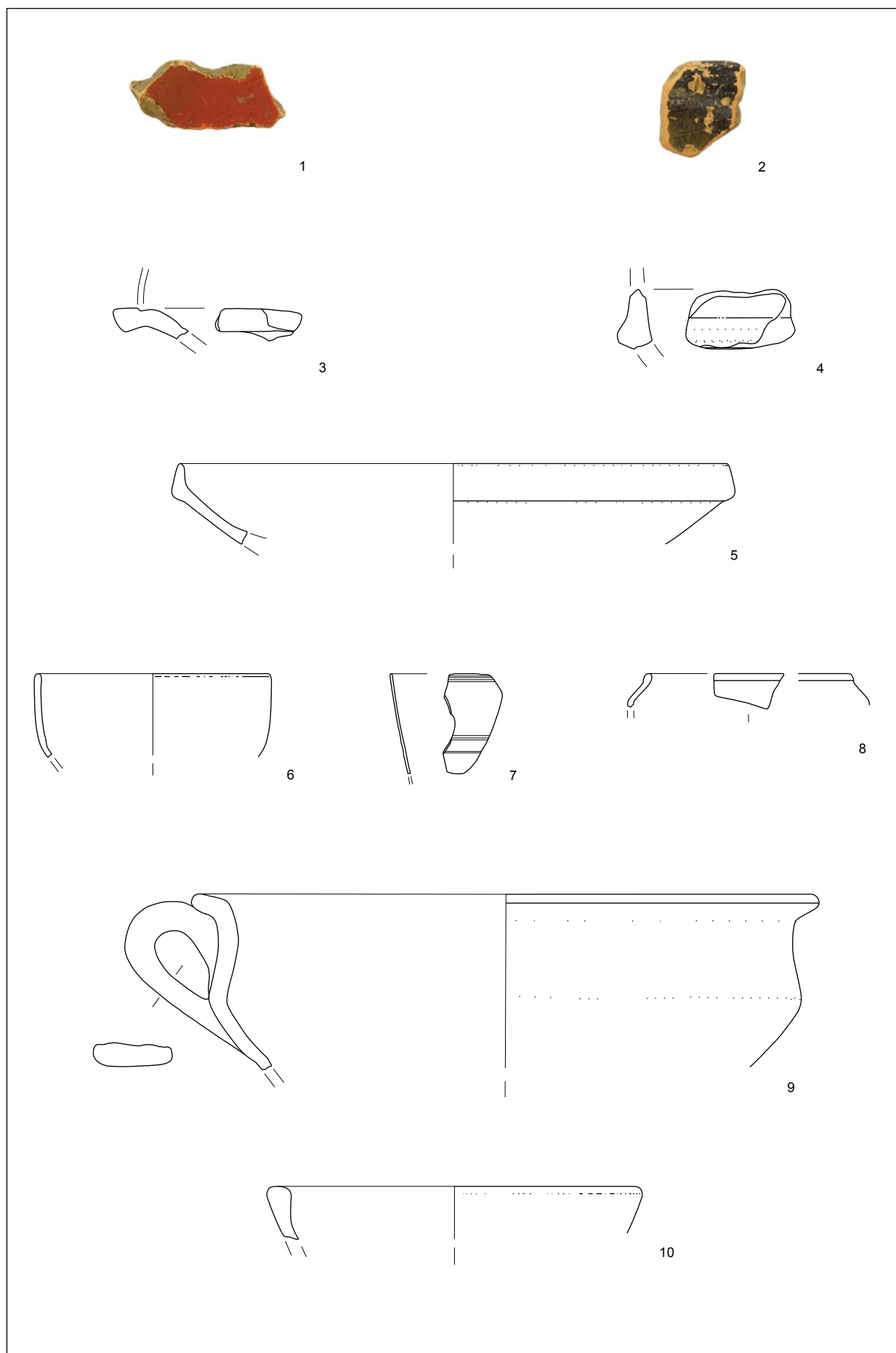

Tabla 1 1, 2 M 1:1; 3-10 M 1:2.

11 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek ostenja z ročajem sklede, namizna keramika. Izdelana je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/4). Trakast ročaj je okrašen s tremi kanelurami. Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 17,9 × 6,5 cm.

12 sonda 3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja z ostenjem posode – morda lonca, izdelan na lončarskem vretenu iz fine lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8). Žgan je oksidacijsko. Vel. 4,3 × 1,9 cm.

13 kv. A1, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem sklede z ročajem, namizna keramika. Izdelana je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase z obilo primesmi. Je biko-nične oblike s poševnim robom ustja, ročaj je trakast. Gladka površina je na zunanji strani rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8), na notranji strani pa rdeče barve (2.5 YR 5/8). Na zunanji strani ustja je izmodelirano plastično rebro. Sklede je žgana nepopolno oksidacijsko. Pr. u. 18,4 cm, v. 6,4 cm.

14 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek prstanastega dna z ostenjem lončka ali vrčka, namizna keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/8). Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 4,4 cm, v. 1,1 cm.

15 kv. A–D2–3, SE 11 = SE 23

Odlomek dna z ostenjem vrča namizne keramike ali amfore z ravnim dnom. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/4). Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 6,7 cm, v. 4,1 cm.

16 kv. D3, SE 11 = SE 23

Odlomek dna z ostenjem vrča ali lonca, namizna keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je na notranji in zunanji strani roza barve (7.5 YR 8/3 – notranja, 7.5 YR 8/4 – zunanja). Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 8,2 cm, v. 2,4 cm.

17 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek ročaja posode, namizna keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je blede rdečkasto-rumene barve (7.5 YR 7/6). Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 2,5 × 3,5 cm.

18 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek prstanastega dna z ostenjem posode, namizna keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je svetlo rdeče barve (2.5 YR 6/8). Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 7,6 cm, v. 1,5 cm.

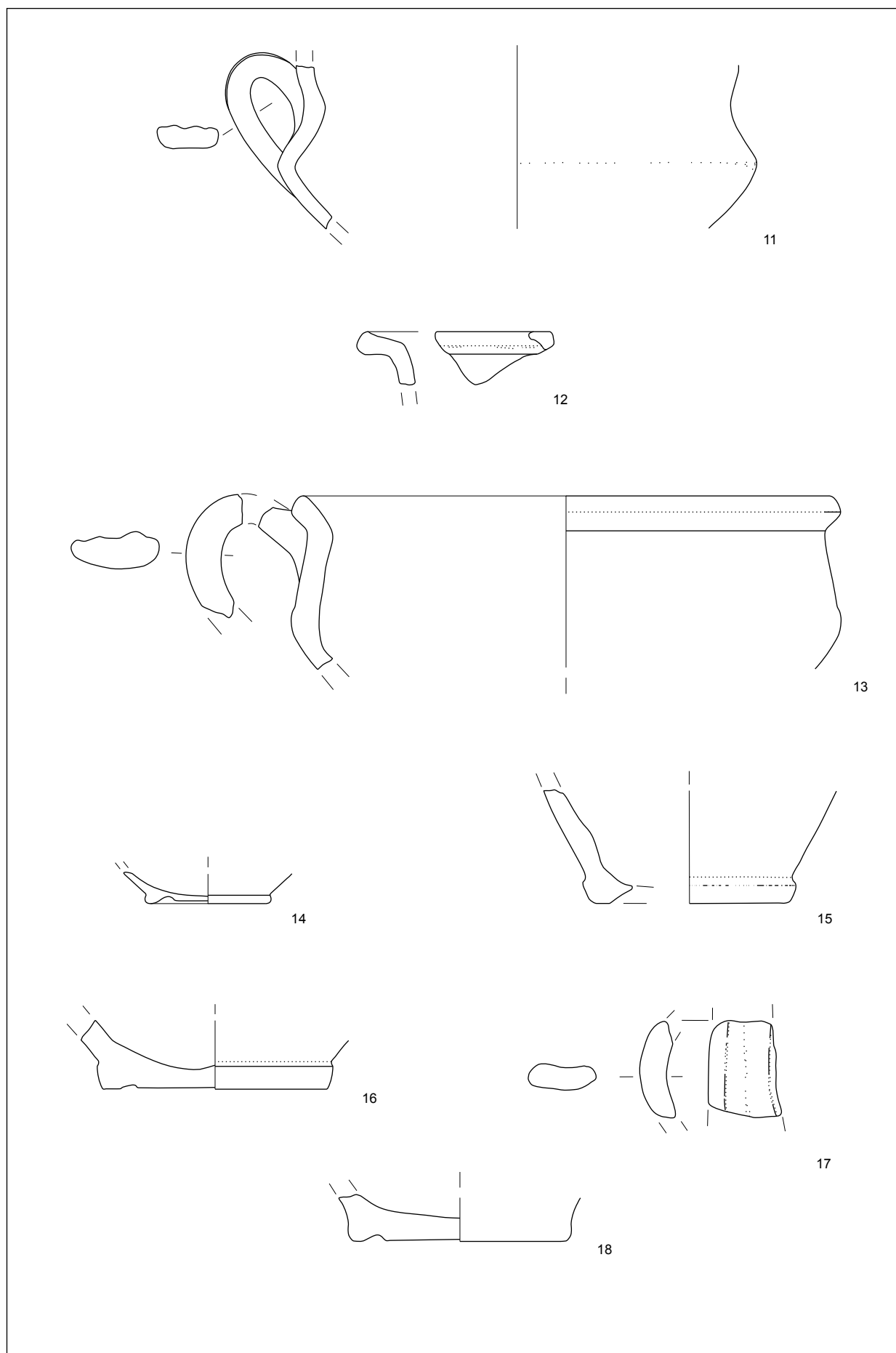

Tabla 2 11–18 M 1:2.

19 kv. A2, A3, čiščenje profila 1

Odlomek dna z ostenjem vrča ali lonca, namizna keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz drobnozrnate lončarske mase. Gladka površina je olivno rumene barve (2.5 Y 6/8). Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 8,2 cm, v. 2,6 cm.

20 SE 11 = SE 23

Lonec, oblika Školarice KK22 (Žerjal 2008, 171–172), kuhinjska keramika, izdelan na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Površina je na zunanji strani groba, lisasta in zelo temno sive barve (10 YR 3/1), notranja površina pa je gladka in zelo blede rjave barve (10 YR 7/4). Na ramenu je okrašen s pasom glavničenja v obliki trikotnikov. Lonec je žgan nepopolno oksidacijsko. Pr. d. 18,1 cm, v. 13,5 cm.

21 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek ravnega dna z ostenjem lonca, kuhinjska keramika. Izdelan je na počasnem lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Groba površina je na zunanji strani zelo blede rjave barve (10 YR 7/4), na notranji strani pa svetlo rjave barve (10 YR 6/3); okrašena je z metličanjem na zunanjem robu ustja. Lonec je žgan redukcijsko, v končni fazi pa v oksidacijski atmosferi. Pr. d. 11,5 cm, v. 5,6 cm.

22 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek dna z ostenjem posode, kuhinjska keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je na notranji strani rjave barve (10 YR 5/3), na zunanji pa rdeče barve (2.5 YR 5/6). Posoda je žgana nepopolno oksidacijsko. Vel. 2,3 × 1,6 cm.

23 kv. D3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja pokrova, kuhinjska keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz drobnozrnate lončarske mase. Gladka površina je na zunanji strani temno sive barve (10 YR 4/1), na notranji strani pa črne barve (10 YR 2/1). Pokrov je žgan redukcijsko. Pr. u. 15,6 cm, v. 1,5 cm.

24 SE 11 = SE 23

Odlomek ustja pokrova, kuhinjska keramika. Izdelana je na lončarskem vretenu iz fino zrnate lončarske mase. Groba površina je rdeče barve (2.5 YR 5/6). Pokrov je žgan oksidacijsko. Vel. 4,4 × 1,0 cm.

25 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek pokrova, kampanjska kuhinjska keramika. Izdelan je na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rjave barve (5 YR 4/4). Pokrov je žgan oksidacijsko in ožgan zaradi uporabe. Pr. 27,4 cm, v. 3,0 cm.

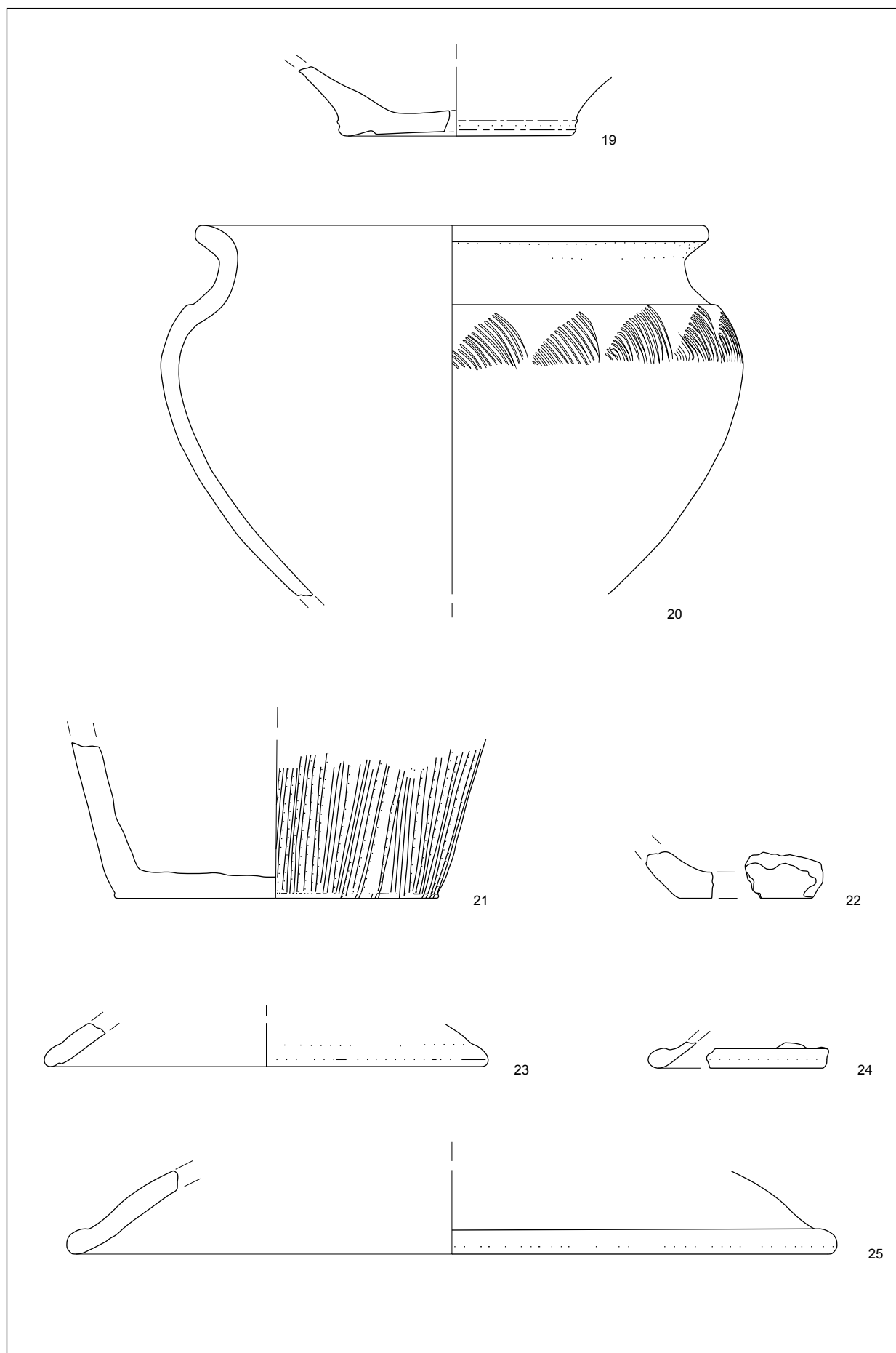

Tabla 3 19–25 M 1:2.

26 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek ročaja posode. Groba površina je svetlo rjave barve (7.5 YR 6/4). Vel. 1,7 × 2,2 cm.

27 kv. A–D2–3, SE 11 = SE 23

Odlomek dna z ostenjem posode, izdelan je na lončarskem vretenu iz drobnozrnate lončarske mase in žgan v redukcijski atmosferi. Gladka notranja površina s sledmi izdelave je svetlo sive barve (2.5 YR 5/1), groba zunanja površina je temno sive barve (2.5 YR 4/1). Vel. 4,9 × 4 cm.

28 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja z ostenjem male amfore Dr. 6B, izdelane iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 7/4). Amfora je žgana oksidacijsko. Pr. u. 9,1 cm, v. 4,8 cm.

29 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek vratu z ročajem male amfore Dr. 6B izdelane na vretenu iz fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 16,6 × 11,8 cm.

30 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek vratu male amfore Dr. 6B izdelane iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je na notranji strani svetlo rdeče barve (2.5 YR 6/6), na zunanji strani pa rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 11,2 × 11,7 cm.

31 SE 11 = SE 23

Odlomek ročaja male amfore Dr. 6B izdelane iz fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8), prelom je svetlo rdeče barve (2.5 YR 6/6). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 2,9 × 9,1 cm.

32 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek zatiča male amfore Dr. 6B izdelane iz fine lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 8,4 × 4,6 cm.

33 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek zatiča male amfore Dr. 6B izdelane iz fine lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8), prekrita s sigo. Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 2,9 × 9,1 cm.

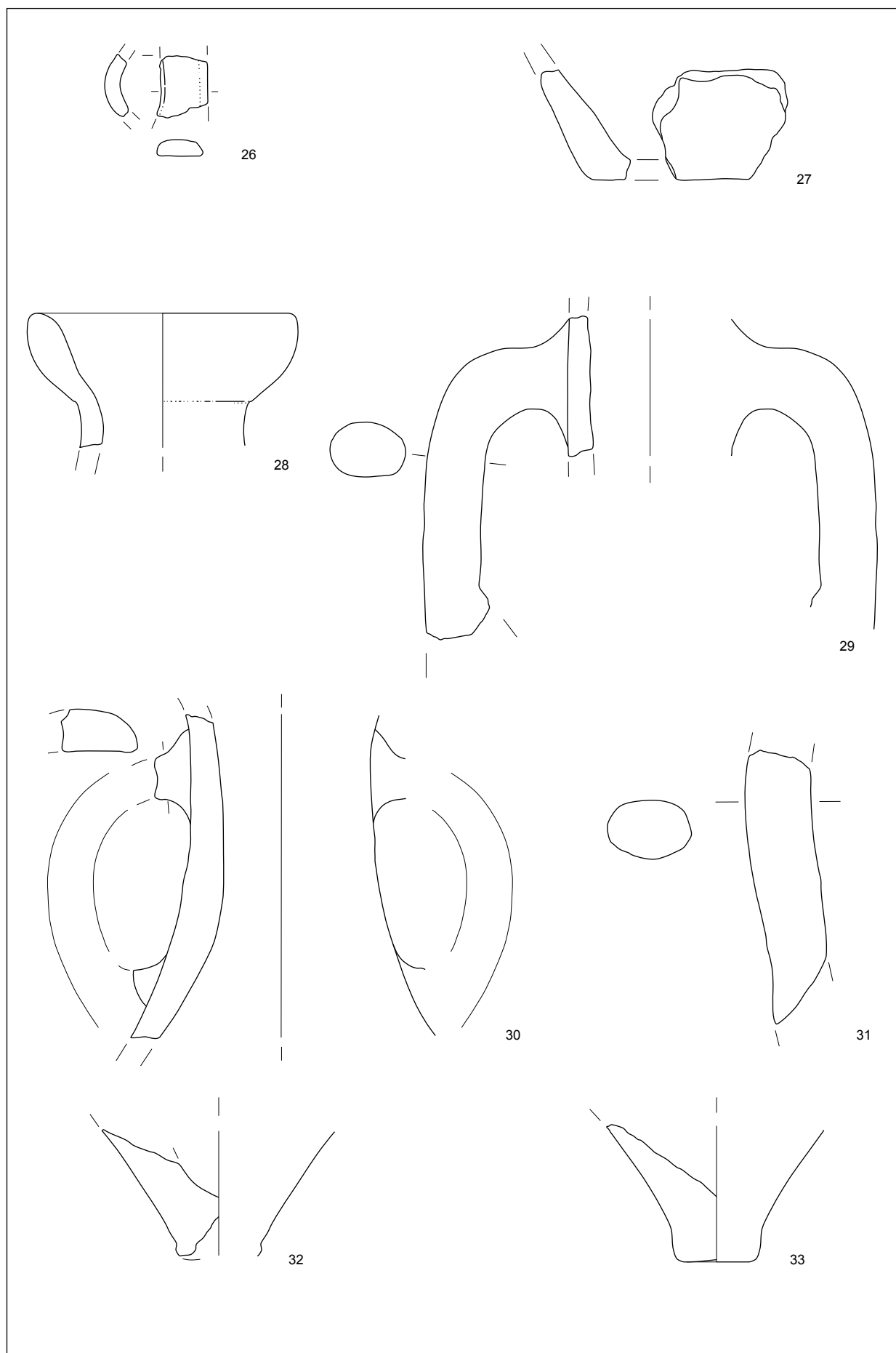

Tabla 4 26–33 M 1:2.

34 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek ostenja amfore Dr. 6B izdelane iz fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 26,8 × 12,8 cm.

35 čiščenje profila 1, SE 1 ali SE 23

Odlomek ostenja z ročajem amfore izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8) in prekrita s sigo. Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 16,2 × 9,9 cm.

36 kv. D3, SE 11 = SE 23

Odlomek zatiča amfore izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/4). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 8,6 × 4,1 cm.

37 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek dna amfore, zatič je odlomljen. Amfora je izdelana iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/4). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 2,3 × 9,1 cm.

38 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek ročaja amfore z ravnim dnom ali oblike Schörgendorfer 558, izdelane iz zelo fino-zrnate lončarske mase. Gladka površina je na zunanji in notranji strani rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6 – notranja stran, 7.5 YR 7/6 – zunanja stran). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 9,4 × 5,9 cm.

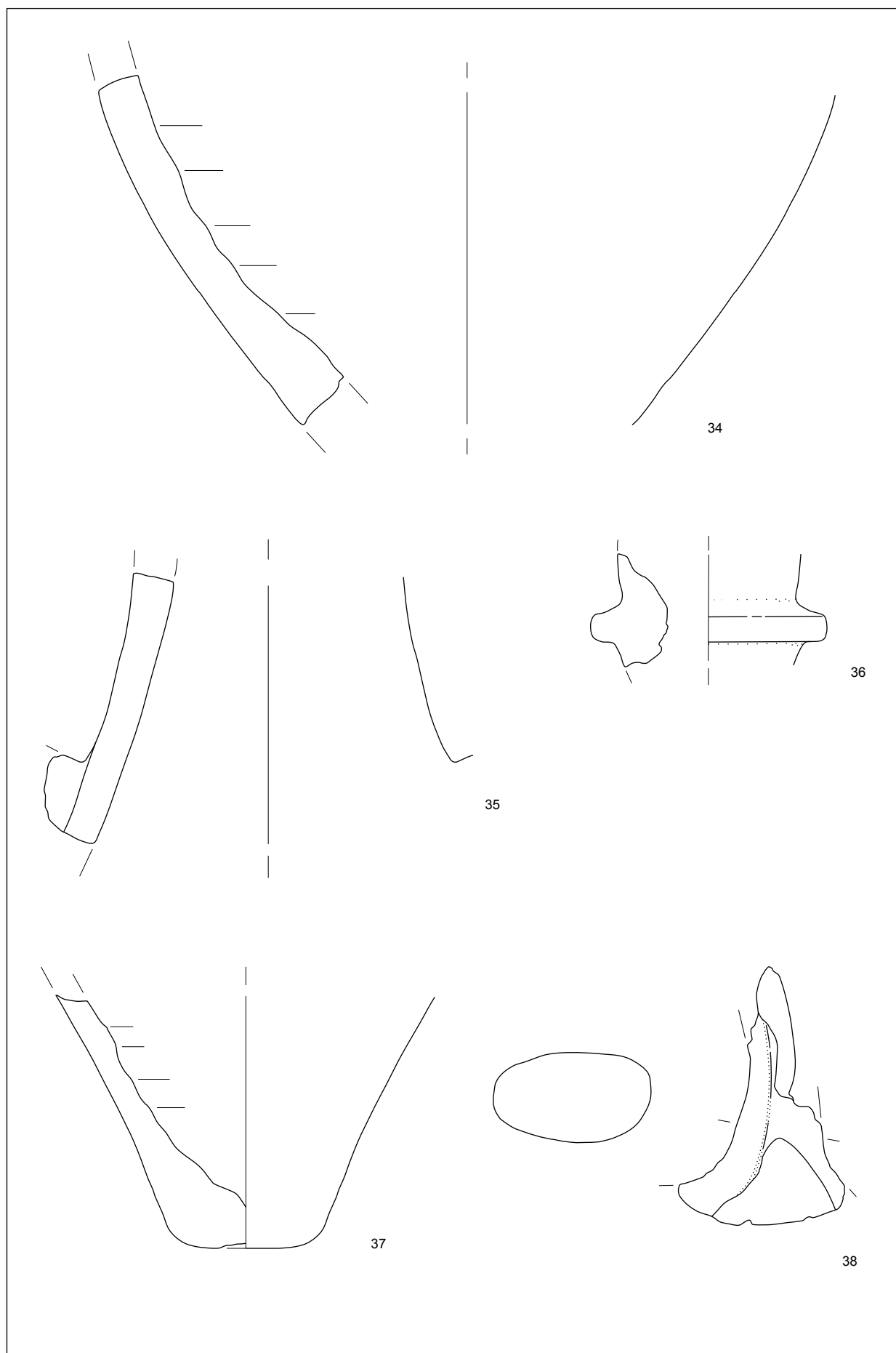

Tabla 5 34–38 M 1:2.

39 čiščenje profila 1, SE 1 ali SE 23

Odlomek zatiča amfore, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je na zunanji strani zelo blede rjave barve (10 YR 7/4), na notranji strani in prelomu pa rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/6) ter prekrita s sigo. Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 9,8 × 9,0 cm.

40 kv. A2, A3, čiščenje profila 1

Odlomek ostenja z ročajem severnoitalske amforice Aquincum 78 ali Grado1, izdelane iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Groba površina je na zunanji strani blede rumene barve (2.5 Y 7/4), na notranji strani pa je zelo blede rjave barve (10 YR 7/4). Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 20,8 × 6,1 cm.

41 kv. D3, SE 11 = SE 23

Odlomek ustja z ostenjem sljudastega vrča oz. amfore LRA 3, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je rumenkasto-rdeče barve (5 YR 5/6). Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 2,5 × 2,2 cm.

42 kv. A2, A3, čiščenje profila 1

Odlomek ročaja (afriške?) amfore, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je rumenkasto-rdeče barve (5 YR 5/6). Amfora je žgana oksidacijsko. Vel. 6,2 × 2,3 cm.

43 kv. A–D2–3, SE 11 = SE 23

Izčrepijski pokrovček za amforo, izdelan iz ostenja amfore (na notranji strani so ohranjene sledi izdelave). Lončarska masa je finoizrnatna, žganje je oksidacijsko, gladka zunanja površina je lisasto rdečkasto-rumene in rdeče barve (7,5 YR 6/6 in 2,5 YR 5/8), notranja površina pa je rdeče barve (2,5YR 5/8). Vel. 6 × 5,6 cm.

44 kv. B3, SE 11 = SE 23

Čep amfore, amforisk ali balzamarij, izdelan na lončarskem vretenu iz finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je listasto zelo blede rjave (10 YR 8/4) in rdečkasto-rumene barve (7.5 YR 7/6). Posodica je žgana oksidacijsko. Vel. 3,1 × 8,0 cm.

45 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek dna z ostenjem posodice ali verjetneje oljenke, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/4). Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 3,6 cm, v. 1,0 cm.

46 profil 2, SE 11 = SE 23

Odlomek ostenja rebraste steklene skodelice. Vel. 3,3 × 1,9 cm.

47 SE 11 = SE 23

Odlomek ustja z ostenjem steklene skodelice. Pr. u. 7,8 cm, v. 1,5 cm.

48 kv. A3, SE 11 = SE 23

Odlomek ročaja steklene posode. Vel. 6,0 × 2,1 cm.

49 kv. A3, SE 11 = SE 23

Odlomek ročaja steklene posode, verjetno steklenice. Vel. 1,3 × 2,2 cm.

Tabla 6 39–49 M 1:2.

50 čiščenje profila 2, SE 11 = SE 23
Odlomek ročaja steklenice. Vel. 2,2 × 1,9 cm.

51 kv D3, SE 11 = SE 23
Odlomek ustja steklene skodelice. Pr. u. 8,6 cm, v. 2,2 cm.

52 profil 2, čiščenje, SE 11 = SE 23
Odlomek ustja z ostenjem steklene skodelice. Pr. u. 14,0 cm, v. 0,8 cm.

53 profil 2, čiščenje, SE 11 = SE 23
Odlomek ustja z ostenjem steklene čaše. Pr. u. 8,2 cm, v. 4,7 cm

54 kv. C3, SE 11 = SE 23
Odlomek dna z ostenjem steklenice (?). Pr. d. 5,4 cm, v. 1,4 cm.

55 SE 11 = SE 23
Žebelj iz železne zlitine. Vel. 2,0 × 5,4 cm.

56 SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 2,8 × 3,5 cm.

57 kv. D3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 2,6 × 6,3 cm.

58 kv. B3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 2,0 × 5,8 cm.

59 kv. B3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 1,9 × 6,5 cm.

60 SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 2,5 × 2,3 cm.

61 SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 1,9 × 3,1 cm.

62 kv. D3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 1,2 × 5,4 cm.

63 kv. D3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 0,9 × 7,7 cm.

64 kv. D3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 2,9 × 4,0 cm.

65 kv. C3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 0,8 × 4,0 cm.

66 kv. C3, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 0,4 × 2,9 cm.

67 kv. D4, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 1,2 × 4,3 cm.

68 kv. D4, SE 11 = SE 23
Odlomek žebnja iz železne zlitine. Vel. 0,8 × 3,0 cm.

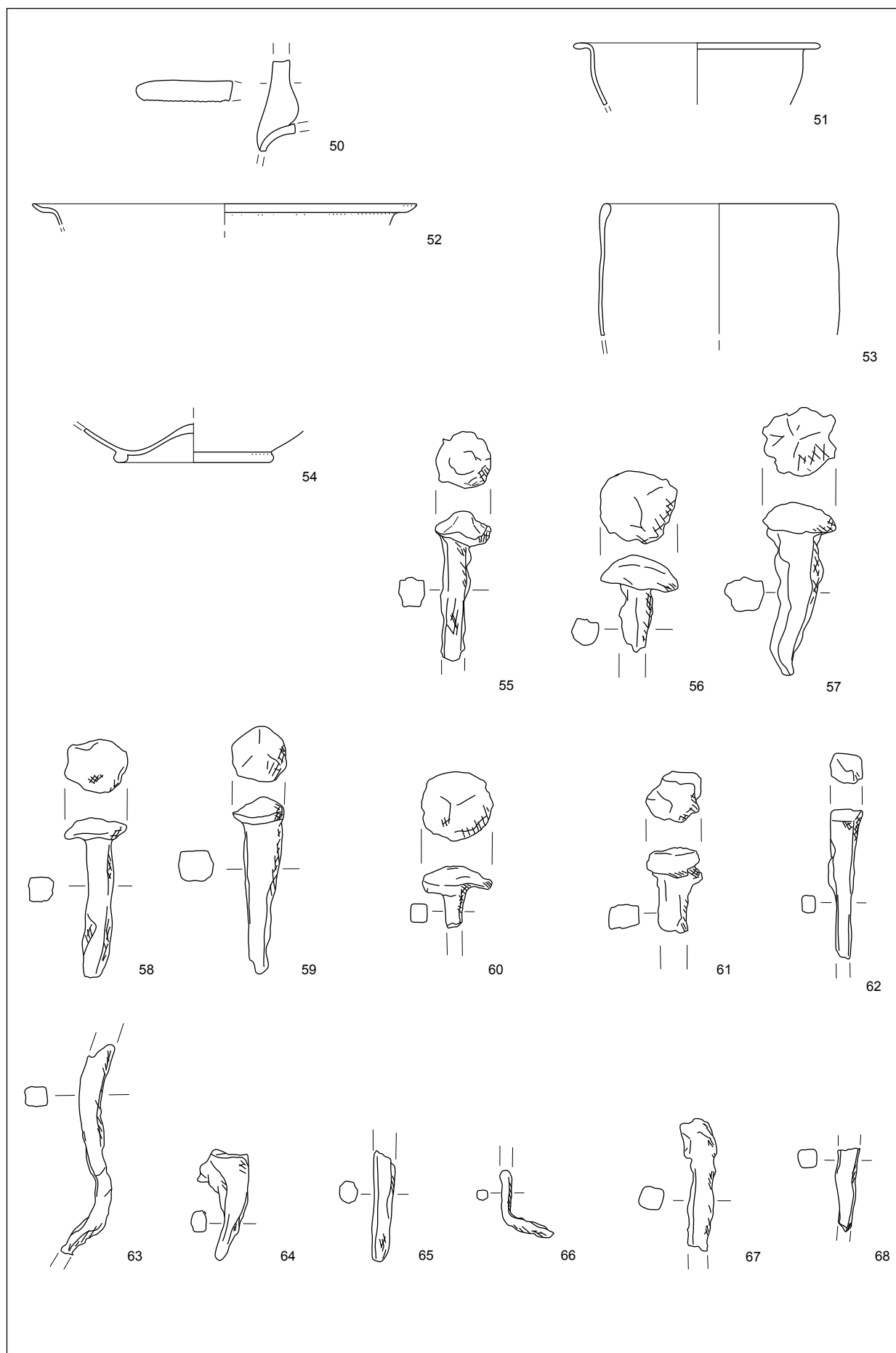

Tabla 7 50–68 M 1:2.

69 kv. C3, SE 11 = SE 23

Odlomek predmeta iz železne zlitine. Vel. 0,4 × 2,1 cm.

70 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek predmeta iz železne zlitine. Vel. 2,5 × 3,5 cm.

71 kv. B3, SE 11 = SE 23

Odlomek predmeta iz železne zlitine. Vel. 3,2 × 1,6 cm.

72 kv. D4, SE 11 = SE 23

Odlomek predmeta iz železne zlitine. Vel. 1,7 × 3,8 cm.

73 kv. B3, SE 11 = SE 23

Šivanka iz bronaste zlitine. Vel. 0,4 × 12,1 cm.

74 kv. D3, SE 11 = SE 23

Šivanka iz bronaste zlitine. Vel. 0,5 × 13,5 cm.

75 kv. D4, SE 11 = SE 23

Obroč iz bronaste zlitine. Vel. 1,7 × 1,6 cm.

76 kv. B3, SE 11 = SE 23

Skalpel iz bronaste zlitine. Vel. ok. 1,1 × 6,0 cm.

77 kv. A3, SE 11 = SE 23

Gumb iz bronaste zlitine. Vel. 2,0 × 0,5 cm.

78 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem sklede, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/3), na zunanji in notranji površini prevlečena z oker prozornim loščem, na notranji strani ustja pa je poslikana z engobo. Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 27,6 cm, v. 3,9 cm.

79 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem sklede, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/4), na zunanji in notranji površini je prevlečena z oker prozornim loščem ter na notranji strani ustja poslikana s podloščnimi barvami. Skleda je žgana oksidacijsko. Vel. 7,0 × 2,1 cm.

80 SE 1

Odlomek ustja z ostenjem sklede, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je olivno rumene barve (5 Y 6/6), na zunanji strani je izmodelirano plastično rebro, prevlečena je s temno zelenim prozornim loščem na zunanji strani in na notranjem robu ustja. Skleda je žgana oksidacijsko. Vel. 4,5 × 3,3 cm.

81 kv. D2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem sklede, izdelane na lončarskem vretenu iz drobnozrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (7.5 YR 7/6), zunanja stran je poslikana z lisami zelenega lošča in prevlečena z brezbarvnim prozornim loščem. Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 19 cm, v. 4,2 cm.

82 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja sklede, izdelan na lončarskem vretenu iz drobnozrnate lončarske mase. Gladka površina je svetlo rjave barve (7.5 YR 6/4), zunanja stran je poslikana z belo barvo in prevlečena z loščem le na robu ustja. Notranja površina je v celoti prevlečena z belo barvo, na njo je nanešen lošč svetlo zelene barve. Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 14 cm, v. 2,1 cm.

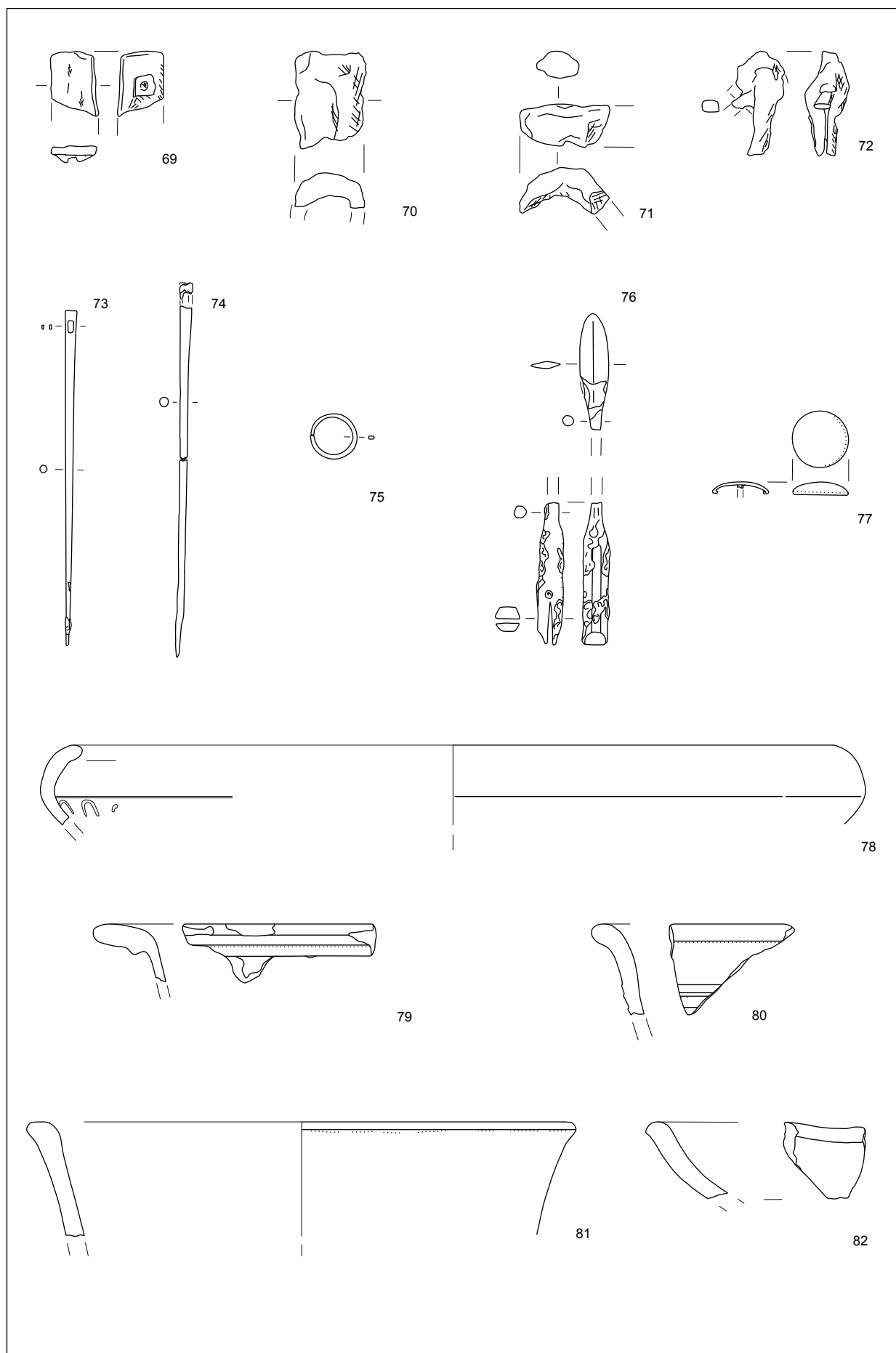

Tabla 8 69–82 M 1:2.

83 kv. A2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem sklede, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo finožrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6), na notranji strani je rumen prozoren lošč z zelenimi pikami, na zunanji strani pa je brezbarven prozoren lošč. Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 11,6 cm, v. 3,2 cm.

84 kv. D2, D3, SE 21

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, beloprstena keramika. Pr. u. 22,1 cm, v. 2,7 cm.

85 kv. C2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, beloprstena keramika, na notranji strani je izdelan rastlinski okras v temno modri barvi. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Pr. u. 22 cm, v. 1,4 cm.

86 kv. A2, SE 1

Odlomek ustja krožnika, beloprstena keramika. Rob ustja je odrezan valovito, na notranji strani je pravokotno na ustje izdelan okras s plitvimi daljšimi in krajšimi kanelurami. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem, rob ustja je dodatno prevlečen z zelenim loščem. Pr. u. 22,1 cm, v. 0,9 cm.

87 kv. B4, SE 1

Odlomek dna z ostenjem krožnika, beloprstena keramika. Notranja površina je okrašena s tiskanim ornamentom v temno rjavi barvi, motivom orientalske krajine in vrbovih dreves. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Na zunanji strani dna je žig – 3 M&J S 20. Pr. 18,1 cm, v. 0,8 cm.

88 kv. B2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, beloprstena keramika. Notranja površina je okrašena s tiskanim geometrijskim in rastlinskim ornamentom v kobaltno modri barvi. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Pr. u. 22 cm, v. 1,5 cm.

89 kv. C3, SE 1

Odlomek ustja krožnika, beloprstena keramika. Notranja površina ustja je okrašena s tiskanim geometrijskim ornamentom v rjavi barvi. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Pr. u. 20,4 cm, v. 0,9 cm.

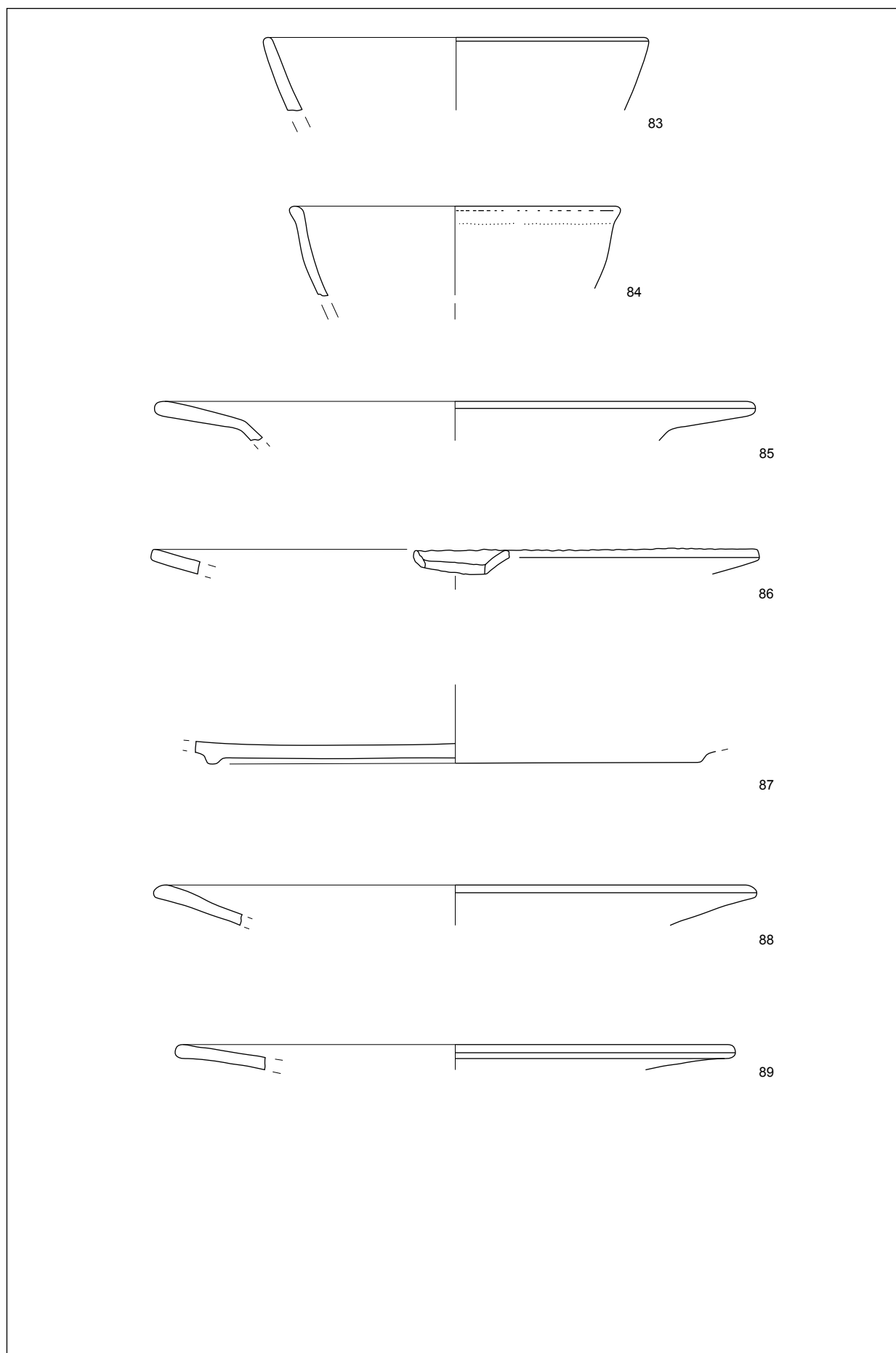

Tabla 9 83–89 M 1:2.

90 kv. C4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, beloprstena keramika. Notranja površina je okrašena z ročno poslikanim geometrijskim ornamentom v kobaltno modri barvi, ki je bila premazana z loščem – motivom dunajskega obrobka. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Pr. u. 18,1 cm, v. 2,3 cm.

91 kv. C4, SE 1

Odlomek dna z ostenjem skleda, beloprstena keramika. Ostenje je nagubano. Obe površini sta prevlečeni s prozornim modrikastim loščem. Pr. d. 15,9 cm, v. 3 cm.

92 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem skodelice, beloprstena keramika. Gladka površina je na notranji in zunanji strani prevlečena s prozornim brezbarvnim loščem z modrikastim sijajem in na zunanji površini pod robom ustja okrašena s širšim sinje modrim pasom, ki ga omejujeta črni črti. Okras je izdelan z barvami, ki so bile premazane z loščem. Pr. d. 11,2 cm, v. 4,5 cm.

93 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem skodele, beloprstena keramika. Gladka površina je na notranji strani ostenja pod robom ustja okrašena z rjavim tiskanim ornamentom, motivom vinske trte, na zunanji strani ostenja pa je rjav tiskan ornament, geometrijsko-rastlinski, deloma ročno poslikan z rumeno in zeleno modro barvo. Poslikava je izdelana z barvami, ki so bile premazane z loščem. Vel. 5,5 × 4,1 cm.

94 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem skleda ali skodele, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je bele barve (2.5 YR 8/1), na notranji in zunanji površini prevlečena z brezbarvnim prozornim loščem ter na robu ustja okrašena s poslikavo, izdelano z barvo, ki je bila premazana z loščem. Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 4,4 × 3,4 cm.

95 kv. A4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem skodele, beloprstena keramika, obe površini sta okrašeni s tiskanim ornamentom v temno rjavi barvi, na notranji strani je geometrijski in rastlinski motiv, na zunanji pa veduta z barkami. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Pr. u. 14 cm, v. 2,2 cm.

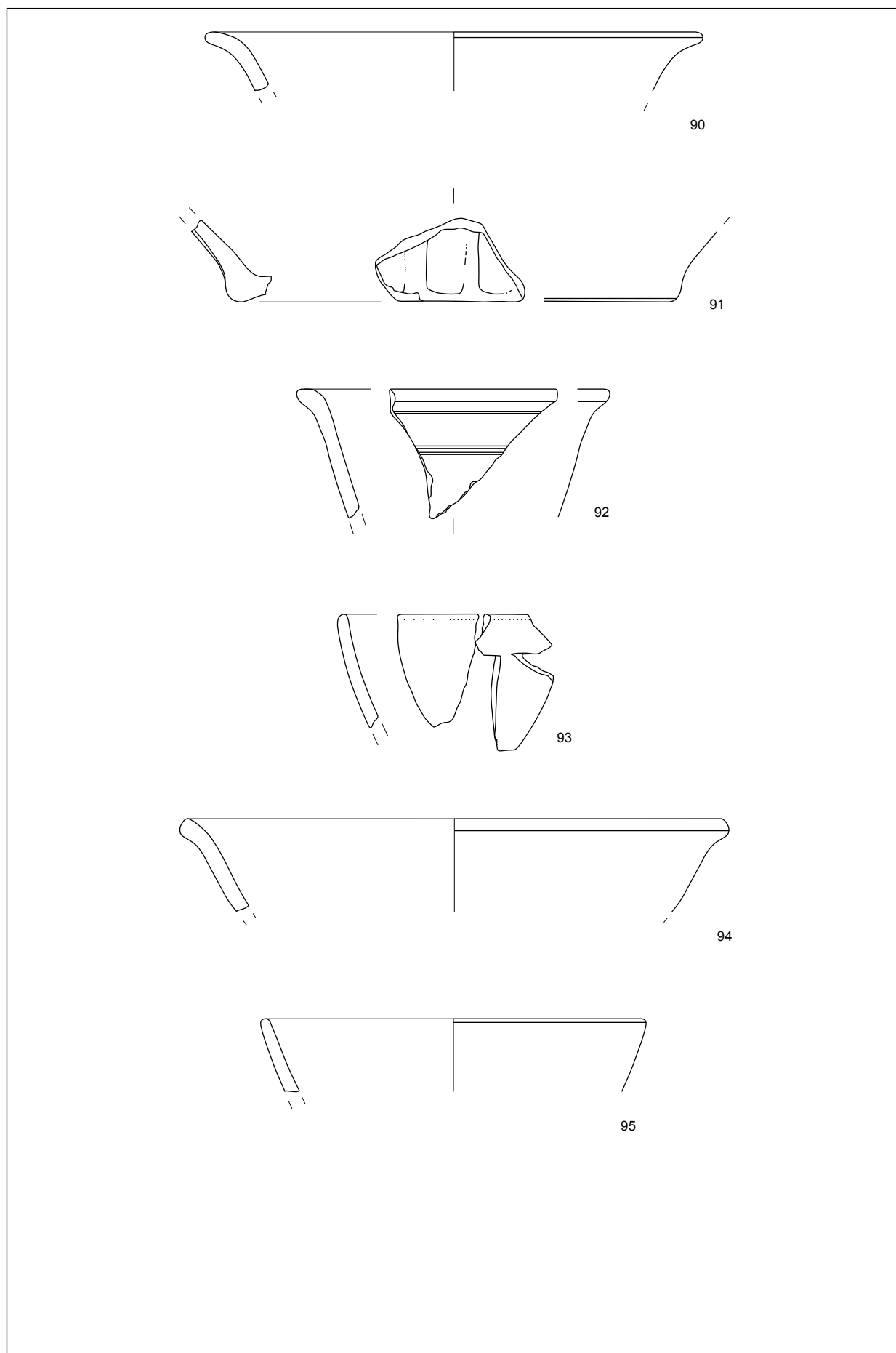

Tabla 10 90–95 M 1:2.

96 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem jušnika, beloprstena keramika. Gladka površina je na obeh straneh prevlečena s prozornim brezbarvnim loščem. Pr. u. 15,8 cm, v. 3,5 cm.

97 kv. D4, SE 1

Odlomek dna z ostenjem posode, morda jušnika, beloprstena keramika, na obeh straneh prevlečen s prozornim loščem. Pr. d. 6,6 cm, v. 2,6 cm.

98 kv. D2, SE 1

Odlomek prstanastega dna z ostenjem posode, morda jušnika, izdelanega na lončarskem vretenu, beloprstena keramika. Gladka površina je blede rjave barve (2.5 Y 8/2), prevlečena je z loščem z vodeno modrikastim sijajem. Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 6,1 cm, v. 1,7 cm.

99 kv. C2, SE 1

Odlomek ostenja krožnika, izdelan na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase, žgan oksidacijsko. Gladka površina je svetlo rumenkasto-rdeče barve (5 YR 6/6), notranja površina je prevlečena s temno rdečim loščem in ročno poslikana z belo barvo. Vel. 5,1 × 7 cm.

100 kv. D4, SE 9

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6), prevlečena je z belo engobo na notranji strani in s prozornim brezbarvnim loščem na obeh straneh. Krožnik je žgan oksidacijsko. Pr. u. 28,4 cm, v. 1 cm.

101 kv. D3, SE 1

Odlomek ostenja skodele, beloprstena keramika, obe površini sta v pasu na zgornjem delu ostenja okrašeni s tiskanim ornamentom v zeleno-modri barvi, na notranji strani je geometrijski in rastlinski motiv, na zunanji pa figuralni motiv – osebe ob čajni mizi. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Vel. 6,2 × 4,2 cm.

102 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem krožnika, beloprstena keramika. Notranja površina je okrašena s tiskanim rastlinskim ornamentom – motivom češnjevega cveta v temno rjavi barvi. Obe površini sta prevlečeni s prozornim loščem. Pr. u. 23,1 cm, v. 1,5 cm.

103 kv. B2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem in dna z nogo trinožnika, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 7/4), na notranji površini je prevlečena z rjavo oker loščem, prisotni so pasovi temno rjavega prozornega lošča, na zunanji površini pa je prevlečena s temno rjavim krijočim loščem. Trinožnik je žgan nepopolno oksidacijsko. Pr. u. 17,8 cm, v. 14,5 cm.

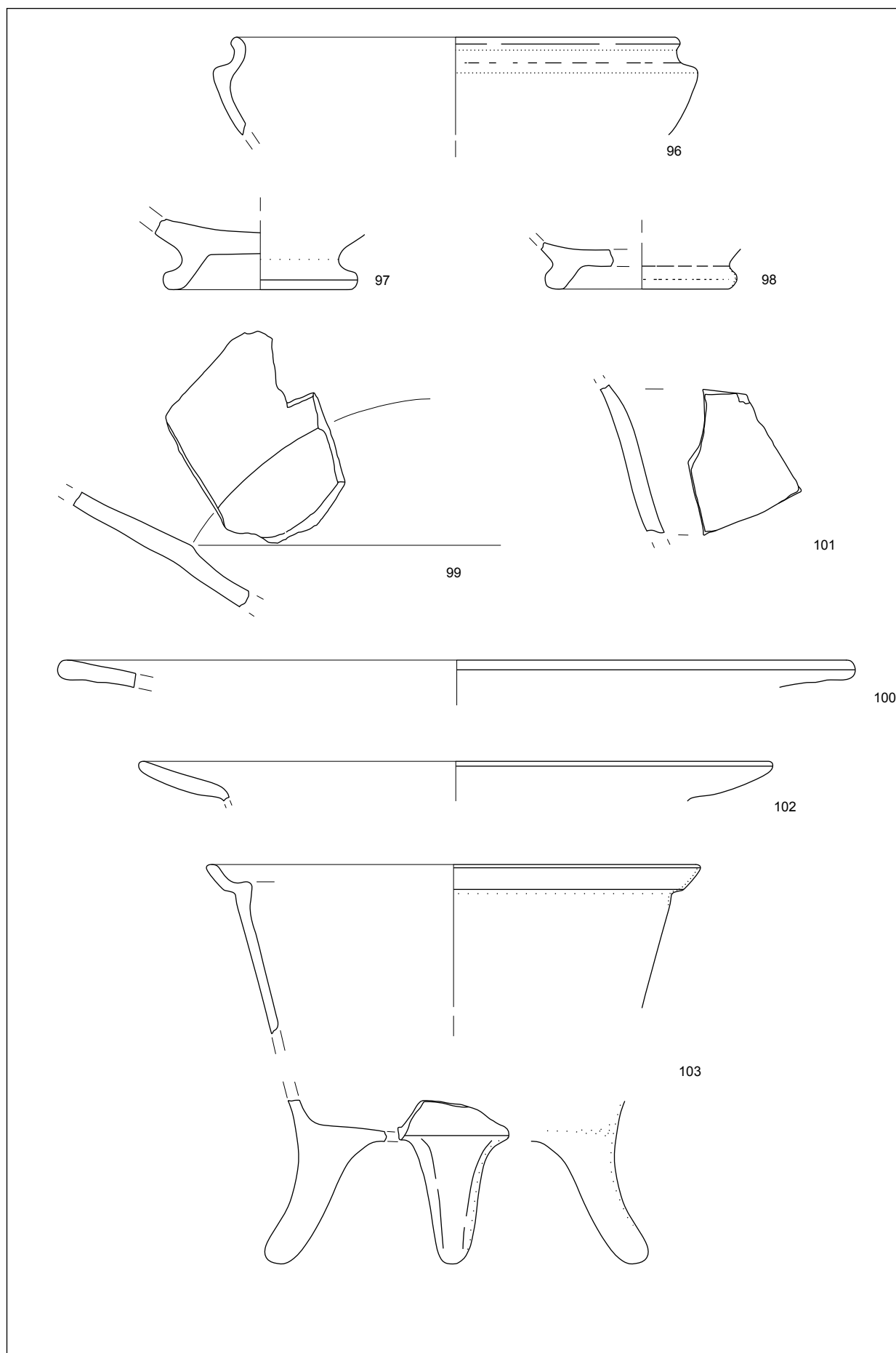

Tabla 11 96–103 M 1:2.

104 kv. A2–3, SE 1

Odlomek dna trinožnika, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 7/3), na notranji površini je prevlečena z rjavo oker prozornim loščem, na zunanji površini pa s temno rjavim prozornim loščem. Trinožnik je žgan oksidacijsko. Pr. d. 12,4 cm, v. 1,7 cm.

105 kv. A2–3, SE 1

Odlomek noge trinožnika, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/3), na notranji površini je prevlečena z oker prozornim loščem, na zunanji površini pa s temno rjavim loščem. Trinožnik je žgan oksidacijsko. Vel. 4,1 × 2,6 cm.

106 kv. D4, SE 1

Odlomek noge trinožnika, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), premazana je z rumeno barvo (10 YR 7/6), na notranji površini je prevlečena z rjavo oker loščem, na zunanji površini pa s temno rjavim prozornim loščem. Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 3,5 × 4,0 cm.

107 kv. D2, SE 1

Odlomek dna in noge trinožnika, izdelanega na lončarskem vretenu in ročno dodelanega, iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je na notranji strani zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), prevlečena s citronsko rumenim prozornim loščem, na zunanji strani pa je svetlo rjave barve (10 YR 7/2), prevlečena s temno rjavim prozornim loščem. Trinožnik je žgan oksidacijsko. Vel. 3,2 × 2,9 cm.

108 kv. C3, SE 1

Odlomek ustja in ročaja kozice, izdelan iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je na notranji strani prevlečena s prozornim loščem, ročaj je prevlečen s temno rjavim prozornim loščem. Vel. 3,8 × 2,8 cm.

109 kv. D2, D3, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/6), na notranji in zunanji strani prevlečena z belo engobo in rjavim prozornim loščem. Lonec je žgan oksidacijsko. Pr. u. 16,6 cm, v. 2,1 cm.

110 kv. D4, SE 1

Odlomek ročaja lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu in ročno dodelanega iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je na zunanji in notranji strani prevlečena s temno zelenim prozornim loščem. Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 3,2 × 4,2 cm.

111 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/4), na notranji površini je prevlečena z rjavo oker loščem, prisotni so pasovi temno rjavega prozornega lošča, na zunanji površini pa je prevlečena s temno rjavim prozornim loščem z rumenimi lisami. Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 11,7 cm, v. 2,8 cm.

112 112 SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca (?), izdelan na lončarskem vretenu iz zelo finozrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), na notranji strani je prevlečena z brezbarvnim prozornim loščem, na zunanji pa z zelenim prozornim loščem. Skleda je žgana nepopolno oksidacijsko. Vel. 5,5 × 1,8 cm.

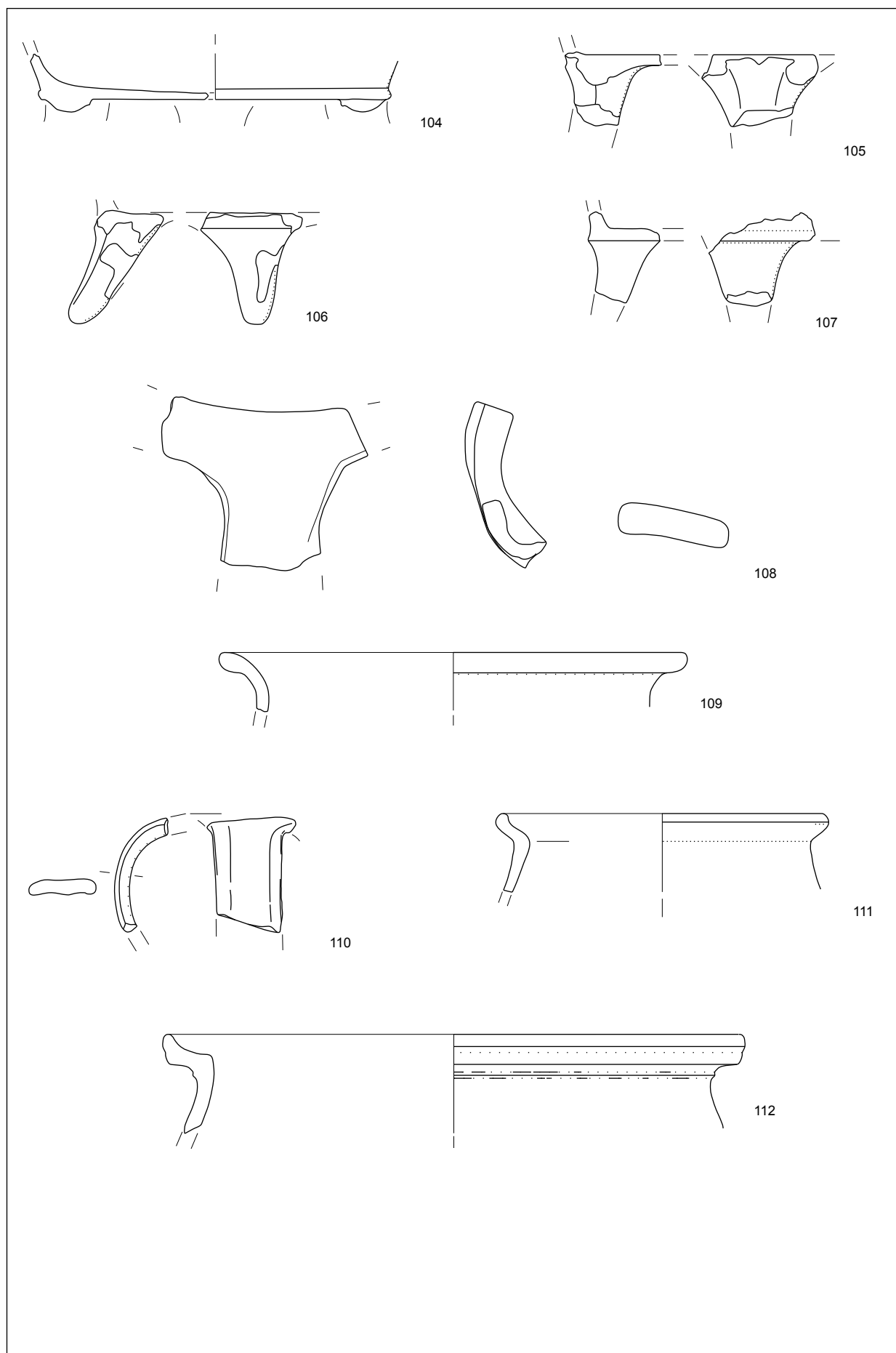

Tabla 12 104–112 M 1:2.

113 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/4), na notranji površini je prevlečena z rjavim oker loščem, prisotni so pasovi temno rjavega prozornega lošča, na zunanji površini pa je prevlečena s temno rjavim prozornim loščem z rumenimi lisami. Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 7,7 cm, v. 2,2 cm.

114 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 7/4), na notranji površini je prevlečena z rjavim oker loščem, prisotni so pasovi temno rjavega prozornega lošča, na zunanji površini pa je prevlečena s temno rjavim prozornim loščem. Posoda je žgana nepopolno oksidacijsko. Pr. u. 17,6 cm, v. 2,0 cm.

115 kv. A2–3, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/4), na notranji površini je prevlečena z oker prozornim loščem, na zunanji površini pa s temno rjavim krijočim loščem. Lonec je žgan oksidacijsko. Pr. u. 17,4 cm, v. 2 cm.

116 kv. B2, SE 1

Odlomek dna z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 7/4), na zunanji strani je prevlečena s temno zelenim mat loščem, na notranji strani so vidni naslage sige ali ostanki organskega materiala. Posoda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 9,6 cm, v. 2,0 cm.

117 kv. D2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem posode, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), na notranji strani je z engobo izdelan motiv koncentričnih krogov. Na obeh straneh je prevlečena s citronsko rumenim prozorno loščem. Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. u. 4,5 cm, v. 1,5 cm.

118 kv. D2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem lonca, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), na zunanji strani je poslikana z okroglimi lisami prozorno temno rjavega lošča in na obeh straneh prevlečena z rumeno prozornim loščem. Lonec je žgan oksidacijsko. Pr. u. 15,4 cm, v. 3 cm.

119 kv. D2, D3, SE 21

Odlomek ustja z ostenjem lonca ali vrča, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je svetlo roza barve (7.5 YR 8/4), na notranji strani prevlečena z oker prozornim loščem, na zunanji strani pa s temno rjavim krijočim loščem. Vrč je žgan oksidacijsko. Pr. u. 12,1 cm, v. 5,2 cm.

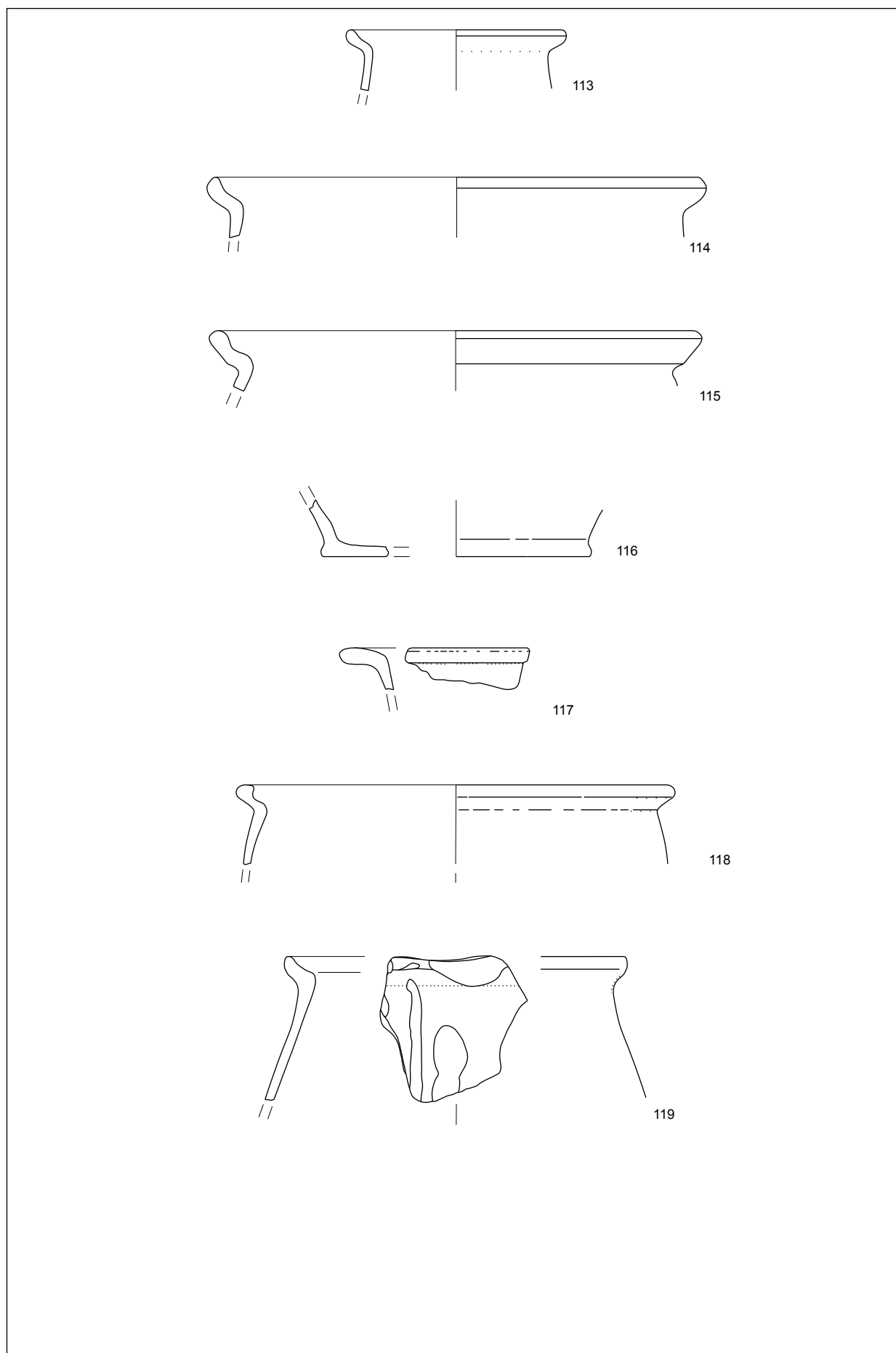

Tabla 13 113–120 M 1:2.

120 kv. D4, SE 1

Odlomek dna z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), na zunanji strani prevlečena z olivno zelenim prozornim loščem. Skleda je žgana oksidacijsko. Pr. d. 12 cm, v. 5,3 cm.

121 kv. D4, SE 1

Odlomek dna z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/4), premazana z zelo blede rjavo barvo (10 YR 8/2), na notranji površini je prevlečena z zelenim prozornim loščem s posameznimi rumenimi lisami, na zunanji površini pa s temno rjavim krijočim loščem. Posoda je žgana nepopolno oksidacijsko. Pr. u. 7 cm, v. 2 cm.

122 kv. A1, SE 1

Odlomek dna z ostenjem lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 7/6), na notranji strani je temno zelen mat lošč, zunanost je ožgana. Posoda je žgana nepopolno oksidacijsko. Pr. d. 8,8 cm, v. 2,8 cm.

123 kv. D2, SE 21

Odlomek dna z ostenjem posode, izdelane na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je roza barve (7.5 YR 8/3), na zunanji strani sta svetlo rdeč premaz in temno zelen lošč. Posoda je žgana oksidacijsko, verjetno sekundarno ožgana. Pr. d. 10,2 cm, v. 2,9 cm.

124 kv. D2, SE 1

Odlomek ročaja lonca (?), izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je zelo blede rjave barve (10 YR 8/3), prevlečen je s prozornim zelenim loščem, pod katero je na zunanji strani vtisnjen nerazpoznaven žig izdelovalca. Ročaj je žgan oksidacijsko. Vel. 2,0 × 3,2 cm.

125 kv. D4, SE 9

Odlomek ustja z ostenjem lonca, izdelanega na lončarskem vretenu iz finoizrnatne lončarske mase. Groba površina je rjave barve (notranja stran temno sivkasto olivna (10 YR 4/2), zunanja stran rjave barve (10 YR 5/3)), okrašena s kanelurami na robu ustja. Na notranji strani so ostanki zoglenelega organskega materiala. Posoda je žgana nepopolno oksidacijsko. Vel. 2,8 × 3,2 cm.

126 kv. D4, SE 1

Odlomek pokrova, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je rožnato bele barve (7.5 YR 8/2), na notranji strani premazana z rdečkasto rumeno barvo (7.5 YR 7/6), na zunanji strani pa prevlečena z rjavim oker prozornim loščem. Pokrov je žgan oksidacijsko. Pr. 2,8 cm, v. 2,6 cm.

127 kv. D4, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem in ročajem vrča, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo finoizrnatne lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/6), premazana z belo engobo in prevlečena z oker prozornim loščem. Posoda je žgana oksidacijsko. Vel. 5,0 × 2,7 cm.

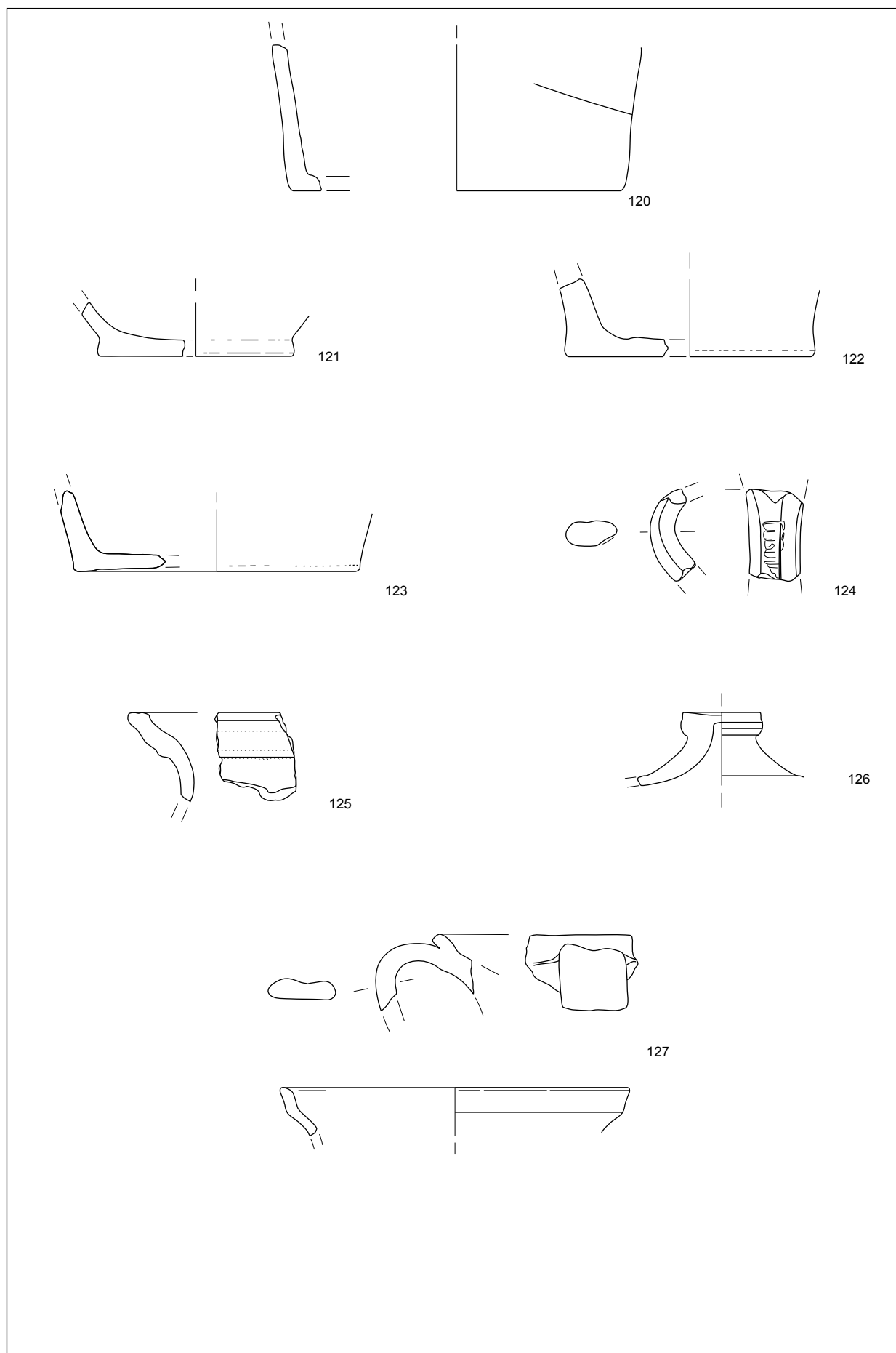

Tabla 14 120–127 M 1:2.

128 kv. D4, SE 9

Odlomek ostenja vrča, izdelanega na lončarskem vretenu iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je rdečkasto-rumene barve (5 YR 6/8), okrašena z žlebljenjem. Prevljučena je z belo engobo na notranji strani in prozornim brezbarvnim loščem na obeh straneh. Vrč je žgan oksidacijsko. Vel. 14,0 × 4,9 cm.

129 kv. A2, SE 1

Odlomek ustja in ostenja krožnika, izdelan iz porcelana. Ustje je odrezano valovito, rob ustja je rahlo naguban. Vel. 6 × 4,8 cm.

130 kv. A2, SE 1

Odlomek ustja z ostenjem skodelice, izdelane iz porcelana. Ostenje je preoblikovano. Pr. u. 6,4 cm, v. 2,9 cm.

131 kv. D4, SE 1

Odlomek figure, izdelane v kalupu, iz porcelana. Vel. 2,5 × 2,6 cm.

132 SE 1

Odlomek predmeta, izdelanega iz porcelana. Vel. 2,9 × 3,0 cm.

133 kv. D4, SE 1

Odlomek stenskega kropilnika iz porcelana, z izmodeliranim plastičnim okrasom v obliki Jezusa na križu, oplemeniten z zlatom. Vel. 4,6 × 5,8 cm.

134 kv. A4, SE 1

Kozmetična posodica, izdelana iz porcelana, pod ustjem je globoka kanelura in pod njo je manjše izmodelirano rebro. Pr. u. 4,2 cm, v. 3,9 cm.

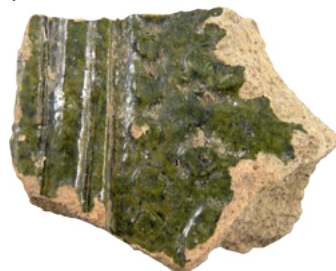
135 kv. D4, SE 1

Odlomek pipe, izdelane iz zelo fino zrnate lončarske mase. Gladka površina je temno rdečkasto-sive barve (2.5 Y 4/1), okrašena s tremi žlebovi, pod katerimi je nagubana površina, med gubami pa je navpični pas s koleščkom izdelanih kvadratkov. Pipa je žgana redukcijsko. Vel. 1,2 × 2,3 cm.

136 SE 1

Odlomek pečnice, izdelane v kalupu iz grobozrnate lončarske mase. Groba površina je zelo blede rjave barve (10 YR 7/3), na zunanji strani je v kalupu izoblikovan okras in prevlečen s temno zelenim prozornim loščem. Pečnica je žgana oksidacijsko. Vel. 5,8 × 4,8 cm.

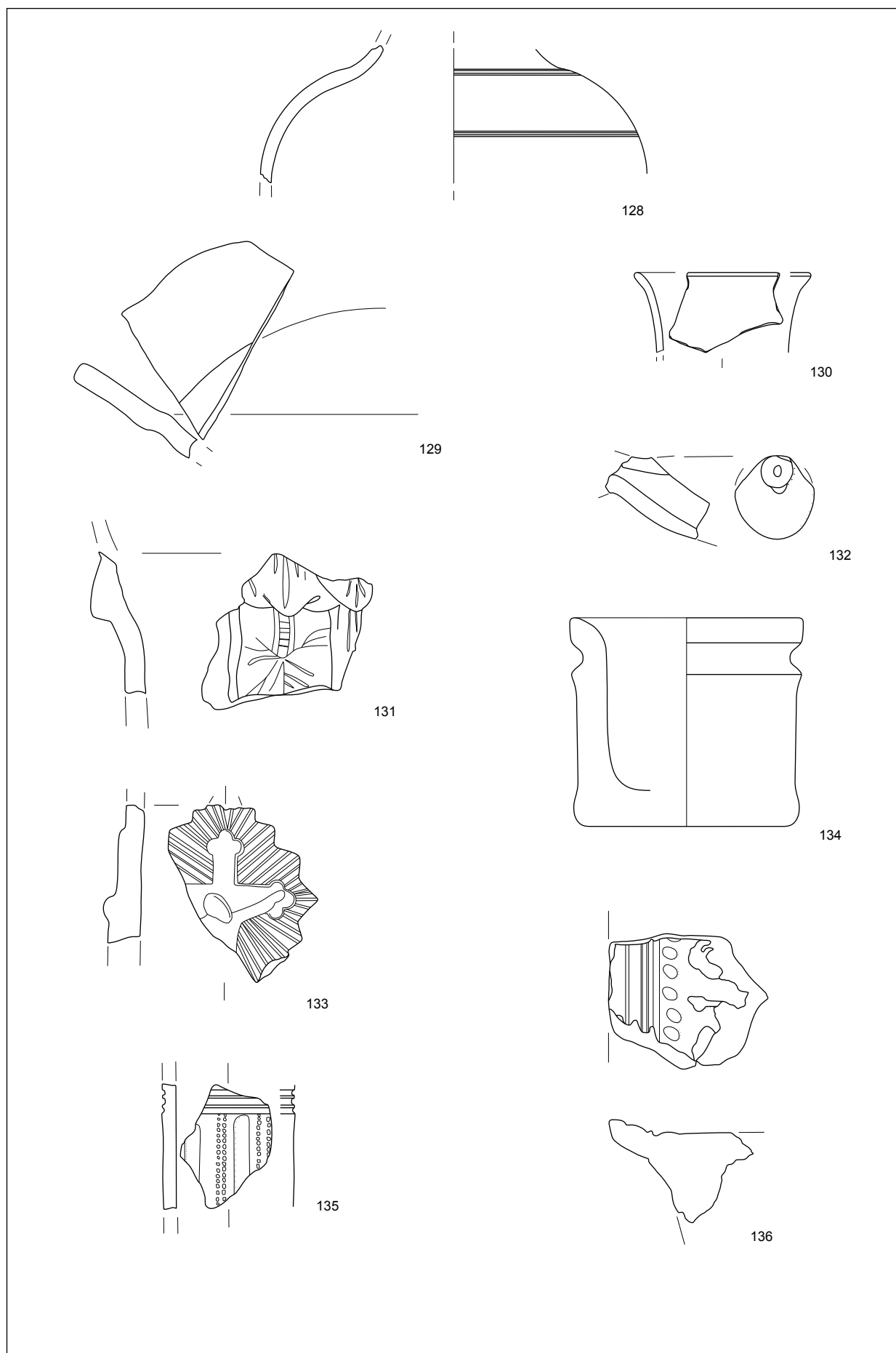

Tabla 15 131, 134, 135 M 1:1; 128–130, 132, 133, 136 M 1:2.